



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

СРБИЈА И АГЕНДА 2030

Мапирање националног стратешког оквира
у односу на циљеве одрживог развоја



Србија и Агенда 2030

Мапирање националног стратешког оквира у односу на циљеве одрживог развоја,
Новембар 2021.године

Издавач:



Влајковићева 10, 11000 Београд

Маил: office@rsjp.gov.rs

Тел: +381 (011) 33 49 818

За издавача:

Бојана Тошић, директор

Аутор:

Републички секретаријат за јавне политике,
Верзију публикације из 2020. године ажурирао Др Владимир
Ристановић

Редакцијски одбор:

Дијана Илић Зоговић,
Светлана Аксентијевић,
Јован Боришић

Лектура и коректура (српски):

EVENT Group

Превод (енглески):

Тамара Мандић

Дизајн:

Executive Group

Штампа:

PRINTING HOUSE GRAFOLIK

Тираж: 150 примерака

Штампано маја 2022. године.

Ова публикација је израђена уз подршку влада Немачке и Швајцарске, посредством пројекта „Реформа јавних финансија – Агенда 2030“, који спроводи ГИЗ. Ставови и мишљења изнети у њој су искључива одговорност аутора и не представљају званичне ставове влада Немачке и Швајцарске, као и ГИЗ-а. Термини изражени у публикацији у граматичком мушком роду подразумевају мушки и женски род лица на која се односе.



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

СРБИЈА И АГЕНДА 2030

Мапирање националног стратешког оквира
у односу на циљеве одрживог развоја



САДРЖАЈ

1. Увод: Србија и Агенда 2030	7
1.1. Реализација Миленијумске декларације и миленијумских циљева 2000—2015. _____	8
у Србији и веза са циљевима одрживог развоја _____	
1.2. Агенда 2030 и циљеви одрживог развоја _____	10
2. Циљеви одрживог развоја у стратешком оквиру Републике Србије _____	11
2.1. Методологија мапирања _____	13
2.2. Резултати мапирања _____	14
2.2.1. Основни кластер (циљ одрживог развоја 16) _____	14
Циљ 16: Мир, правда и снажне институције _____	14
2.2.2. Унутрашње тржиште (циљ одрживог развоја 3) _____	24
Циљ 3: Добро здравље _____	24
2.2.3. Конкурентност и инклузивни раст (циљеви одрживог развоја 1, 4, 5, 8, 9, 10) _____	31
Циљ 1: Свет без сиромаштва _____	31
Циљ 5: Родна равноправност _____	35
Циљ 10: Смањење неједнакости _____	38
Циљ 4: Квалитетно образовање _____	40
Циљ 8: Достојанствен рад и економски раст _____	44
Циљ 9: Индустрија, иновације и инфраструктура _____	50
2.2.4. Зелена агенда и одржива повезаност (циљеви одрживог развоја 6, 7, 11, 12, 13, 15) _____	55
Циљ 6: Чиста вода и санитарни услови _____	55
Циљ 7: Доступна и обновљива енергија _____	57
Циљ 11: Одрживи градови и заједнице _____	59
Циљ 12: Одговорна потрошња и производња _____	62
Циљ 13: Акција за климу _____	64
Циљ 15: Живот на земљи _____	69
2.2.5. Ресурси, пољопривреда и кохезија (циљ одрживог развоја 2) _____	74
Циљ 2: Свет без глади _____	74
2.2.6. Спољни односи (циљ одрживог развоја 17) _____	77
Циљ 17: Партнерством до циљева _____	77
3. Оквир за спровођење Агенде 2030 у Србији _____	85
4. Закључак _____	87
Анекс: Табела са свеобухватним мапирањем националног стратешког оквира _____	93

1. Увод: Србија и Агенда 2030

Циљеви одрживог развоја (ЦОР) Агенде 2030 званично су ступили на снагу 1. јануара 2016. након усвајања резолуције на УН самиту у септембру 2015. Реч је о глобалној развојној агенди за период након 2015. У наредних 15 година се од држава потписница очекује да мобилишу све ресурсе како би искорениле сиромаштво, бориле се против неједнакости и нашле одговоре на климатске промене. Циљеви одрживог развоја, познати и као глобални циљеви проистекли су из Миленијумских циљева развоја и препознају да борба против сиромаштва иде руку подруку са економским растом и индустријализацијом, циљају на бројне друштвене потребе укључујући здравље, образовање, социјалну заштиту и здраву животну средину и заједнице отпорне на климатске промене.

Република Србија је, заједно са неколико других земаља широм света, одабрана да пружи подршку дефинисању новог програма глобалног развоја тако што је консултовала своје грађане о њиховим погледима на развојне приоритете. Кроз националну кампању „Србија какву желим“, као део глобалне кампање „Свет какав желим“, преко 250.000 грађана је упознато са консултативним процесом у вези са периодом после 2015. године. У Србији су спроведене две серије консултација: преко 28.000 грађана је добило прилику да учествује у консултацијама било путем онлајн анкете и веб-портала, кроз директне консултације, а највећи број преко Фејсбука и Твитера. Водило се рачуна да се консултује широк спектар становништва, особе са инвалидитетом, старије особе, жене, особе које живе у удаљеним сеоским срединама, Роми, ЛГБТ лица, расељена лица, незапослени, синдикати, радници, сељаци, новинари, деца улице, деца са аутизмом, млади и остали.

Република Србија је у процесу успостављања институционалног оквира за праћење остварења циљева одрживог развоја у земљи. Уз подршку ГИЗ-а израђен је први извештај „Србија и Агенда 2030“ у 2017. години, након чега је уследило његово ажурирање у 2020. години. У међувремену је дошло до усвајања нових и истека важења постојећих докумената јавних политика у Републици Србији, као и промене методологије за приступ ЕУ. Кроз подршку ГИЗ Пројекта „Реформа јавних финансија – Финансирање Агенде 2030“ урађено је ажурирање Извештаја „Србија и Агенда 2030“ из 2020. године, и на тај начин је додатно унапређен процес примене Агенде 2030 у Републици Србији. Циљ овог извештаја је да се изврши мапирање постојећег стратешког оквира Републике Србије у односу на циљеве одрживог развоја као полазне основе за дијалог и одлучивање о приоритизацији ЦОР. Ово мапирање идентификује постојеће стање у Србији за сваки од ЦОР. Такође пружа и приказ области које нису адекватно покривене постојећим стратешким оквиром. Приказана је повезаност ЦОР са новом методологијом приступа ЕУ која се заснива на преговарачким поглављима подељеним у кластере.

1.1. Реализација Миленијумске декларације и миленијумских циљева 2000—2015. у Србији и веза са циљевима одрживог развоја

Миленијумска декларација Уједињених нација (2000) дефинисала је фундаменталне вредности на којима треба да почивају међународни односи у 21. веку: слобода, равноправност, солидарност, толеранција, очување животне средине и заједничка одговорност. Миленијумски циљеви развоја су изведени из ове декларације.

Влада Републике Србије је, препознајући значај миленијумских циљева развоја (МЦР), у сарадњи са Тимом Уједињених нација у Републици Србији и широм донаторском заједницом спровела процес формулисања националних циљних вредности и индикатора за МЦР. Током тог процеса МЦР су прилагођени националном контексту кроз разраду одговарајућих циљних вредности (задатака) и постављање полазних (базних) вредности. Партнерство са ЕУ и доступност инструмената претприступне помоћи (ИПА) представљали су важан оквир за мобилизацију ресурса у раду на развојним изазовима и реформама у циљу реализације МЦР.

Европска комисија је посвећена одрживом развоју и имплементира циљеве УН Агенде 2030 кроз операционализацију политика и одговарајућих фондова и примену управљачких инструмената, уз појачано праћење на терену. Од 2010. одрживи развој је био уграђен у стратегију Европа 2020 и заснивао се на три стуба: „паметан раст“ са фокусом на образовању и иновацијама; „одрживи раст“ са ниским карбонским емисијама, отпорношћу на климатске промене и утицају на животну средину и „инклузиван раст“ кроз стварање нових радних места и смањење сиромаштва. Од 2020. политика Европске уније се у већој мери фокусира на Зелену агенду (Green Deal) и дигиталну трансформацију привреде што је у складу са ЦОР. Наставак вођења политике одрживог развоја Европске уније се огледа и кроз документ Next steps for the sustainable European future који даје приказ циљева и принципа одрживог развоја (Агенда УН 2030) и начина на који су циљеви одрживог развоја УН уграђени у развојну агенду и приоритете ЕУ. Кроз извештаје о остваривању ЦОР на нивоу ЕУ и ЕУ стратегијама одрживог развоја на годишњем нивоу јасно се указује на важност интеграције ЦОР у националне политике.

Имајући у виду да је приступање Европској унији стратешки циљ државе и да су све реформе у функцији достизања тог циља, постоји потпуни консензус да се реализација циљева одрживог развоја спроводи кроз процес ЕУ интеграција.

Сходно томе, процес приоритизације и национализације циљева одрживог развоја у Републици Србији треба да прати исти принцип и стандарде успостављене унутар ЕУ. То конкретно значи да сва развојна документа Републике Србије и документи јавних политика треба да, кроз процес приступања ЕУ, интегришу и УН Агенду 2030 и искористе је у сврхе профилисања Републике Србије као будуће државе чланице ЕУ.

Европска унија је највећи и најзначајнији развојни партнер Републике Србије и очекује се да ће подршка коју Република Србија добија од ње, као и од билатералних партнера за спровођење реформи свакако бити и у функцији подршке за остваривање циљева одрживог развоја.

Као одговор на захтеве држава чланица за јачом координацијом УН, усвојен је заједнички приступ за ефективнију и кохерентнију подршку имплементацији Агенде 2030 у виду тзв. МАПС (Mainstreaming – национализација приоритизованих глобалних циљева, Acceleration – убрзавање и Policy Support – подршка политикама).

Процес ЕУ интеграција, као и налази владиног Извештаја о реализацији Миленијумских циљева су били извор информација за постављање развојних приоритета у складу са новим оквиром Циљева одрживог развоја – Агендом 2030.

Током периода извештавања по МЦР, свеукупну економску ситуацију у Републици Србији карактерисала су два основна тренда. Први, по бројним индикаторима позитиван, ишао је руку подрuku са израженим економским растом до 2008. године са којим је Република Србија успела да ухвати корак, с обзиром на релативно низак степен полазне основе БДП-а. Други тренд карактеришу негативне вредности индикатора које су резултат глобалне финансијске

кризе, али донекле и неспремности Републике Србије да спроведе неопходне структурне реформе. У условима глобалне финансијске кризе, присутан је пад привредне активности што се негативно одразило на индикаторе тржишта рада, подстакло је раст сиромаштва и узроковало свеопшти пад животног стандарда у земљи. Од 2009. године, стопа апсолутног сиромаштва порасла је на 8,9%, стопа релативног сиромаштва на 24,5% (2014). У Извештају о реализацији МЦР дат је преглед преосталих изазова и приоритета, што обухвата: мере политике социјалног укључивања за угрожене групе као што су расељена лица, особе са инвалидитетом и Роми, побољшање доступности здравственој заштити, покривеност деце предшколским образовањем (нарочито у руралним срединама), успостављање приступа доживотног учења, незапосленост младих, миграције, питања заштите животне средине и смањење ризика од катастрофа.

Већина ових тема уграђена је у 17 циљева одрживог развоја до 2030, уз оцену да је свих 17 циљева од великог значаја, али се, у складу са налазима и трендовима посебна пажња придаје следећим циљевима и потциљевима: промовисању јаког инклузивног и одрживог економског раста и достојанственог запослења за све (циљ 8), смањењу сиромаштва (циљ 1), постизању здравог живота за све старосне групе (циљ 3), обезбеђењу образовања за све (циљ 4), постизању родне равноправности (циљ 5), унапређењу одрживе индустријализације (циљ 9), смањењу неједнакости у оквиру и између земаља (циљ 10), унапређењу одрживих модела потрошње и производње (циљ 12), промовисању активности на свим нивоима у борби против климатских промена (циљ 13) и постизању мирољубивих и инклузивних друштава и владавине права (циљ 16) и партнерству за циљеве (циљ 17).

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2016%3A739%3AFIN>

² <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/12878705/KS-03-21-096-EN-N.pdf>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0650&from=EN>

⁴ https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/za_sajt_2_srp.pdf

1.2. Агенда 2030 и циљеви одрживог развоја

Агенда 2030, са 17 циљева одрживог развоја и 169 циљних вредности покрива шири обухват него миленијумски циљеви и укључује све три кључне димензије одрживог развоја: економски раст, социјалну инклузију и заштиту животне средине. Институционални развој и сарадња, који треба да обезбеде владавину права и мир су такође покривени одговарајућим циљевима и циљним вредностима.

Циљеви одрживог развоја су:

- 1. Свет без сиромаштва:** окончати сиромаштво свуда и у свим облицима;
- 2. Свет без глади:** окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду;
- 3. Добро здравље:** обезбедити здрав живот и промовисати благостање за људе свих генерација;
- 4. Квалитетно образовање:** обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења;
- 5. Родна равноправност:** постићи родну равноправност и оснажити све жене и девојчице;
- 6. Чиста вода и санитарни услови:** обезбедити санитарне услове и приступ пијаћој води за све;
- 7. Доступна и обновљива енергија:** осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све;
- 8. Достојанствен рад и економски раст:** промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све;
- 9. Индустрија, иновације и инфраструктура:** изградити прилагодљиву инфраструктуру, промовисати одрживу индустријализацију и подстицати иновативност;
- 10. Смањење неједнакости:** смањити неједнакост између и унутар држава;
- 11. Одрживи градови и заједнице:** учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим;
- 12. Одговорна потрошња и производња:** обезбедити одрживе облике потрошње и производње;
- 13. Акција за климу:** предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њених последица;
- 14. Живот под водом:** очувати и одрживо користити океане, мора и морске ресурсе;
- 15. Живот на земљи:** одрживо управљати шумама, сузбити дезертификацију, зауставити и преокренути деградацију земљишта и спречити уништавање биодиверзитета;
- 16. Мир, правда и снажне институције:** промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима;
- 17. Партнерством до циљева:** учврстити глобално партнерство за одрживи развој.

⁵ <http://rs.one.un.org/content/dam/unct/serbia/docs/Publications/UNCT%20Serbia%20SDGs%20brochure%20-%20SRB.pdf>

2. Циљеви одрживог развоја у стратешком оквиру Републике Србије

Резултати мапирања показују да је кроз постојећи стратешки оквир Република Србија већ посвећена остварењу циљева одрживог развоја. Присутне су области у којима недостају кључне секторске стратегије или у којима се не прате показатељи (индикатори) степена остварености спровођење одређених стратешких докумената па је тешко оценити напредак Србије у реализацији тог циља.

За потребе мапирања, циљеви одрживог развоја су распоређени у 6 тематских целина у складу са преговарачким кластерима.

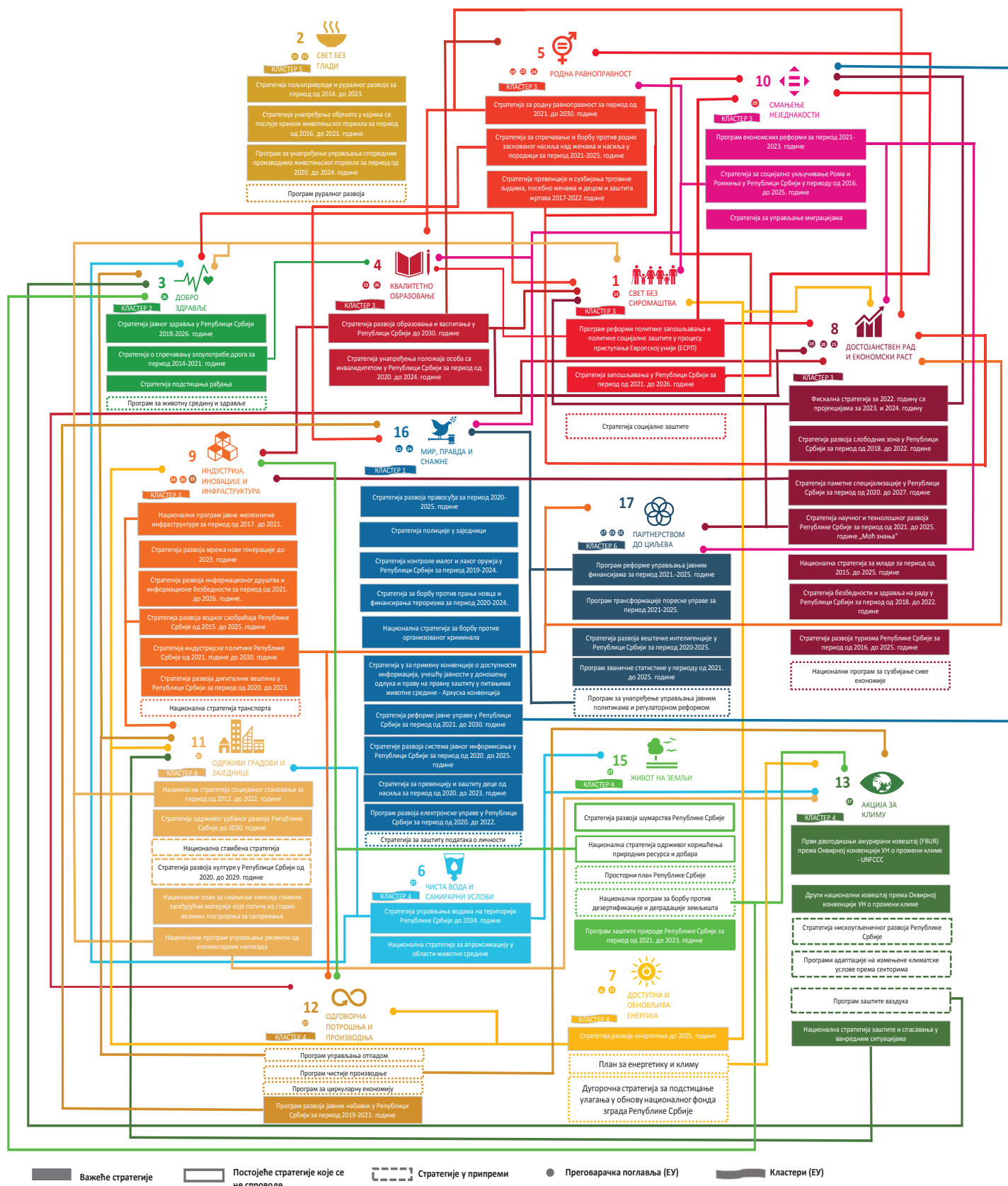
Преговарачки кластери	Циљеви одрживог развоја
Основни кластер	16
Унутрашње тржиште	3
Конкурентност и инклузивни раст	1, 4, 5, 8, 9, 10
Зелена агенда и одржива повезаност	6, 7, 11, 12, 13, 15
Ресурси, пољопривреда и кохезија	2
Спољни односи	17

Детаљна анализа мапирања приказана је у оквиру поглавља 2.2. У Анексу овог документа се налази табела која приказује покривеност ЦОР и њихових потциљева са стратешким оквиром Републике Србије, као и повезаност ЦОР са преговарачким поглављима и кластерима у процесу приступања Републике Србије Европској унији.

У следећој визуелизацији мапирања издвојени су кључни стратешки документи у односу на ЦОР. Поједине стратегије, као што су Стратегија запошљавања, Стратегија образовања и васпитања, Стратегија науке и технолошког развоја и Стратегија за младе, релевантне су за већи број циљева одрживог развоја, а у оквиру овог графика оне су позициониране у оквиру ЦОР који у највећој мери зависе од њихове реализације:

⁶ Циљ који се односи на одрживо коришћење океана, мора и морских ресурса није узет у обзир зато што Србија нема директан приступ мору. Индиректни утицај на загађење мора од стране река покривен је у оквиру ЦОР.

⁷ Нова преговарачка структура према ревидираној методологији проширења ЕУ за Западни Балкан.



Важеће стратегије

Постојеће стратегије које се не спроводе

Стратегије у припреми

Преговарачка поглавља (ЕУ)

Кластери (ЕУ)

2.1. Методологија мапирања

Мапирање стратешког оквира Републике Србије у односу на ЦОР урађено је у односу на сва активна стратешка документа Републике Србије. Тамо где област није регулисана стратегијом, релевантни планови и друга документа су такође узети у обзир. Као основ за стратешки оквир узета је база података Републичког секретаријата за јавне политике.

Поред тога, тамо где је могуће, назначен је и статус спровођења стратегије. Назначени су и стратешки документи чије се усвајање планира према Националном програму за усвајање правних тековина Европске уније (трећа ревизија из 2018. године) – НПАА. Приказани су и стратешки документи који су у процесу израде и чије би усвајање допринело реализацији одређених ЦОР. За сваки ЦОР дат је кратак преглед стања у овој области у Републици Србији, уз коришћење индикатора праћења ЦОР дефинисаних од стране УН, тамо где су они доступни и других индикатора из релевантних домаћих и међународних статистичких извора и анализа. Поред тога, за сваки ЦОР описани су и релевантни међународни процеси, пре свега европски, у којима Србија учествује, а који су значајни за остварење тог циља. У анализи резултата мапирања коришћени су елементи РИА методологије Уједињених нација (Rapid Integration Assessment - RIA) за идентификовање празнина у стратешком оквиру као и утврђивање релативне важности појединачних стратегија за ЦОР.

Стратешка документа локалних власти у овом Извештају нису разматрана. Према деветом по реду мапирању стратешких/акционих планова које спроводи Стална конференција градова и општина (мај/јун 2015) регистровано је 897 процеса планирања у општинама и градовима, као и 745 усвојених важећих планова. Највећи број усвојених планова су кровне стратегије развоја. Од секторских докумената јавних политика највише је оних који покривају област управљања отпадом, заштиту животне средине и социјалну заштиту. Остали планови на локалном нивоу баве се углавном питањима осетљивих група као што су деца, млади, Роми, избегла и расељена лица, али и области које су посебно важне за одређене локалне самоуправе као што је пољопривреда, туризам и развој малих и средњих предузећа и предузетништва.. У складу са Законом о планском систему („Службени гласник РС“, број 30/2018), јединице локалне самоуправе су започеле усвајање планова развоја. Крајем 2019. године усвојено је првих пет планова развоја, а током 2020. године донето је још одлука о започињању њихове израде, у складу са Уредбом о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе („Службени гласник РС“, број 107/2020). Републички секретаријат јавне политике је израдио Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе, у сарадњи са СКГО, у оквиру којих је дао препоруке за повезивање приоритетних циљева развоја јединица локалне самоуправе са ЦОР.

⁸ Стална конференција градова и општина (СКГО), EU Exchange ⁴, <http://www.skgo.org/storage/app/media/uploaded-files/Rezultati%20programa%20EU%20Exchange%204.pdf>

⁹ https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/Prirucnik-za-lokalnu-samoupravu-web_final.pdf

2.2. Резултати мапирања

2.2.1. Основни кластер (Циљ одрживог развоја 16)

У овом сегменту приказано је мапирање стратешког оквира Републике Србије у односу на циљ 16 који дефинише релевантне хоризонталне принципе за спровођење целе Агенде 2030 као што су јачање институција, владавина права и правосуђе.



ЦИЉ 16: Мир, правда и снажне институције

1. Кратак опис стања

Овај циљ одрживог развоја посвећен је изградњи институција државне управе и правосудног система које грађанима омогућавају стабилно окружење без корупције и насиља, у коме могу несметано да остварују своја људска и политичка права. Република Србија је у последњих двадесет пет година прешла дугачак пут ка остварењу овог циља. У последњих пар година, број жртава убиства је одржан на ниском нивоу (циљна вредност 16.1 смањити све облике насиља, УН индикатор 16.1.2). Укупно је забележено 89 убиства у 2020. (86 убиства у 2019. години). Удео жена старости 18—74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања током године (УН индикатор 16.1.3) износи 10,4% у 2018. години. Удео становника који осећа да се безбедно креће само у близини места где живи (УН индикатор 16.1.4) износи 87,5% у 2019. години.

У вези са циљном вредношћу **16.2 окончати све облике експлоатације и насиља над децом**, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања процењује да је, у последњих пет година, повећан број свих облика насиља у породици. Мирна и инклузивна друштва пружају најбоље окружење за развој детета. Сукоби, насиље, искључивање од учествовања у одлукама о друштву и његовој будућности, онемогућавају децу и младе нарушавајући њихов људски потенцијал. Спровођење насилне дисциплине је штетно за развој детета. Иако се њена учесталост смањује и даље је веома присутна у пракси подизања детета. Неки облик физичке казне или психолошке агресије од стране родитеља или старатеља искусило је 44,5% деце старости 1—17 година (индикатор 16.2.1) у току месеца који је претходио Истраживању вишеструких показатеља (MICS) 2019. године. У оквиру ромских насеља чак 67,3% деце старости 1—17 година је доживело неки вид физичке казне или психолошке агресије од стране родитеља или старатеља у 2019. години. Број жртава трговине људима на 100.000 становника према полу, старости и облику експлоатације (индикатор 16.2.2) износи 76 у 2018. години, а 39 у 2019. години. Према потпуној структури, жене су жртве у 82% случајева трговине људима у 2019 години. У старосној структури жртве су у већој мери малолетници којих је било 25 у 2019. години. Према облику експлоатације највише је присутна сексуална експлоатација (23 забележена случајева у 2019. години).

Пројекат „Интегрисани одговор на насиље над женама и девојчицама” који је потписан између Србије и УН (у вези са циљном вредношћу **16.3. владавина права и једнак приступ правди** и индикатор 16.1.3) од 2016. године па до 2020. је успешно спроведен. Овај пројекат је допринео развоју друштвеног и институционалног окружења кроз стварање нулте толеранције и искорењивања насиља над женама у Србији, кроз побољшање законодавног и политичког оквира, јачање система превенције и механизма помоћи женама које су

¹⁰ P3C, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/18030304?languageCode=sr-Latn>

¹¹ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN160103?languageCode=sr-Cyrl>

¹² P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16010401?languageCode=sr-Cyrl>

¹³ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16020101?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁴ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16020201?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁵ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16020201?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁶ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16020202?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁷ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16020203?languageCode=sr-Cyrl>

преживеле насиље и побољшање приступа ефикасној заштити од насиља кроз пружање општих и специјализованих услуга. Активности су биле усмерене на рад са женама жртвама насиља, рад са починиоцима и превентивни рад са дечама и девојчицама. Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју виктимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта (УН индикатор 16.3.1) износи 67% у 2019. години. Неосуђени притвореници (УН индикатор 16.3.2) чине 18,6% свеукупне затворске популације у 2020. години (17,2% у 2019. години).

Забележено је преко 12.000 жртава насиља у породици, од тога 72,4% жртава су жене у 2020. години. Убијено је 27 жена као последица насиља у породици у 2020. години, док је 8 жена преминуло у периоду јануар-мај 2021. године.

У погледу **борбе против организованог криминала (16.4)**, присутно је смањење укупног броја кривичних дела. За 74.394 пунолетна учиниоца кривичних дела завршен је поступак по кривичној пријави у 2020. години, што је за 20% мање у односу на 2019. годину. Правноснажно је осуђено 25.487 пунолетних лица у 2020. години, што је за 9% мање у односу на претходну годину. У структури кривичних дела која су учинила пунолетна лица, најбројнија су кривична дела против имовине: код пријава она чине 40% (укључени су и непознати учиниоци), код оптужених 25,3%, а код осуђених пунолетних лица 25,6% свих кривичних дела у 2020. години. Када је реч о најтежим кривичним делима – кривична дела против живота и тела – пријављено је 3,3% од укупног броја ових кривичних дела, оптужено 5,6%, а правноснажно је осуђено 5,2% пунолетних лица у 2020.

У поступку идентификације трговине људима била је 121 особа, док је формално идентификовано 39 жртава трговине људима у 2019. години. Пораст обима трговине људима бележи се у 2020. години: од укупно 146 потенцијално идентификованих особа, формално је идентификовано 57 жртава трговине људима.

Најзначајније активности у борби против организованог криминала (16.4), према Акционом плану за поглавље 24, јесу повећање ефикасности надлежних институција, унапређење вођења евиденције као и размене информација на националном и међународном нивоу и даље промовисање регионалне и међународне сарадње кроз регионалне и међународне пројекте. Једна од препорука из АП, важних за праћење и извештавање о постигнутим циљним вредностима за ЦОП 16, јесте спровођење истраге пре и током извршења кривичног дела (проактивне истраге), укључивање државних органа у најранијим фазама поступка кроз размену информација и унапређење механизма координације, комуникације и размене информација међу државним органима. Неопходно је наставити са унапређењем интероперабилности ИТ система и јачањем људских капацитета кроз програме обука. Успостављање јединствене статистике за евидентирање кривичних дела на нивоу полиције, тужилаштва, затвора и судова и обједињавање ових података су кључни у борби против организованог криминала.

¹⁸ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN160303?languageCode=sr-Cyrl> ¹¹ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN160103?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁹ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN160302?languageCode=sr-Cyrl> ¹³ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16020101?languageCode=sr-Cyrl>

²⁰ <https://iposrbija.rs/nacionalni-dan-zene-zrtve-nasilja/>

²¹ ПЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211195.pdf>

²² <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211195.pdf>

²³ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16020203?languageCode=sr-Cyrl>

²⁴ Центар за заштиту трговине људима, Извештај о раду ²⁰²⁰, <http://centarzztlj.rs/wp-content/uploads/2021/08/Izvestaj-o-radu-2020.-godina.pdf>

²⁵ <http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/534c031c-49b6-4e09-bd14-20a80e72778e/Akcioni+plan+za+P24+-+revidirana+verzija+23+07+2020.pdf?MOD=AJPERES&CVID=ng1hMov>

Пријављено је 157 кривичних дела са елементима корупције, од чега се 63,1% односи на злоупотребу службеног положаја, 24,2% за примање мита, 12,1% за давање мита и 0,6% на трговину утицајем у 2020. години. Ипак, једва 1% кривичних дела корупције икада буде пријављено, док је број оптужених и кажњених далеко мањи (**циљна вредност 16.5. значајно смањити корупцију**). По индексу перцепције корупције (CPI) Република Србија је рангирана на 94. месту од 180 земаља у 2020. години (91. место у 2019. години). Према показатељу контрола корупције бележи се назадовање у погледу борбе против корупције. Контрола корупције је на нивоу од 37,5 перцентила у 2020. години (40,4 перцентила у 2019. години). У оквиру УСАИД-овог Пројекта за одговорну власт, спроведено је истраживање перцепције грађана о борби против корупције у Србији за 2020. годину. Према овом истраживању, удео лица која си имали контакт са јавним службеницима, а која су дала мито или им је тражено да дају мито током претходних 12 месеци (УН индикатор 16.5.1) износи 9% у 2020. години (12% у 2019. години). Најчешћи разлог за давање мита је убрзање реализације неке услуге на коју и иначе грађани имају право. 54% испитаника сматра да је корупција широко распрострањена у Републици Србији у 2020. години. Само 23% грађана сматра да се смањио ниво корупције у односу на претходну годину, док остатак грађана мисли да је корупција задржана на истом нивоу или је повећана. Грађани оцењују да су следеће три институције највише допринеле расту корупције у протеклих 12 месеци: Влада РС (23% испитаника), председник РС (13% испитаника) и полиција (8% испитаника). Најкорумпиранија институција је здравство, а најраспрострањенија коруптивна активност је коришћење положаја ради запошљавања рођака или пријатеља у 2020. години.

У складу са циљном вредношћу **16.6. развој ефективних, одговорних и транспарентних институција** примарни државни расходи као удео у оригинално одобреном буџету (УН индикатор 16.6.1) износе 98,1% у 2020. години (95,6% у 2019. години). Остварење овог циља у великој мери зависи од транспарентности државног буџета и степена његове реализације.

Приступ чланству међународним организацијама и јачање улоге у њима је предуслов деловања на међународном плану (**циљна вредност 16.8. повећати учешће у институцијама глобалног управљања**). Република Србија и даље није чланица Светске трговинске организације (WTO). Преговарачка позиција Републике Србије у међународним организацијама, мерено учешћем у одлучивању (УН индикатор 16.8.1) износи 0,52% у Генералној скупштини УН, у ММФ-у 0,53%, у ИФЦ-у 0,54% и у ИБРД-у 0,53% у 2020. години.

У погледу циљне вредности 16.9. обезбедити универзални правни идентитет, изменом Закона о ванпарничном поступку, омогућен је накнадни упис у матичну књигу рођених, што је значајно за ромску популацију. Вођење регистра матичних књига у електронском облику и могућност пријаве рођења детета електронским путем доприносе остваривању овог циља. Упис деце старости до 5 година у матичну књигу рођених (УН индикатор 16.9.1) у порасту је и износи 99,9% у 2019. У оквиру ромских насеља, упис деце старости до 5 година у матичну књигу рођених износи 98,5% у 2019.

²⁶ МУП, Извештај о раду сектора унутрашње контроле за 2020. годину, http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/74913153_248b_4434_8b9d_1c57b6f64637/izvestaj_o_radu_SUK_2020_ODBOR.pdf?MOD=AJPERES&CVID=nxZoYJD

²⁷ Transparency International, <https://www.transparency.org/en/countries/serbia>

²⁸ Контрола корупције је једна од 6 димензија Worldwide Governance Indicators. Ранг перцентила ⁰⁻¹⁰⁰, виша вредност означава бољу контролу корупције¹³ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16020101?languageCode=sr-Cyrl>

²⁹ Worldwide Governance Indicators, <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports> ¹⁵ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16020201?languageCode=sr-Cyrl>

³⁰ УСАИД, Перцепција грађана о борби против корупције у Србији за 2020. годину, <http://www.cesid.rs/wp-content/uploads/2021/08/US-AID-GAI-Izve%C5%A1taj-sa-istra%C5%BEivanja-javnog-mnjenja-Percepција-gra%C4%91ana-o-borbi-protiv-korupcije-u-Srbiji-za-2020.godinu-1.pdf>

³¹ ЦОП, P3C <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN160601?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

³² United Nations Statistics Division, <https://ourworldindata.org/grapher/proportion-of-members-of-developing-countries-in-international-organizations?country=~SRB>

³³ ЦОП, P3C <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16090102?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

³⁴ ЦОП, P3C <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16090102?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

Успостављена су независна регулаторна тела (**циљне вредности 16.10. осигурати јавни приступ информацијама и заштиту основних слобода и 16.а ојачати националне институције ради спречавања насиља и борбу против криминала и тероризма**), која омогућавају заштиту грађана и приступ информацијама од јавног значаја. Република Србија спада у групу земаља које пружају уставне и законодавне гаранције за приступ информацијама (УН индикатор 16.10.2). Присутна је усклађеност институција које се баве питањем људских права са Париским принципима (УН индикатор 16.а.1).

Полицијска сарадња у Републици Србији је свеобухватна и одвија се на свим нивоима (стратешком, оперативном, специјалистичком и граничном) као и путем различитих комуникационих канала (међународних – ИНТЕРПОЛ, ЕВРОПОЛ, SELEC, и билатералних).

У складу са циљном вредношћу **16.в промовисање и подстицање недискриминаторних закона и политика**, удео становништва које је изјавило да је током претходних 12 месеци имало осећај да је дискриминисано или узнемиравано по неком основу дискриминације која је забрањена према међународном праву људских права (УН индикатор 16.б.1) износи 6,9% у 2019. години.

2. ЕУ и други међународни процеси у области изградње владавине права и одговорних институција

Највећи допринос горе наведеном напретку дао је процес европских интеграција у коме се спроводе суштинске реформе јавног сектора у правцу веће транспарентности и инклузивности. ЕУ процеси у Србији који се односе на тематску суштину циља 16 детаљно су адресирани кроз преговарачка поглавља 23 и 24 (садржаних у основном кластеру 1) и пропратне акционе планове. Акциони план за поглавље 23 предвиђа да је **кључна мера за превенцију корупције доношење новог Закона о спречавању корупције**, који је Народна скупштина усвојила 31. маја 2019. године. Нови закон, који је припремљен у складу са ГРЕКО препорукама, додатно оснажује независност Агенције за борбу против корупције, обезбеђује довољна финансијска средства и људске ресурсе за њен рад као и везу са другим релевантним институцијама (укључујући приступ њиховим базама података). Закон о спречавању корупције редефинише и унапређује појмове сукоба интереса и неспојивости јавних функција, даје Агенцији нове алате за контролисање имовине јавних функционера и вођење регистра јавних функционера, имовине и поклона. Агенција је експлицитно овлашћена за подношење захтева за покретање прекршајног поступка и подношење кривичних пријава. Административна истрага Агенције је ојачана кроз право на директни приступ базама података државних органа. Агенција такође добија и надлежности у вези са Законом о лобирању, води Регистар лобиста и врши надзор над лобистима и лобираним лицима. У домену репресивне борбе против корупције кључна мера Акционог плана за поглавље 23 је развијено ефикасно и проактивно поступање у откривању и кривичном гоњењу корупције и организованог криминала. Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, усвојеним 2016. године, успостављени су делотворни репресивни органи кроз оснивање четири посебна одељења за сузбијање корупције при вишим јавним тужилаштвима у Београду, Краљеву, Нишу и Новом Саду, као и еквивалентна одељења у вишим судовима и одељења за борбу против корупције у полицији. Такође, успостављена је мрежа официра за везу у оквиру 13 органа и организација и могућност формирања ударних група за рад на најкомплекснијим предметима корупције; уведени су финансијски форензичари у рад четири посебна одељења као и у Тужилаштву за организовани криминал. Антикоруптивно законодавство Србије, према АП за преговарачко поглавље 23, у највећем делу је усклађено са европским правним тековинама и релевантним међународним стандардима у домену борбе против корупције.

³⁵ Global Right to Information Rating, <https://www.rti-rating.org/country-data/Serbia/>

³⁶ United Nations Statistics Division, <https://ourworldindata.org/grapher/countries-in-compliance-with-paris-principles?region=Europe>

³⁷ ЦОП, ПЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16120101?languageCode=sr-Cyrl>

Полиција, тужилаштво и суд у Републици Србији, користе различите системе праћења кривичних предмета, што у пракси ствара велики број проблема. Тек по успостављању јединственог информационог система односно електронског уписника за кривична дела са коруптивним елементом успоставиће се прецизна систематизација и класификација података као и редовна провера и размена информација, која ће омогућити поуздано извештавање о предметима корупције и организованог криминала. Међусобно компатибилни обрасци у полицији, судовима и тужилаштвима требало би да садрже и могућност праћења случајева проактивног поступања, поступања по пријавама Агенције, Државне ревизорске институције, Пореске управе, Управе за јавне набавке, итд.

Према извештају ЕК о напретку Републике Србије за 2021. годину, у предстојећем периоду Република Србија посебно треба да повећа напоре у области реформе правосуђа. Неопходно је ојачати независност судства и самосталност тужилаштва, изменити и допунити законе о Високом савету судства и Државном већу тужилаца, усвојити и спровести стратегију за људске ресурсе за целокупни правосудни сектор и успоставити јединствени и централизовани систем за управљање предметима. У борби против корупције Република Србија треба да изгради делотворан механизам координације који би операционализовао циљеве политике превенције и делотворно се бавио корупцијом, унапреди евиденцију о истрагама, оптужницама и правноснажним пресудама у случајевима корупције на високом нивоу, укључујући и одузимање имовине стечене кривичним делом, делотворно спроведе законодавство које се односи на спречавање корупције, како би се ојачала улога Агенције за спречавање корупције и да усвоји нову стратегију за борбу против корупције. Што се тиче основних права, Република Србија треба да ојача институције за људска права и гарантује њихову независност, усвоји и имплементира нову стратегију против дискриминације, активно спроводи истрагу и доноси пресуде за кривична дела учињена из мржње и обезбеди доследну примену законодавства које се односи на националне мањине, укључујући Роме. Такође, у области борбе против организованог криминала Република Србија треба да прикаже убедљиве резултате у погледу ефикасних истрага, кривичног гоњења и правоснажних пресуда у случајевима организованог криминала, укључујући финансијске истраге, систематски појача замрзавање и одузимање имовине стечене криминалом на основу систематског праћења токова новца и обезбеди јасно раздвајање овлашћења и прописа у вези са пресретањем комуникација за кривичне истраге и за безбедносне потребе.

Постоји богат међународноправни оквир који регулише ову област на нивоу УН и ЕУ. Најзначајнији глобални документ у области борбе против криминала је **УН конвенција о транснационалном организованом криминалу и пратећи протоколи** усвојена 2000. године у Палерму. Имала је за циљ да укаже на озбиљност проблема и унапреди међународну сарадњу у борби против организованог криминала. Уз њу су усвојена и три протокола: 1. Протокол против недозвољене производње и трговине оружјем, 2. Протокол о спречавању трговине људима и 3. Протокол против кријумчарења миграната. Конвенција правно обавезује потписнике да предузму конкретне мере у борби против организованог криминала (инкриминација учествовања у криминалној групи, прања новца, корупције, прихватање ефикаснијег механизма екстрадиције и полицијске сарадње). Протоколи дају и међународно прихваћене дефиниције трговине људима и кријумчарења миграната, а предвиђају и низ мера за борбу против ових облика криминала.

Декларација Генералне скупштине УН о владавини права на националном и међународном нивоу (2012) потврђује да су владавина права и стабилни правни оквир основе одрживог развоја. Независно судство је предуслов владавине права, а државе се позивају да омогуће приступ правди за све. Признаје се улога Међународног кривичног суда и захтева сарадња са њим.

Конвенција УН против корупције из 2003. је правно обавезујућа и захтева од држава да примењују мере против корупције из области превенције, кривичног гоњења, међународне

³⁸ https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/serbia_report_2021.pdf

сарадње, одузимања имовине и размене информација. По питању превенције захтева се оснивање антикорупцијских тела, што је у Србији учињено, јачање транспарентности и одговорност у управљању јавним финансијама. По питању кривичног гоњења захтева се инкриминација не само за примање мита, већ и за ометање истраге и прање новца. Такође се предвиђа и заштита сведока и узбуњивача. Одузимање имовине стечене корупцијом на међународном нивоу је најзначајнија одлика ове конвенције.

Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена из 1979. даје дефиниције шта се сматра дискриминацијом жена. Чланице су обавезне да укључе једнакост мушкараца и жена у правни систем и забране дискриминацију, као и да обезбеде судску заштиту ових права. Постоји и обавеза држава да сваке четири године извештавају УН о примени Конвенције. Република Србија је у октобру 2013. године ратификовала **Конвенцију Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (САН-ВИО конвенција)**. Следећи корак би био увођење САНВИО у прописе и побољшање положаја жена жртава насиља, као и кривично гоњење починилаца.

УН конвенција о правима детета из 1989. је најшире прихваћена од свих међународних конвенција. Овим документом гарантована су права детета која се односе на више циљева одрживог развоја.

Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966) је конвенција која уопштено штити основна права на којима почива модерно друштво као што су слобода мишљења, забрана тортуре и ропства, произвољног хапшења, једнакост пред законом, непристрасно суђење и права мањина.

Конвенција о заштити људских права и основних слобода (Европска конвенција о људским правима), за чију примену је надлежан Суд за људска права у Стразбуру, кључни је документ за развој људских права у Европи. Њоме је прописана заштита свих класичних људских права (живот, слобода, безбедност, правично суђење, савест и вероисповест и др.). На основу ње је усвојена Повеља ЕУ о основним правима 2009. која обједињује све европске и међународне документе о људским правима, као и најмодернија решења која се тичу заштите података, биоетике и транспарентности државне управе. Ова повеља има статус Уговора о Европској унији.

ЕУ Конвенција о борби против корупције, укључујући званичнике Европске уније или званичнике држава чланица (1997) обавезује да се пасивна и активна корупција пропишу као кривична дела, а прописује и одговорност руководиоца у привредном субјекту за активну корупцију извршену у име тог субјекта. Сродна **Кривичноправна конвенција о корупцији** из 1999. прописује међународне механизме за кривично гоњење корупције, а за њено спровођење одговоран је GRECO.

Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици из 2011. године, тзв. Истанбулска конвенција даје правно обавезујућу дефиницију „рода“. Ова конвенција прописује обавезну инкриминацију психичког насиља, сваки недобровољни сексуални чин, присилне бракове и сексуално узнемиравање, а нарочито истиче тзв. „злочине из части“.

Конвенција Савета Европе против трговине људима из 2005. године, забрањује све облике трговине људима, а поред тога посебну пажњу посвећује заштити жртава трговине.

Стратегија права особа са инвалидитетом 2021—2030. доприноси јачању социјалне инклузије и спровођењу недискриминаторних политика на нивоу ЕУ. Циљеви ове стратегије су: заштита људских права, једнаке могућности за све, интеграција у друштво, слободно и самостално доношење одлука, слобода кретања и елиминисање дискриминације.

³⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8376&furtherPubs=yes>

⁴⁰ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2013/43/1>

⁴¹ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2021/47/1>

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Смањење насиља/борба против криминала (16.1) је проблем који је делимично обрађен у више стратешких докумената. **Стратегија полиције у заједници** (није временски ограничена, АП истекао) бави се увођењем модела полицијског рада који се заснива на блиској повезаности полиције са локалном заједницом и заједничком решавању безбедносних проблема. Она предвиђа активности превенције насиља, у оквиру општег развијања безбедносне културе грађана, али није специфично посвећена њима.

Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021—2025. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године предвиђа елиминисање свих видова насиља у породици (нарочито према женама и девојчицама) уз пружање адекватне заштите и подршке. Циљеви дефинисани овом стратегијом односе се на унапређење превенције, обезбеђење ефикасне и делотворне заштите и подршке, стварање услова за адекватно процесуирање и кажњавање учинилаца, унапређење положаја жртава и сведока и успостављање целовитог и функционалног система прикупљања и анализе података.

Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године са Акционим планом за 2020. и 2021. годину представља свеобухватни одговор друштва на насиље према деци, у складу са динамиком изазова, ризика и претњи, кроз унапређен систем превенције, заштите и подршке. Предвиђен је низ мера које се односе на подизање капацитета професионалаца у сектору образовања, социјалне и здравствене заштите, полиције и правосуђа, као и унапређење капацитета деце, родитеља, старатеља и хранитеља за превенцију насиља над децом и пружање подршке деци и породици у ризику. Посебна пажња се посвећује развијању механизма подршке за жртве и учиниоце насиља. **Акционим планом за поглавље 23** предвиђен је низ мера ради унапређења права детета (унапређење малолетничког правосуђа у циљу пуне имплементације европских стандарда).

Закон о спречавању насиља у породици је усвојен 23. новембра 2016. са применом од 1. јуна 2020. године. Континуирано се спроводи специјализована обука судија, тужилаца и полицијских службеника, у циљу ефикасне примене нових законских решења која ће довести до смањења броја деце која трпе насиље од својих старалаца (**борба против злоупотребе деце 16.2**, УН индикатор 16.2.1)

Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштита жртава 2017—2022. (АП истекао) такође се односи на циљну вредност 16.2 и посебно на УН индикатор 16.2.2. (број жртава трговине људима). Овај документ предвиђа низ мера за превенцију и кажњавање трговине људима, с акцентом на заштиту деце од трговине људима и искоришћавање у порнографији и проституцији и њиховим последицама. Акционим планом за преговарачко поглавље 24 предвиђене су мере које је Србија обавезна да спроведе како би ојачала своје капацитете за сузбијање трговине људима.

Стратегија развоја правосуђа за период 2020—2025. године, као један од стратешких циљева дефинише јачање независности и самосталности правосуђа, што доприноси остварењу циљне вредности **16.3. владавина права и једнак приступ правди.** Закон о бесплатној правној помоћи усвојен 9. 11. 2018. а у примени од 1. 10. 2019. године, омогућио је да се уведе системска бесплатна правна помоћ. У првих годину дана примене Закона о бесплатној правној помоћи, поднето је 3.672 захтева за бесплатном правном помоћи, а

⁴² <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/80/1/reg>

⁴³ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2017/77/1/reg>

⁴⁴ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/101/1/reg>

⁴⁵ <https://www.mpravde.gov.rs/vest/30909/vise-od-27000-gradjana-koristilo-pravo-na-besplatnu-pravnu-pomoc-i-podrsku.php>

⁴⁶ SPACE I, 2019, https://wp.unil.ch/space/files/2021/02/200405_FinalReport_SPACE_I_2019.pdf

⁴⁷ SPACE I, 2020, https://wp.unil.ch/space/files/2021/04/210330_FinalReport_SPACE_I_2020.pdf

⁴⁸ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2019/44/1/reg>

одобрено 3.386 или 91% захтева. Потребnu правnu помоћ углавном је пружала општинска служба бесплатне правне помоћи, а 669 корисника је упућено адвокатима. **Акциони план за преговарачко поглавље 23** има посебно потпоглавље посвећено правосудју, које предвиђа низ активности са истим циљем као и Стратегија развоја правосудја. За спровођење ових активности у домену независности судства, неопходне су и промене Устава. Укупан број притвореника у Републици Србији износи 1.734 у 2019. години (1.691 у 2018. години), а укупан број затворске популације износи 11.077 у 2019. години (10.871 у 2018. години) .

Стратегија контроле малог и лаког оружја за период 2019—2024. године (АП истекао) има за циљ смањивање претњи од нелегалног поседовања и злоупотребе малог и лаког оружја, муниције и експлозива за цивилну употребу. Спровођењем мера дефинисаних Стратегијом, осигураће се безбедност грађана ефикасном и ефективном контролом малог и лаког оружја тако што ће се успоставити свеобухватни и одрживи механизми за идентификовање, спречавање, кривично гоњење и контролу недозвољеног поседовања, злоупотребе и трговине ватреним оружјем, муницијом и експлозивом. **Стратегијом за борбу против ширења оружја за масовно уништење за период од 2021. до 2025. године** (нема АП) доприноси се повећању степена сигурности и безбедности. Овом стратегијом дефинисано је спречавање развоја оваквог оружја, јачање превенције, унапређење државних капацитета и повећање степена међународне сарадње. Садржина наведених стратегија је директно везана за циљну вредност **16.4. смањење незаконитих токова новца и оружја**.

Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020—2024. године са Акционим планом за период 2020—2022. године има за циљ да разради систем за борбу против прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији ради успешног суочавања са ризицима утврђеним 2018. године у Процени ризика од прања новца и Процени ризика од финансирања тероризма. Овом стратегијом се стварају услови за усвајање мера које ће бити у складу са стандардима ФАТФ и које ће успешно доприносити постављеним циљевима у борби против прања новца и финансирања тероризма. Циљеви постављени Стратегијом директно су повезани са циљном вредношћу **16.4. борба против прања новца и организованог криминала** и УН индикатором 16.4.1 (укупна вредност долазећих и одлазећих илегалних токова новца). Нови Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма усвојен је 26. 12. 2020. године у циљу унапређења постојећег система откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и усклађивања са европским директивама у овој области. У непосредној вези с истом циљном вредношћу 16.4. је и Национална стратегија за борбу против организованог криминала (није временски ограничена, АП истекао) која предвиђа опште мере институционалне изградње и развоја капацитета за борбу против организованог криминала. Ова стратегија нема важећи акциони план и практично се не примењује. **Акциони план за преговарачко поглавље 24** опширно се бави питањима организованог криминала и прања новца, којима је посвећено посебно потпоглавље. Он предвиђа активности увођења криминалистичко-обавештајног система, повезивање органа надлежних за гоњење, спровођења сложених финансијских истрага, повећања заплене имовине стечене криминалом и појачане контроле ватреног оружја.

Циљна вредност борба против корупције (16.5) била је обухваћена Националном стратегијом за борбу против корупције у Републици Србији за период од 2013. до 2018. године. Ова стратегија је представљала основни национални документ јавне политике у овој области. Садржала је низ системских мера јачања институција за борбу против корупције, као и специфичне мере из појединих области друштвеног живота (здравство, медији, правосудје и др.). Тренутно је ова област у највећој мери покривена Законом о спречавању корупције и Законом о лобирању.

⁴⁹ https://www.mfa.gov.rs/sites/default/files/inline-files/strategija05%20210_67562021.pdf

⁵⁰ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/14/1/reg>

⁵¹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2009/23/1/reg>

⁵² <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/ostalo/2013/57/2/reg>

⁵³ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2019/35/3/reg>

⁵⁴ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-lobiranju-republike-srbije.html>

⁵⁵ <https://www.paragraf.rs/propisi/strategija-reforme-javne-uprave-republika-srbija.html>

⁵⁶ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2019/62/1>

Мере за борбу против корупције уграђене су у **Стратегију реформе јавне управе у Републици Србији за период од 2021. до 2030. године (АП за период од 2021. до 2025. године) и Програм развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2019—2023. године (АП за 2021. годину.)** Акциони план за преговарачко поглавље 23 има посебно потпоглавље посвећено борби против корупције. Агенција за спречавање корупције је установила да од 62 активности дефинисане ревидираним Акционим планом за поглавље 23, спроведено је 42% , 42% није спроведено а за 16% није било могуће оценити у периоду јул—децембар 2020. године.

Циљна вредност **делотворне и транспарентне институције 16.6. тема је Стратегије реформе јавне управе у Републици Србији за период од 2021. до 2030. године са АП за период од 2021. до 2025. године** као крвног документа јавне политике који треба да обезбеди наставак претходних реформи и њихово проширење на цео јавни сектор, а не само на државну управу. Општи циљ ове стратегије је побољшање рада јавне управе и квалитета креирања јавних политика и обезбеђивање високог квалитета услуга грађанима и привреди у складу са принципима Европског административног простора. Посебни циљеви се односе на институционалну изградњу, развој људских капацитета, унапређење пружања услуга и јачање одговорности и транспарентности јавне управе. Овом стратегијом предвиђен је и развој е-управе, као и више активности на сузбијању корупције. **Програм реформе управљања јавним финансијама 2021—2025. године** са Акционим планом треба да омогући остваривање одрживог буџета путем бољег финансијског управљања и контроле, јачања процеса интерне ревизије и повезивања буџетског планирања са јавним политикама Владе.

Програм развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2020. до 2022. године са Акционим планом пружа техничку подршку Стратегији реформе јавне управе у Републици Србији и са њом је тесно повезана. Дефинисани су следећи посебни циљеви: развој инфраструктуре у електронској управи и обезбеђивање интероперабилности, унапређење правне сигурности у коришћењу електронске управе, повећање доступности електронске управе грађанима и привреди кроз унапређење корисничких сервиса и отварање података у јавној управи. Развој електронске управе и дигитализација су приоритети ове Владе. До сада су на том пољу учињени значајни кораци. Према извештају о спровођењу АПСРПВ, завршено је повезивање база 6 државних органа: Матичне књиге (МКР, МКВ, МКУ), МУП - пребивалиште и МУП - биометријска документа, ПУ - упит стања, НСЗ - преглед евиденција и уверење о исплаћеним износима, ЦРОСО - провера радног статуса лица, ПИО - матична евиденција корисника). Приступ повезаним базама омогућен је преко услуге е-ЗУП-а, који је почео са радом 01. јуна 2020. године. Управљачка структура је дефинисана. Стручни капацитети тренутно су задовољавајући. Услуге еУправе користи 40% интернет популације у 2021. години.

Други инструменти подршке Стратегији реформе јавне управе у Републици Србији су **Програми стручног усавршавања државних службеника у Републици Србији као и Програм о стручном усавршавању запослених у јединицама локалне самоуправе**, који имају као циљ допринос повећању ефикасности и економичности рада јавне управе и њене делотворности у погледу остваривања права и интереса грађана, привредних субјеката и других носилаца права и обавеза, кроз стварање услова за континуирано и свеобухватно повећање нивоа компетенција државних службеника, чиме директно утиче на циљну вредност **16.6. развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима** и УН индикатор 16.6.2. (удео грађана задовољних последњим искуством са јавним властима).

⁵⁷ https://www.acas.rs/wp-content/uploads/2021/03/ASKpoglavlje_23web1.pdf

⁵⁸ https://www.mfin.gov.rs/upload/media/yrndWJ_60ec21463954b.pdf

⁵⁹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2020/85/1/reg>

⁶⁰ РЗС, Употреба информационо-комуникационих технологија у Републици Србији, 2021, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202116016.pdf>

⁶¹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2018/30/1/reg>

Одговорно и партиципативно доношење одлука (16.7) јесте циљна вредност која је регулисана у Закону о планском систему Републике Србије. Овим законом прописано је обавезно спровођење консултација са свим заинтересованим странама, као и јавне расправе, у процесу израде докумената јавних политика. На тај начин се доприноси унапређење улоге грађана и привреде у систему управљања јавним политикама и доношењу прописа. Друга значајна обавеза из овог закона је да се јавне политике усвајају на основу претходно спроведених анализа и да буду засноване на чињеницама што одговара УН индикатору 16.7.2 (удео становништва које верује да је доношење одлука одговорно и партиципативно). Исте обавезе предвиђене су и Акционим планом за спровођење иницијативе Партнерство за отворену управу у Републици Србији за период 2020—2022. године. Стратегијом за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године (нема АП), дефинисано је јачање родне равноправности у политичком животу и обезбеђивање равноправног учешћа жена и мушкараца у одлучивању о јавним пословима. Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021—2025. године (у процедури усвајања) допринеће унапређењу консултативног процеса, што такође утиче на реализацију 16.7. У погледу заступљености националних мањина, Влада је усвојила уредбе на основу Закона о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе које дају предност запошљавању припадника недовољно заступљених мањина. То директно утиче на **циљну вредност 16.7. одговорно**, инклузивно и партиципативно доношење одлука.

Циљна вредност 16.9. обезбедити правни идентитет за све, укључујући издавање извода из матичне књиге рођених адресира проблем који се у Србији у највећој мери односи на ромску популацију. У **Стратегији за социјално укључивање Рома и Ромкиња за период од 2016. до 2025. године** (АП истекао), то није обрађено, мада овај документ предвиђа мере за које је предуслов имање извода из матичне евиденције (упис у школу, запошљавање). У пракси, у погледу уписа у матичне књиге је обезбеђено остваривање права припадника ромске националне мањине на упис у матичну књигу рођених у управном поступку, као и делотворна судска заштита у поступку утврђивања времена и места рођења чиме се значајно смањио број лица која нису остварила то право.

Акциони план за спровођење иницијативе Партнерство за отворену управу у Републици Србији за период 2020—2022. године има за циљ побољшање интегритета, транспарентности, ефикасности и одговорности јавне власти, кроз изградњу поверења јавности, сарадњу са организацијама цивилног друштва, оснаживање учешћа грађана у управљању, борбу против корупције, приступ информацијама, употребу нових технологија, а у вези са остваривањем делотворнијег и одговорнијег рада јавне власти. Поред тога постоји и Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, који је, по општој оцени, веома либералан, **Стратегија за примену конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине - Архуска конвенција** (није временски ограничена, АП истекао) представља стратешки оквир који дефинише правац одрживог развоја и јача основне демократске принципе. Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији за период од 2020. до 2025. са Акционим планом за период од 2020. до 2022. године представља правни оквир којим се остварују: слобода изражавања, слобода медија, безбедност новинара, медијски плурализам, развијено медијско тржиште, оснажена новинарска професија, едуковано грађанство и институције способне за примену регулативе. **Стратегија за заштиту података о личности** (формирана радна група) додатно ће допринети уређењу заштите основних права и слобода. За сада је то одговор Републике Србије на циљну вредност јавни приступ информацијама и заштита основних слобода (16.10).

⁶² <http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Akcioni-plan-POU-2020-2022-.-dec-2020.pdf>

⁶³ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2016/26/1/reg>

⁶⁴ Републички секретаријат за јавне политике, Извештај о спровођењу АПСПВ, август 2017.

⁶⁵ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2011/103/1/reg>

⁶⁶ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/11/1>

⁶⁷ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2017/94/1/reg>

⁶⁸ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2009/23/1/reg>

⁶⁹ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2018/71/1/reg>

Јачању институционалне инфраструктуре на националном нивоу и подстицању међународне сарадње у борби против криминала и тероризма доприносе следећи стратешки документи: Национална стратегија за борбу против организованог криминала (није временски ограничена, АП истекао), **Национална стратегија за превенцију и борбу против тероризма за период 2016—2021. године (са АП), Стратегија за борбу против високотехнолошког криминала 2019—2023. године (АП истекао) и Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020—2024. године (АП за период 2020—2022. године.)** Стратешки оквир којим су обухваћени облици насиља према рањивим групама (деца и жене) састоји се од: Стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године (АП за 2020. и 2021. годину) и Стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године (АП за период од 2021. до 2023. године). Овим стратегијама се доприноси напретку у реализацији циљне вредности **ојачати националне институције за спречавање насиља и борбу против криминала и тероризма (16.а).**

Циљна вредност **примена недискриминаторских закона и политика за одрживи развој (16.б)** била је адресирана Стратегијом превенције и заштите од дискриминације (истекла 2018. године). У припреми је нова стратегија која ће бити посвећена спречавању дискриминације у сваком облику.

2.2.2. Унутрашње тржиште (Циљ одрживог развоја 3)

У овом поглављу анализирана је развијеност тржишта и постојећих капацитета у контексту заштите здравља свих грађана (ЦОР 3).

ЦИЉ 3: Добро здравље

1. Кратак опис стања

Здравствена заштита становништва у Републици Србији се спроводи преко мреже здравствених установа, којих је у Србији било 350 у 2019. години, док је у систему здравствене заштите било запослено око 100.880 радника. Број лекара на 100.000 становника у Републици Србији износио је 286 у 2019. години. Здравствену заштиту на примарном нивоу обезбеђује 158 домова здравља у државној својини, са развијеном мрежом здравствених станица и амбуланти и заводи који спровode здравствену заштиту појединих групација становништва, односно здравствену делатност из појединих области здравствене заштите. Стационарну (болничку) здравствену заштиту је пружало 128 здравствених установа: стационари при домовима здравља (21), опште болнице (40), специјалне болнице (34), заводи (2), институти (16), клинике (7), клиничко-болнички центри (4) и клинички центри (4), са укупним постељним фондом од 6,2 на 1.000 становника у 2019. години. Број болесника у стационарним здравственим установама износио је нешто више од 1,4 милиона, а укупан број остварених болничких дана 10 милиона. Просечна дужина лечења по једном болеснику је 6,8 дана, а просечна заузетост болничких постеља 63,4%.

Поред Републичког завода за статистику, референтна кућа за податке о здрављу и здравству у Републици Србији је Институт „Др Милан Јовановић Батут“. На међународном нивоу, најрелевантнији сет индикатора у овој области прикупља Светска здравствена организација (СЗО) са више база података, као што су „European Health for All Database“ и „Global Health Observatory“. Иако не у потпуности, и неки други системи међународног праћења здравствених индикатора обрађују податке за Србију. То су „European Core Health Indicators“

⁷⁰ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/14/1/reg>

⁷¹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2013/60/1/reg>

⁷² 25 завода за јавно здравље, ⁴ клиничка центра, ⁴ клиничко-болничка центра, ³⁴ специјалне болнице, ⁴¹ општа болница, ⁷ клиника, ¹⁵⁸ домова здравља, ²² завода, ¹⁶ институти, ³⁵ апотека и ⁴ војне здравствене установе

⁷³ Институт за јавно здравље РС „Др Милан Јовановић Батут“, Здравствено-статистички годишњак, <https://www.batut.org.rs/download/publikacije/pub2019a.pdf>

⁷⁴ <https://healthpowerhouse.com/media/EHCI-2018/EHCI-2018-report.pdf>

(ECHI) и Европски здравствени потрошачки индекс (European Health Consumer Index - EHCI) који покушава упоредно праћење учинка здравствених система 35 европских држава с аспекта корисника. По овом индексу, проистиче да је последњих година постигнут искорак у квалитету здравствене заштите, односно да се Република Србија налази на 18. месту у 2018.. То се приписује увођењу новог информационог система који треба да доведе до смањењења листа и времена чекања, као и због улагања у терапије зрачењем и МР скенера и увођење е-рецепата. Јединствена листа чекања се за 26 здравствених услуга ажурира на дневној бази и објављује на сајту РФЗО, а укупан број лица на овој листи износио је око 53 хиљада средином септембра 2021. Пацијентима је, да би преузели лекове у апотеци, потребна само здравствена књижица. Од октобра 2017, када се почело са применом еРецепта, издато је нешто више од 139 милиона електронских рецепата, а 4.517 апотека је интегрисано у овај систем. Ефикасне здравствене услуге и е-здравље су експлицитни приоритет Владе.

У вези са циљном вредношћу **3.1 смртност мајки при порођају**, према односу матерналне смртности (УН показатељ 3.1.1.) у Србији је 9,7 жена умрло на 100.000 рођене деце у 2020. години. Уз надзор обучених здравствених радника (УН индикатор 3.1.2) обављено је 99,9% порођаја у 2019. години.

Када се говори о циљној вредности **3.2. умањити смртност деце новорођенчади и деце до 5 година старости**, стопа смртности деце до 5 година (УН индикатор 3.2.1.) износи 5,8 умрлих старости до 5 година на 1.000 живорођених у 2020. години. Стопа смртности деце до 5 година у ромским насељима износи 9 умрлих старости до 5 година на 1.000 живорођених у 2019. години. Међутим, дошло је до значајног побољшања положаја ромске популације пошто су смањене обе стопе смртности ромске деце у ромским насељима: смртност деце до 1 године – 12,8 у 2014. и 8 у 2019. години, док је смртност деце до 5. године – 14,4 у 2014. и 9 у 2019. То се може приписати побољшању покривености здравственим осигурањем које је омогућило лакши приступ здравственим услугама и побољшану покривеност пренаталних услуга током истог периода када су те услуге биле омогућене Ромима преко ромских здравствених медијатора (УН индикатор 3.8.1.). Стопа неонаталне смртности (УН индикатор 3.2.2) износи 3,78 умрле одојчади старости 0—27 дана на 1.000 живорођених у 2020. години.

Обухват вакцинисане деце против дифтерије, тетануса и пертусиса износи 95,1%, а полиомијелитиса 95,1%. ММР вакцинација је извршена у 88% случајева, док је обухват новорођенчади ВСС вакцином износио 98,2%. Стопа морталитета од заразних болести (на 100.000 становника) у Србији износи 2,64 у 2019. години. Исте године регистровано је 68 особа новооболелих од АИДС-а, док је 21 особа умрла, па је стопа морталитета 0,3 на 100.000 становника. Инциденција туберкулозе на 100.000 становника (УН индикатор 3.3.2) је 9,02 на 100.000 становника у 2019. години, што указује на константан вишегодишњи пад, чиме се Србија сврстава у земље са ниским оптерећењем туберкулозом у Европи. Ови показатељи су везани за циљну вредност **3.3. смањити епидемије заразних болести**.

⁷⁵ CEVES, „Какво нам је здравље“, 2017, https://ceves.org.rs/wp-content/uploads/2017/12/Kakvo-nam-je-zdravlje_Sistem-indikatora-za-dru%C5%A1tveni-dijalog.pdf

⁷⁶ <http://rfzo.rs/index.php/osiguranalica/listeceanja/lc-dnevni-presek>

⁷⁷ РСЈП, Извештај о спровођењу Акционог плана за спровођење Програма Владе, 2017–2020.

⁷⁸ Број матерналних смрти на 100.000 живорођених - смрт жене која је наступила за време трудноће или у току ⁴² дана од завршетка трудноће, без обзира на трајање и локализацију трудноће, због било ког узрока у вези са трудноћом, али не као последица случајних или споредних узрока.

⁷⁹ РСЗ, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03010101?languageCode=sr-Cyrl>

⁸⁰ РСЗ, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03010201?languageCode=sr-Cyrl>

⁸¹ РСЗ, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03020101?languageCode=sr-Cyrl>

⁸² https://mics-surveys-prod.s3.amazonaws.com/MICS/Europe%20and%20Central%20Asia/Serbia%20%28Roma%20Settlements%29/2019/Survey%20findings/Serbia%20%28National%20and%20Roma%20Settlements%29%202019%20MICS%20SFR_English.pdf

⁸³ Извештај Владе РС о реализацији миленијумских циљева за период 2000—2015. године, октобар 2015.

⁸⁴ Број умрле одојчади старости 0—27 дана на 1000 живорођених, у години посматрања.

⁸⁵ РСЗ, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03020201?languageCode=sr-Cyrl>

⁸⁶ РСЗ, Статистички годишњак за 2020, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20202053.pdf>

⁸⁷ Институт за јавно здравље РС „Др Милан Јовановић Батут“, Извештај о заразним болестима, <https://www.batut.org.rs/download/izvestaji/Godisnji%20izvestaj%20o%20zaraznim%20bolestima%202019.pdf>

Циљна вредност **3.4. односи се на смањење смртности од незаразних болести кроз превенцију и јачање менталног здравља људи**. Хроничне незаразне болести: болести срца и крвних судова, малигни тумори, шећерна болест, опструктивна болест плућа, повреде и тровања, поремећаји менталног здравља и друге, већ деценијама доминирају у нашој националној патологији. Болести срца, крвних судова и малигни тумори чинили су преко две трећине свих узрока смрти током 2019. године у Србији. Више од половине свих смртних исхода (51,6%) била је последица умирања од болести система крвотока, а скоро свака пета умрла особа (21%) била је жртва малигног тумора. Од компликација шећерне болести умрло је 3% становника Србије, од последица повреда и тровања умрло је 2,8% и од опструктивних болести плућа 2,7 % наших грађана. Од 2009. до 2019. године уочен је пораст опште стопе смртности у Србији за 3,2%. У посматраном периоду порасле су стопе mortalитета од опструктивних болести плућа (за 6,8%), малигних тумора (за 6%) и шећерне болести (за 0,7%). Истовремено, забележен је пад стопа mortalитета од повреда и тровања (за 12,3%) и болести срца и крвних судова (за 2,7%). Индикатор 3.4.1. стопа смртности, покрива стопе смртности од кардиоваскуларних болести, рака, дијабетеса и хроничних респираторних болести, и за Србију износи 21,1% у 2020. години. Стопа смртности од самоубиства на 100.000 становника (УН индикатор 3.4.2) износи 13% у 2020. години.

Република Србија је по оболевању од рака на 18, а по смртности на другом месту у Европи. То јасно указује на неопходност већег ангажовања на **превентиви и раном откривању рака**, што Република Србија и чини **увођењем организованих скрининг програма од 2012. године**. Рак дојке је најчешћи злоћудни тумор код жена у Републици Србији. Сваке године око 4.500 жена оболи, а 1.700 умре од ове болести. Једна од осам жена током свог живота оболи од рака дојке. Република Србија је започела **програм за рано откривање рака дојке, скрининг мамографијом**, који је бесплатан за све жене старости од 50. до 69. године. Са преко 1.100 новооболелих и приближно 500 умрлих жена, рак грлића материце други је водећи узрок оболевања и четврти је узрок умирања од рака међу нашом женском популацијом у 2019. С тим циљем започет је организовани **скрининг програм за рано откривање рака грлића материце**, који је бесплатан за све жене старости од 25 до 64 године.

Циљна вредност 3.5. бави се ризицима, а нарочито **превенцијом и лечењем од злоупотребе опојних дрога и алкохола**. Уз подршку Европског центра за праћење дрога и зависности од дрога - EMCDDA основан је систем за рано упозоравање о новим психоактивним супстанцама, који се налази у оквиру Центра за мониторинг дрога и зависности од дрога. Такође је завршен Протокол о Систему за рано упозоравање о новим психоактивним супстанцама. Међународна сарадња Министарства здравља у овој области дефинисана је Законом о психоактивним контролисаним супстанцама.

Ниво безбедности саобраћаја је од кључне важности за напредак у реализацији циљне вредности **3.6. превенција и смањење саобраћајних несрећа**. Стопа смртности услед повреда у друмском саобраћају (УН индикатор 3.6.1) износи 7,5 особа на 100.000 становника у 2019. години.

Присутан је напредак у остварењу циљне вредности **3.7. обезбедити универзалан приступ услугама које се односе на полну и репродуктивну заштиту укључујући планирање породице, информисање и образовање**. Удео жена у репродуктивном периоду (старости 15—49 година) које своје потребе за планирање породице задовољавају савременим методама (УН индикатор 3.7.1) износи 30% у 2019. години. Према типу образовања учешће ових жена је значајно присутније међу више и високо образованим (38,2%), док код средње образованих износи 27,7% а код оних без образовања и са нижим образовањем износи 15,4% у 2019 години. Стопа рађања адолесценткиња (старости 15—19 година) на 1000 жена из те старосне групе (УН индикатор 3.7.2) износи 13,6 у 2020. години.

⁸⁸ Институт за јавно здравље РС „Др Милан Јовановић Батут“, Здравствено-статистички годишњак, <https://www.batut.org.rs/download/publikacije/pub2019a.pdf>

⁸⁹ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN030401?languageCode=sr-Cyrl>

⁹⁰ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN030402?languageCode=sr-Cyrl>

⁹¹ Канцеларија за скрининг рака, <http://www.skriningsrbija.rs/src/opste-informacije-o-skriningu/>

⁹² Институт за јавно здравље РС „Др Милан Јовановић Батут“, Здравствено-статистички годишњак, <https://www.batut.org.rs/download/publikacije/pub2019a.pdf>

Универзалан обухват здравственом заштитом (3.8) у Србији је остварен кроз обавезно здравствено осигурање свих запослених, samozапослених и њихових породица, а држава обезбеђује осигурање пензионерима, незапосленима, избеглицама и осетљивим групама. Опремљеност ресурсима (број лекара по становнику, број болничких постеља), као и годишња издавања за здравство из јавних и приватних средстава су изнад компаративних очекивања. Укупна издавања за здравство у Србији износила су 8,54% БДП-а у 2018. години, док издавања по глави становника износе 617 USD. Доминантан финансијер здравства је држава која издава 60% укупних средстава, а учешће приватног сектора је 40%. Ипак, према анкети о примањима и условима живота (SILC), Република Србија је једна од држава са највећим уделом грађана са незадовољеним медицинским потребама са 4,8% у 2019. (1,7% просек ЕУ-27 у 2019.). Узрок томе треба тражити у неуједначеном територијалном распореду ресурса. Према обухвату основним здравственим услугама (УН индикатор 3.8.1): пренатална заштита - четири и више посета (УН индикатор 3.8.1b) износи 96,6%, имунизација против дифтерије, тетануса и великог кашља (DTP) (УН индикатор 3.8.1c) износи 91,8%, коришћење побољшаних санитарних просторија (УН индикатор 3.8.1d) износи 98,6% у 2019. години.

Циљна вредност 3.9. односи се на **смањење смртности и обољевања од од опасних хемикалија и загађења**. Од укупног броја контролисаних јавних водовода градских насеља у Републици Србији у 2019. години, 25 или 16% водовода има истовремено и физичко-хемијску и микробиолошку неисправност, док је 106 или 70,2% било исправно. Пад загађености ваздуха сумпор-диоксидам у односу на претходну годину забележен је у Београду, Врању, Зајечару, Звечану, Јагодини, Косовској Митровици, Крушевцу, Смедереву, Сремској Митровици, Трстенику и Ћуприји, док је у Бору, Великим Црљенима, Краљеву, Лазаревцу и Обреновцу загађеност била већа него претходне године. Средња годишња вредност емисије азотдиоксида је прешла дозвољену средњу годишњу граничну вредност за насељена места од 40,0 µg/m³ само у случају Смедерева. Најзагађенија насеља у погледу присуства чађи била су Зрењанин и Елемир. Стопа смртности која се приписује ненамерном тровању на 100.000 становника (УН индикатор 3.9.3) износи 0,2 у 2020. години.

Циљна вредност **3.а примена „Оквирне конвенције СЗО о контроли дувана“** такође се фокусира на смањење ризика по здравље. Ова област је у Србији уређена сетом закона (Закон у дувану, Закон о заштити становништа од изложености дуванском диму) иако према Националном плану за усвајање правних тековина ЕУ, у периоду који следи фокус мора да буде на усклађивању Закона о дувану са Директивом 2014/40/ЕУ, односно изради свеобухватног закона о контроли дувана и изменама и допунама Закона о дувану, како би се примењивали највиши стандарди у области заштите безбедности и здравља. Без обзира на одређене мере на плану контроле дувана, као што су забрана пушења на јавним местима, веће цене цигарета и истицање штетности, Србија заузима прво место у региону по уделу пушача преко 15 година у укупном броју становништва (УН индикатор 3.а.1) са 37,6% у 2018. години. Иза ње се налазе Босна и Херцеговина са 37,2% и Грчка са 36,2%.

⁹³ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03070101?languageCode=sr-Cyrl>

⁹⁴ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03070103?languageCode=sr-Cyrl>

⁹⁵ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03070201?languageCode=sr-Cyrl>

⁹⁶ Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, Национални здравствени рачуни

⁹⁷ Еуростат, Statistics | Eurostat (europa.eu)

⁹⁸ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03080101?languageCode=sr-Cyrl>

⁹⁹ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03080109?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁰⁰ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03080113?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁰¹ Институт за јавно здравље РС „Др Милан Јовановић Батут“, Здравствено-статистички годишњак, <https://www.batut.org.rs/download/publikacije/pub2019a.pdf>

¹⁰² ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN030903?languageCode=sr-Cyrl>

2. ЕУ и међународни процеси

Право на здравље уграђено је у бројне међународне уговоре и декларације. Најважније су: Међународна повеља о људским правима (1948), Европска конвенција о заштити људских права и слобода (1950), Европска социјална повеља (1961), Међународна конвенција за елиминацију свих облика расне дискриминације (1965), Међународни споразум о економским, социјалним и културним правима (1966), Међународни споразум о грађанским и политичким правима (1989), Споразум о елиминацији свих облика дискриминације жена (1979), Конвенција против мучења, суровости, нечовечности и понижења (1984), Конвенција о правима детета (1989), УН Миленијумска декларација (2000—2001), Декларација о посвећености ХИВ/АИДС (2000) и међународне смернице за ХИВ/АИДС и људска права (консолидована верзија 2006), Оквирна конвенција СЗО о контроли дувана (2006).

Устав Светске здравствене организације (1946) је акт који установљава принцип да су владе држава одговорне за здравље становништва. У складу с овим актом усвојене су међународна здравствена регулатива (International Health Regulations) (2005), која правно обавезују државе да прате и обавештавају СЗО о догађајима који представљају међународну здравствену опасност.

Европска социјална повеља (1961) наводи да свако има право на социјалну и здравствену заштиту, без обзира на средства којима располаже. Ова повеља посебно обавезује државе да отклоне узроке болести, промовишу здравље, спречавају епидемије и подстичу личну одговорност за здравље.

Споразум о елиминацији свих облика дискриминације жена (1979, 1999) једина је међународна конвенција која штити репродуктивна права жена и прописује да државе морају да осигурају једнаку доступност медицинских услуга, укључујући и мере планирања породице и бесплатну негу и одговарајућу исхрану током трудноће, постнаталног периода и дојења.

Резолуција о принципима заштите особа са менталним болестима (1991) и унапређење менталног здравља промовише права ментално оболелих/заосталих обухвата пропозиције које се односе на информисани пристанак, тајност података, стандарде за негу и третман. Један од принципа забрањује дискриминацију по основу менталне заосталости.

УН конвенција о правима особа са сметњама (2006), Конвенција Савета Европе о борби против медицинских производа и осталих злочина који угрожавају јавно здравље (2011).

У оквиру **Талинске декларације** „Здравствени системи за здравље и благостање” земље чланице су се између осталог обавезале да ће: промовисати заједничке вредности солидарности, праведности и учешћа у формулисању здравствених политика, планирању и расподели ресурса и другим активностима које обезбеђују да се на тај начин посвећује пажња потребама сиромашних и других посебно осетљивих популационих група; инвестирати у здравствене системе и стимулирати инвестирање у друге секторе; промовисати транспарентност и бити одговорни за учинке здравствених система како би се постигли мерљиви резултати.

Кроз **Оквирну конвенцију СЗО о контроли дувана СЗО** (2006) Србија се обавезује да примени различите мере у контроли дувана којима се смањују понуда и тражња за дуванским производима, а тиме и штетне последице по здравље становника.

Поред тога, релевантана међународна документа су и: Лисабонска стратегија (2000), Европска повеља о правима пацијента (2002), Политички оквир за европски регион „Здравље за све” (2005), Међународни здравствени правилник (2005), Европска стратегија за здравље и развој деце и младих „Од резолуције до акције 2005—2008.” (2005), Протокол о води и здрављу уз Конвенцију о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера и Амандмана на чланове 25 и 26 Конвенције о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера (2005), Декларација „Здравље у свим

¹⁰³ Светска здравствена организација, <https://apps.who.int/gho/data/node.sdg.3-a-data?lang=en>

политикама”(2007), Талинска повеља „Здравствени системи за здравље и благостање” (2008), Повеља о основним правима Европске уније (2010), ЕУ програм здравства 2021—2027 (2021), Европски водич за унапређење квалитета у свеобухватној контроли рака (2015), Акциони план за превенцију и контролу незаразних болести у европском региону СЗО (2016), Оставска декларација о животној средини и здрављу (2017), Декларација о примарној здравственој заштити (Астана 2018).

Када је реч о јавном здрављу, правне тековине ЕУ (преговарачко поглавље 28: Заштита потрошача и здравља) покривају области које се односе на контролу дувана, озбиљне прекограничне опасности по здравље, укључујући преносиве болести, крв, ткива, ћелије и органе, права пацијента на прекогранично здравствено осигурање, медицинске производе, козметику и медицинске уређаје, као и оне које су у вези са менталним здрављем, превенцијом злоупотребе дрога, неједнакости када је реч о здрављу, исхраном, смањењем штетних последица коришћења алкохола, скринингом за рак, здравим окружењем укључујући превенцију повреда, промовисање безбедности, активно и здраво старење, као и европско деловање у области ретких болести.

ЕУ програм здравства за период 2021—2027. представља скуп мера и активности како би се унапредио квалитет и отпорност здравствених система нарочито у периодима здравствених криза. Заснива се на четири стратешка циља: унапређење и подстицање здравствене заштите (спречавање зараза, промоција здравства и међународна сарадња), ограничавање прекограничних претњи по здравља (превенција и ефикасно деловање, повећање залиха основних производа и повећање резерви медицинске опреме), унапређење медицинске опреме и уређаја (повећање доступности медицинских производа и опреме) и повећање одрживости, отпорности и ефикасности здравствених система (јачање капацитета за обраду података, пружање услуга и дигиталну трансформацију, повећање приступа здравственој заштити, примена ЕУ регулатива и доношење одлука заснованих на чињеницама и интеграција рада националних здравствених система).

У складу са трећим ревидираним националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније (НПАА), Србија наставља усаглашавање са европским стандардима у јавноздравственим областима, као што су: биомедицина, контрола дувана, скрининг рака, заразне болести, алкохол и дрога, исхрана, неједнакост у здравству, ретке болести, прекогранично пружање здравствене заштите, фармацеутски и козметички производи.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Важећа **Стратегија јавног здравља у Републици Србији за период 2018—2026. године са Акционим планом за период од 2018. до 2026. године**, тренутно је најсвеобухватнији документ у области очувања и унапређења здравља и здравствене заштите. Стратегијом су утврђени следећи циљеви: унапређење здравља и смањење неједнакости у здрављу, унапређење животне средине и радне околине, спречавање и сузбијање болести и водећих ризика по здравље становништва, промоција здравља у заједници, подршка развоју доступне, квалитетне и ефикасне здравствене заштите, развој система јавног здравља заснованог на доказима из истраживања, унапређење управљања, комуникације и партнерства за примену начела „здравље у свим политикама”.

Поред те стратегије, постоје и важећи програми за поједине болести и смањење ризика од оболевања, који су утврђени уредбама, али који по правилу немају акционе планови и о њиховом спровођењу се не извештава. Често се мере и активности предвиђене тим програмима преклапају са утврђеним мерама и активностима у Акционом плану за спровођење Стратегије јавног здравља, па тако немају међусобно јасано постављен хијерархијски однос, што повлачи отежану приоритизацију приликом планирања буџета и осталих потребних ресурса за њихово спровођење.

¹⁰⁴ Извештај о скринингу за поглавље 28, 2015

¹⁰⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0522&from=EN>

¹⁰⁶ https://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/npaa_2018_2021.pdf

¹⁰⁷ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2018/61/1/reg>

У правцу оптимизације планског оквира у области здравства, започета је израда нове стратегије развоја здравствене заштите Републике Србије за период до 2026. године, која још није завршена због прекида рада на њеној изради услед појаве пандемије изазване корона вирусом. Оптимизацијом планског оквира треба да буде уређен хијерахијски однос документа и да се самањи број програма којима се утврђују јавне политика за заразне и хроничне незаразне болести, а такође да се интегришу политике утврђене у програмима који немају орочен период важења.

Постизање циљних вредности за **3.3. окончање епидемије AIDS-а и туберкулозе, борба против хепатитиса, болести** које се преносе водом и осталих заразних болести, Република Србија је раније планирала кроз Програм заштите становништва од заразних болести, чије важење је истекло. У међувремену је усвојена **Стратегија за превенцију и контролу HIV инфекција и AIDS-а за период 2018—2025. године са Акционим планом за период 2018—2021. године**. Такође, у припреми је Програм за животну средину и здравље којим треба да буду предвиђене мере за смањење ризика од болести које се преносе водом. Наставак рада на новој стратегији развоја здравствене заштите, стећи ће се услови за израду програма којим би се објединила борба против заразних болести, са нагласком на јачање спремности здравственог система за брзу идентификацију нових узрочника и реаговања у циљу заштите становништва.

Циљна вредност **3.4. незаразне болести** стратешки је у Републици Србији била обухваћена кроз Стратегију за превенцију и контролу хроничних незаразних болести, која је важила до 2018. године. Истој циљној вредности доприноси и **Национални програм за заштиту менталног здравља у Републици Србији за период 2019—2026. године**, са Акционим планом до 2022. године, са четири посебна циља чијим остваривањем се може побољшати „стање благостања у којем свака особа остварује свој потенцијал, носи се са свакодневним стресом, да може продуктивно да ради и да је у могућности да доприноси својој заједници”. Такође, усвојен је **Програм за ретке болести у Републици Србији за период од 2020. до 2022. године**, са Акционим планом, који је усклађен са Препоруком Савета Европе о активностима у области ретких болести.

За успостављање боље контроле рака путем бољег планирања и координације широког спектра услуга које се пружају у оквиру националног и здравственог система, од превенције и унапређења здравља до рехабилитације и палијативног збрињавања, усвојен је **Програм унапређења контроле рака у Републици Србији за период 2020—2022. године, са Акционим планом**.

Национални програм за контролу резистенције бактерија на антибиотике за период 2019—2021. са Акционим планом, треба да осигура сигурност коришћења антибиотика, с обзиром да се Република Србија убраја у земље са високом потрошњом антибиотика, а самим тим и међу земље са високом стопом резистенције, што је постало растући глобални проблем у програмима здравствене заштите.

Садашњи одговор Републике Србије на циљну вредност **3.5. превенција злоупотребе опојних супстанци**, укључујући и злоупотребу наркотика и штетну употребу алкохола је Стратегија о спречавању злоупотребе дрога за период од 2014. до 2021. и Акциони план за период 2018—2021. године, који је израђен у складу са Стратегијом ЕУ за борбу против дрога (2013—2020) и Акционим планом ЕУ за борбу против дрога (2013—2016). У плану је израда нове стратегије која би важила од 2022. године. Такође, усвојен је и Национални програм превенције штетне употребе алкохола и алкохолном узрокованих поремећаја у 2017. години, који нема орочен период важења и нема АП.

¹⁰⁸ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/%20%20%20strategija/2018/61/%202/reg>

¹⁰⁹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2019/84/1>

¹¹⁰ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2019/86/1/reg>

¹¹¹ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2020/105/1>

¹¹² <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/prilozi/1.html&doctype=reg&abc=cba&eli=true&eliActId=427789®actid=427789>

¹¹³ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2015/1/2>

Циљна вредност 3.6. Превенција и смањење саобраћајних несрећа била је обухваћена Стратегијом безбедности саобраћаја на путевима Републике Србије за период од 2015. до 2020. године. Након истека периода важења ове стратегије, није донет стратешки документ који би допринео реализацији овог циља.

У вези са циљном вредношћу **3.7. репродуктивно здравље**, усвојена је Стратегија подстицања рађања (није временски ограничена, нема АП), која као посебне циљеве, између осталог, наводи ублажавање економске цене подизања детета; усклађивање рада и родитељства; оснаживање психолошке цене родитељства; промоцију репродуктивног здравља и борбу против неплодности.

Такође, кроз Национални програм подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета који је усвојен 2018. године (није временски ограничен, нема АП), настоји се помоћи породицама у правилном приступу одгајања деце у најосетљивијем животном добу.

За постизање циљне вредности **3.9 смањити оболевање и смртне случајеве од опасних хемикалија, загађења и контаминације ваздуха, воде и земљишта, усвојена је Стратегија управљања водама на територији Републике Србије** до 2034. године, којом су предвиђене мере за спречавање и смањење загађења вода испуштањем отадних вода из тачкастих и расутих извора директно у водотокове и подземне воде. Акциони план за спровођење ове стратегије за период од 2021. до 2023. године је усвојен у јулу 2021. године. Овим АП је обухваћено уређење и надградња правног и институционалног система, као и развој интегралне заштите и коришћења вода. Такође, предвиђено је доношење нових докумената јавних политика за заштиту ваздуха, управљање отпадом и заштиту земљишта (Програм заштите ваздуха, Национални програм за борбу против дезертификације и деградације земљишта и Програм управљања отпадом су у фази израде).

Циљна вредност **3.а примена Оквирне конвенције СЗО о контроли дувана** реализоваће се кроз мере које су предвиђене Стратегијом јавног здравља у Републици Србији 2018—2026. године са пратећим Акционим планом.

2.2.3. Конкурентност и инклузивни раст (Циљеви одрживог развоја 1,4, 5, 8, 9, 10)

У овом сегменту описани су резултати мапирања стратешког оквира у односу на циљеве који су релевантни за развој људских ресурса. ЦОР 1 који се односи на смањење сиромаштва у блиској је вези са реализацијом циљева 5 (родна равноправност) и 10 (неједнакост) па су они описани као једна целина, док је ЦОР 4 (образовање) описан као засебна целина.

Анализирани су и резултати мапирања планског оквира Републике Србије у односу на циљеве одрживог развоја 8 и 9 који се превасходно односе на одржив економски раст, запосленост, побољшање услова за рад као и одрживе индустријализације, развоја инфраструктуре и иновација.



ЦИЉ 1: Свет без сиромаштва

1. Кратак опис стања

На глобалном нивоу искорењење сиромаштва представља један од највећих изазова. Иако је број људи који живи у екстремном сиромаштву смањен са 1,9 милијарди у 1990.

¹¹⁴ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2017/115/1/reg>

¹¹⁵ <https://www.mdpp.gov.rs/doc/strategije/Strategija-podsticanja-radjanja-2018.pdf>

¹¹⁶ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2018/53/1/reg>

¹¹⁷ <https://www.paragraf.rs/propisi/strategija-upravljanja-vodama-u-srbiji-do-2034.html>

на 689 милиона у 2017, велики број људи и даље живи без приступа храни, пијаћој води и санитарним условима. Стопа екстремног сиромаштва у свету је пала са 36,2% у 1990. на 9,2% у 2017. години. Према проценама Светске банке присутан је даљи пад на 643 милиона људи у екстремном сиромаштву и пад стопе екстремног сиромаштва на ниво од 8,4% у 2019. Под утицајем пандемије ковид-19 очекује се повећање броја људи у екстремном сиромаштву на ниво од 703 милиона и раст стопе екстремног сиромаштва на 9,1% у 2020. години. Као одговор на овај и даље актуелан проблем, ЦОП1 промовише смањење сиромаштва, подршку најугроженијим људима, приступ ресурсима и услугама, као и подршку у случају конфликта и катастрофа изазваних климатским променама.

У Републици Србији сиромаштво је распрострањено. Стопа екстремног сиромаштва (УН индикатор 1.1.1) износи 5,4% у 2017. години. Ово је уједно најрелевантнији податак за остварење циљне вредности 1.1. искоренити екстремно сиромаштво свуда и за све. Забрињава и висока стопа људи изложених ризику од сиромаштва (УН индикатор 1.2.1) која је према подацима Анкете о приходима и условима живота (SILK) анкете била 23,2% у 2019. години (ЕУ-27 16,5% у 2019). Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености (УН индикатор 1.2.2) износи 31,7% у 2019. (21,1% просек ЕУ-27 у 2019. години). У порасту је и већ висока неједнакост расподеле дохотка која се мери Gini коефицијентом и износи 33,3 у Србији за 2019. (изнад просека ЕУ-27 од 30,2 у 2019. години). Ови индикатори су битни и за праћење реализације циљне вредности **1.2. смањити број мушкараца, жена и деце који живе у било ком облику сиромаштва**. Највећи степен угрожености може се видети код појединих група као што су Роми, поготово у неформалним насељима, интерно расељена лица, особе са високим степеном инвалидитета, стара лица без пензије, лица без образовања или са ниским нивоом образовања и становништво изван градских средина.

У вези са циљном вредношћу **1.3. применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све**, укључујући најугроженије, расходи за социјалну заштиту и сигурност у Србији износили су 14,8% БДП-а у 2020. години. У структури ових расхода доминирају пензије (10,7% БДП-а), док расходи за социјалну помоћ износе 2,9% БДП-а према консолидованом буџету (што је упоредиво са земљама у региону). Удео становништва обухваћених системима социјалне заштите у укупној популацији (УН индикатор 1.3.1) износи 10,2% у 2020. години.

Циљна вредност **1.4. се односи на обезбеђивање једнаких права на економске ресурсе, приступа основним услугама, власништву и управљању земљиштем, новим технологијама и финансијским услугама укључујући и микрофинансирање**. Осетљиве групе у Србији суочавају се са проблемима у приступу најважнијим економским ресурсима као што су земљиште, рад и извори финансирања. Велики део ромске популације живи у опасним животним условима и без формалних власничких права. Постоји и велика неједнакост у приступу услугама почевши од образовања и здравства, али и услуга транспорта које нису прилагођене потребама особа са инвалидитетом, као ни јавни простори који пружају битне услуге за грађане. У Србији још није усвојен Закон о небанкарским финансијским институцијама који би омогућио микрофинансирање. Три организације које се овим послом баве у Републици Србији добијају финансијску подршку међународних донатора, али не могу средства да пласирају непосредно, већ преко пословних банака, што знатно усложњава процедуру и поскупљује ова средства за крајње кориснике. Удео становништва које живи у домаћинствима са приступом основним услугама: коришћење основних услуга снабдевања водом за пиће (УН индикатор 1.4.1a) износи 99,1% у 2019. (у ромским насељима 98,2%). Удео становништва које живи у домаћинствима са приступом основним услугама: коришћење основних санитарних услуга (УН индикатор 1.4.1b) износи 98,4% у 2019. (у ромским насељима 86,4%).

¹¹⁸ Светска банка, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34496/9781464816024.pdf>

¹¹⁹ Светска банка, <https://data.worldbank.org/topic/poverty>

¹²⁰ Светска банка, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34496/9781464816024.pdf>

¹²¹ Светска банка, Poverty headcount ratio at \$1.90 a day (2011 PPP) (% of population) - Serbia | Data (worldbank.org)

¹²² <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201283.pdf>

¹²³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_01_20/default/table?lang=en

¹²⁴ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN01020201?languageCode=sr-Cyrl>

¹²⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps01n/default/table?lang=en

¹²⁶ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi190/default/table?lang=en>

¹²⁷ МФИН, Консолидовани биланс државе: <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/makroekonomski-i-fiskalni-podaci/>

¹²⁸ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN010301?languageCode=sr-Cyrl>

У вези са циљном вредношћу **1.5. смањити изложеност сиромашних од екстремних климатских догађаја и других економских, друштвених или еколошких катастрофа** анализа рађена после катастрофалних поплава из 2014. године показала је да су поплаве имале веће последице по угрожене групе (пре свега Роме, избегла и расељена лица и особе са инвалидитетом), као и да су била угроженија домаћинства која воде жене. Процењује се да је после поплава 125.000 грађана пало испод границе сиромаштва, што је резултирало порастом сиромаштва од готово 7% у односу на ниво из претходне године. Број смртних случајева и несталих лица као последица природних катастрофа на 100.000 становника (УН индикатор 1.5.1b) износи 0,04 у 2020. години. Број интерно расељених лица као последица природних катастрофа (УН индикатор 1.5.1a) износи 880 у 2020. години. Број лица директно погођених природним катастрофама на 100.000 становника (УН индикатор 1.5.1c) износи 22,91 у 2020. години. Директни економски губици узроковани катастрофама у односу на глобални БДП (УН индикатор 1.5.2a) износе 0,00013% у 2019. години. Директни економски губици узроковани катастрофама (УН индикатор 1.5.2b) износе 6,6 мил. USD у 2019. години. Пољопривредни губици проузроковани катастрофама износе 1,7 мил. USD, док губици у стамбеном сектору износе 4,9 мил. USD у 2019. години. Оцена усвајања и имплементације националних стратегија за смањење ризика од катастрофа у складу са Сендајским оквиром (УН индикатор 1.5.3) износи 0,025 у 2018. Удео локалних самоуправа које усвајају и примењују стратегије за смањење ризика од катастрофа у складу са националном стратегијом смањења ризика од катастрофа (УН индикатор 1.5.4a) износи 4,6% у 2018.

Циљна вредност **1.a се односи на мобилизацију ресурса из различитих извора како би се обезбедила средства за примену програма и политика у циљу окончања свих облика сиромаштва**. Удео укупних државних расхода за основне услуге (УН индикатор 1.a.2) износи 51,2% у 2020. години (6,7% образовање, 14,5% здравство и 30% социјална заштита).

Циљна вредност **1.b се односи на креирање јасних оквира политика на свим нивоима које промовишу борбу против сиромаштва и родну осетљивост**. Иако се анализа ефеката јавних политика на друштво тренутно не спроводи у свим областима јавних политика, за овакве процене су припремљене смернице према методологији ЕУ. Република Србија је и прва земља у региону Западног Балкана која је овакву анализу спровела у оквиру доношења Програма економских реформи.

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

У Стратегији Европа 2020 за паметан, одржив и инклузиван економски раст, један од циљева био је избављење 20 милиона људи из ризика од сиромаштва и социјалне искључености до 2020. године. Овај циљ није остварен и у 2021. години усвојен је **Акциони план за имплементацију европског стуба социјалних права**, у којем је дефинисан циљ смањења сиромаштва за најмање 15 милиона људи (међу којима је најмање пет милиона деце) до 2030. године што је у потпуности у складу са реализацијом **ЦОР 1. Европска платформа против сиромаштва** која укључује предузимање низа мера у оквиру јавних политика, веће и успешније коришћење фондова ЕУ у циљу подршке социјалном укључивању, промовисање социјалних иновација, рад кроз партнерства и искоришћавање потенцијала социјалне економије као и побољшање координације између земаља.

Ови принципи ЕУ преносе се и кроз процес приступања Европској унији и на земље кандидате као што је Република Србија. У оквиру великог броја преговарачких поглавља,

¹²⁹ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN01040102?languageCode=sr-Cyrl>

¹³⁰ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN01040105?languageCode=sr-Cyrl>

¹³¹ <http://www.obnova.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/Izvestaj-o-proceni-potreba-za-oporavak-i-obnovu-posledica-poplava.pdf>

¹³² UN Office for Disaster Risk Reduction, <https://ourworldindata.org/grapher/deaths-and-missing-persons-due-to-natural-disasters?tab=chart&country=~SRB>

¹³³ UN Office for Disaster Risk Reduction, <https://ourworldindata.org/grapher/internally-displaced-persons-from-disasters?tab=chart&country=~SRB>

¹³⁴ UN Office for Disaster Risk Reduction, <https://ourworldindata.org/grapher/number-of-people-directly-affected-by-natural-disasters?tab=chart&country=~SRB>

¹³⁵ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN01050201?languageCode=sr-Cyrl>

¹³⁶ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN01050202?languageCode=sr-Cyrl>

¹³⁷ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN010503?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table>

¹³⁸ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN01050401?languageCode=sr-Cyrl>

¹³⁹ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN010602?languageCode=sr-Cyrl>

Република Србија усклађује своју регулативу са принципима ЕУ који су кључни за смањење сиромаштва. То су пре свега поглавља **19** (социјална политика и запошљавање), **2** (слободно кретање радника), **26** (образовање и култура) и **23** (правосуђе и основна права).

Тема смањења сиромаштва део је и важних регионалних иницијатива у којима Република Србија учествује. **Стратегија развоја Југоисточне Европе до 2030.** године заснива се на принципу да никога не треба оставити без подршке. Један од основних циљева садржаних у стратегији је смањење сиромаштва. Овај циљ тежи да се постигне кроз већи приступ образовању и здравству, повезивање земаља региона у области енергетике и транспорта и спровођењем процеса дигитализације привреде. У оквиру ове иницијативе **Савет за регионалну сарадњу** додатно доприноси заједничком раду на простору Југоисточне Европе.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Велики број стратегија Републике Србије препознаје важност секторских јавних политика за остварење општег циља смањења сиромаштва. ЦОР 1 је дубоко повезан са областима образовања, запошљавања, владавине права, јачања институција, здравства и многим другим сегментима који су тема других циљева одрживог развоја.

Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији (ЕСРП) је један од најважнијих докумената за реализацију ЦОР 1. ЕСРП, који је усвојен у мају 2016. године у себи садржи кључне реформе и програме Републике Србије у области запошљавања и тржишта рада, људског капитала и вештина, социјалне инклузије и заштите, као и изазове у пензионом и здравственом систему. Посебан је акценат на незапосленост младих као угрожене категорије.

Стратегија развоја социјалне заштите усвојена 2005. године је застарела. Припремљен је **нацрт нове Стратегије социјалне заштите у Републици Србији** и очекује се њено усвајање. Нацртом Стратегије је предвиђено да се до 2025. године за 25% смањи број мушкараца, жена и деце који живе у било ком облику сиромаштва, да се за 25% повећају јавни расходи за услуге социјалне заштите у јединицама локалне самоуправе, али и да се за 20% смањи број деце и младих (0—25) корисника домског смештаја. Стратегија ће значајно допринети реализацији циљних вредности **1.1. искоренити екстремно сиромаштво свуда и за све, 1.2. смањити број мушкараца, жена и деце који живе у било ком облику сиромаштва и 1.3. применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије.** За реализацију ових циљева од велике важности је и Стратегија запошљавања Републике Србије за период од 2021. до 2026. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године, која као један од приоритета дефинише смањење релативног сиромаштва (смањење стопе ризика од сиромаштва код запослених).

Циљна вредност **1.4. обезбеђивање једнаких права на економске ресурсе, приступа основним услугама, власништву и управљању земљиштем, новим технологијама и финансијским услугама укључујући и микрофинансирање** није покривена јединственом стратегијом, али су елементи важни за достизање овог циља препознати у постојећем стратешком оквиру. Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом за период 2021—2023. године препознаје несразмерно веће осипање и онемогућен приступ свим нивоима образовања деци из угрожених категорија. Акционим планом дефинише се низ мера за решавање овог проблема кроз унапређење доступности, праведности, обухватности и отворености доуниверзитетског и високог образовања и васпитања. Тема регулисања имовинско-правног статуса стамбених

¹⁴⁰ <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2016/11/Smernice-za-procenu-uticaja-na-drustvo-SRP.pdf>

¹⁴¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1615364474217&uri=CELEX%3A52021DC0102>

¹⁴² <https://www.rcc.int/docs/581/south-east-europe-strategy-2030>

¹⁴³ <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2016/06/SIPRU-ESRP-2016-Srpski.pdf>

¹⁴⁴ https://www.udruzenjesz.rs/images/PDF/nacrt-strategije-socijalne-zastite-2019_2025_27032019.pdf

објекта у ромским насељима и повећање учешћа Рома у власништву препозната је у оквиру **Стратегије за социјално укључивање Рома у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године (АП истекао). Национална стратегија социјалног становања за период од 2012. до 2022. године** са Акционим планом доприноси побољшању у овој области кроз реализацију посебног циља који ће омогућити повећану доступност трошкова становања за домаћинства са ниским и средњим примањима.

Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода (није временски ограничен, нема АП) најважнији је стратешки документ који је директно везан за циљну вредност **1.5. смањити изложеност сиромашних од екстремних климатских догађаја и других економских, друштвених или еколошких катастрофа**. Овај документ препознаје велике последице поплава из 2014. године на социјално угрожене категорије али и на повећање стопе сиромаштва у периоду после поплава. Мере предложене програмом нису директно фокусиране на угрожене групе, али заједно чине оквир за унапређења свих елемената управљања ризиком од елементарних непогода, с циљем да се постигне знатно веће смањење ризика од катастрофа које проузрокују губитак живота, доводи до умањења услова за стварање средстава за живот, заштиту здравља и доводи до губитка економске, физичке, културне и еколошке имовине људи, компанија, заједница и земаља.

Фискалним оквиром опште државе, који је саставни део **Фискалне стратегије за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину**, утврђени су расходи за основне услуге (образовање, здравство и социјалну заштиту). Ово је у директној вези са остварењем **1.а мобилизација ресурса за смањење сиромаштва**. Присутан је тренд побољшања социјалне компоненте буџета бољим таргетирањем програма социјалне помоћи и већим издвајањем за функције здравства и образовања.

ЦОР 1 Свет без сиромаштва је у непосредној корелацији са неколико других циљева одрживог развоја и очекују су синергетски ефекти у њиховом остварењу. То су **ЦОР 5 Постићи родну равноправност и ојачати све жене и девојчице** и **ЦОР 10 Смањити неједнакост између и унутар држава**.



ЦИЉ 5: Родна равноправност

1. Кратак опис стања

Формално гледано, жене и мушкарци у Републици Србији имају једнака права. Међутим, показатељи говоре да је укупан друштвено-економски положај жена у знатно лошијем положају у односу на мушкарце. Родне неједнакости на тржишту рада су изражене, посебно када је реч о економској активности. Разлика у стопама запослености мушкараца и жена је висока и износи 14,5 п.п. у корист мушкараца у 2020. (56,6% и 42,1% респективно). Незапосленост и мушкараца и жена у претходним годинама је опадала, па и разлика у стопама незапослености, која износи 0,7 п.п. у корист мушкараца 2020. (8,7% и 9,4% респективно). Младе жене на тржишту рада имају вишу стопу незапослености у односу на младе мушкарце, а та разлика износи 4,5 п.п. у 2020. (29,5% и 25% респективно). Србија је прва земља ван ЕУ која је увела Индекс родне равноправности, а подаци показују заостајање за просеком земаља чланица ЕУ у свим доменима родне равноправности (осим домена моћи), са озбиљним јазом у доменима рада и новца. Индекс родне равноправности (публикован 2018) износи 55,8 и већи је за 3,4 поена у 2016. години у односу на 2014. годину. Удео фирми у власништву жена је знатно испод њиховог учешћа у укупној економији. Жене су власнице само 31,7% предузетничких радњи и фирми у Србији, а међу предузећима која

¹⁴⁵ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2021/18/1/reg>

¹⁴⁶ https://www.mprn.gov.rs/wp-content/uploads/2021/02/1-SROVRS-2030_MASTER_0402_V1.pdf

¹⁴⁷ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2016/26/1/reg>

¹⁴⁸ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2012/13/1>

¹⁴⁹ <http://www.obnova.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/Nacionalni%20program%20upravljanja%20rizikom%20od%20elementarnih%20nepogoda.pdf>

добиају средства на конкурсима за подршку развоју бизниса тек је свака пета у њиховом власништву. То прети да додатно умањи учешће жена у привреди и доприносу економском развоју, показао је извештај припремљен за потребе Канцеларије УН Women, у оквиру пројекта „Родна анализа економских програма и финансијских мера у Србији“.

Неопходно је постојање правног оквира како би се **елиминисали сви облици доскриминације жена и девојчица (5.1)**. У складу са постојањем правног оквира који промовише, спроводи и прати равноправност и забрану дискриминације по основу пола (УН индикатор 5.1.1) мери се проценат постигнућа на скали 0—100%. Проценат постигнућа правних оквири који промовишу, спроводе и прате родну равноправност у Републици Србији у категорији Свеобухватни правни оквири и јавни живот износи 90%, Насиље над женама 58,33%, Запосленост и економске користи 100% и Брак и породица 72,73% у 2018. години.

Један од важних сегмената родне равноправности је **елиминисање свих облика насиља над женама и девојчицама у приватној и јавној сфери (5.2)**. Удео жена и девојчица старости 15 и више година које су или које су биле у партнерским везама изложене физичком, сексуалном, или психолошком насиљу од стране садашњег или бившег партнера током протеклих 12 месеци (УН индикатор 5.2.1) износи 9,2% у 2018. години. Удео жена и девојчица старости 15 и више година које су биле изложене сексуалном насиљу од стране особа које нису биле њихов интимни партнер током протеклих 12 месеци (УН индикатор 5.2.2) износи 0,5% у 2018. години.

Елиминисати све штетне праксе, као што су дечији, рани и присилни бракови (5.3) који додатно доводе жене и девојчице у неповољнији положај. У брак пре навршених 15 година старости ступило је 1,2% девојчица (УН индикатор 5.3.1a), а пре навршених 18 година старости 5,5% жена (УН индикатор 5.3.1b) у 2019. години. Највећи број оваквих бракова је присутан међу ромском популацијом, најсиромашнијима и онима без образовања и са нижим образовањем.

Неплаћени рад, недостатак бриге и старања у домаћинству (5.4) ограничавају могућност интеграције жена на тржишту рада. Удео времена које се проводи у обављању неплаћених послова у домаћинству и бризи о другима (УН индикатор 5.4.1) износи 14,1% у 2015. години. Посматрано према полу, овакав вид рада је присутнији код жена и износи 19,2% укупног времена (код мушкараца износи 8,7%) у 2015. години. **Стратегијом запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године дефинисан је приоритетни циљ под називом унапређен положај незапослених лица на тржишту рада.** У оквиру овог циља посебно су дефинисане мере за унапређење положаја жена на тржишту рада. Оваквим стратешким приступком се директно доприноси смањењу неплаћеног рада и повећању степена укључености жена на тржишту рада.

За остваривање родне равноправности од великог значаја је **обезбедити руковођење жена на свим нивоима доношења одлука (5.5)**. Удео жена у националним парламентима (УН индикатор 5.5.1a) је у порасту и износи 38,8% у 2020. години. Удео жена у локалним самоуправама (УН индикатор 5.5.1b) такође бележи раст и износи 37,2% у 2020. години. Удео жена на руководећим положајима (УН индикатор 5.5.2) се континуирано повећава и износи 21,7% у 2020 години.

Уједначавању положаја мушкараца и жена додатно доприноси универзалан приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља и остваривање репродуктивних права (**ЦОР 5.6**). Удео жена које самостално доносе одлуке о репродуктивном здрављу (УН индикатор 5.6.1) износи 84,2% у 2019. години. Доношење самосталних одлука о сексуалном

¹⁵⁰ ПЗС, Анкета о радној снази, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20215671.pdf>

¹⁵¹ Индекс родне равноправности, https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sites/default/files/2018_12/Indeks%20rodne%20ravnopravnosti%202018_SRP.PDF

¹⁵² ПЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN050101?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁵³ ПЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN050201?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁵⁴ ПЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN050202?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁵⁵ ПЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN05030101?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁵⁶ ПЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN05030103?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁵⁷ ПЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN05040101?languageCode=sr-Cyrl>

и репродуктивном здрављу на бази релевантних информација, поштовање, заштита, испуњење и гарантовање сексуалних и репродуктивних права је интегрисано на нивоу специфичних циљева у **Националном програму очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије** (није временски ограничен, нема АП).

У Републици Србији присутно је унапређење правног оквира који омогућава женама једнака права на економске ресурсе, као и приступ власништву и контроли над земљиштем и осталим облицима својине, финансијским услугама, наследству и природним ресурсима, што је у складу са циљном вредношћу **5.a степен до којег правни оквир гарантује једнака права жена на власништво над земљом и / или контролу** (УН индикатор 5.a.2) оцењен је са 5 у 2019. години.

Присутан је тренд раста поседовања и коришћења мобилних телефона чиме се доприноси **употреби иновативних технологија, посебно информационих и комуникационих технологија, како би се промовисало оснаживање жена (5.b)**. Удео особа које поседују мобилни телефон у Републици Србији (УН индикатор 5.b.1.) износи 94,1% у 2020. години. Посматрано према полу, 96,2% мушкараца и 92% жена поседује мобилни телефон у 2020. години.

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

На нивоу ЕУ, **Стратегија родне равноправности 2020—2025** тежи остварењу слободе избора, једнаких могућности напретка и равноправном учешћу у доношењу одлука мушкараца и жена. Како би се ови циљеви остварили неопходно је: окончање родно заснованог насиља, елиминисање стереотипа, стварање једнаких могућности за запослење, смањење родног јаза у висини плата и пензија и веће учешће жена у процесима доношења одлука.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године (нема АП) кључна је за реализацију ЦОП 5, као и за јачање капацитета институција и организација, побољшање координације кључних актера и подизање нивоа свести грађана о родној равноправности. Како би се превазишао родни јаз и остварила родна равноправност, стратегијом су дефинисани циљеви: 1. Смањен родни јаз у економији, науци и образовању, 2. Обезбеђене једнаке могућности за остваривање и заштиту људских права, 3. Успостављена приступачна и свеобухватна здравствена заштита и обезбеђена социјална сигурност и 4. Успостављен целовит и функционалан систем за креирање и спровођење родно одговорних јавних политика и буџета.

За даљи напредак у погледу остварења ЦОП 5 значајни су и следећи стратешки документи: **Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштита жртава 2017—2022. године** (АП истекао), **Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021—2025. (АП за период од 2021. до 2023. године)**, **Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије** (није временски ограничен, нема АП), као и **Стратегија образовања и васпитања до 2030.** (АП за период од 2021. до 2023. године) која у себи интегрише принцип једнаког приступа образовању за дечаке и девојчице.

¹⁵⁸ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN05050101?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁵⁹ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN05050102?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁶⁰ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN050502?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁶¹ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN05060101?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁶² <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2017/120/2/reg>

¹⁶³ Ниво до којег правни оквир земље подржава права на земљу на основу шест показатеља међународног права и међународно прихваћених добрих пракси, посебно Конвенције о уклањању дискриминације над женама (CEDAW). Већа оцена (1—6) значи виши ниво гаранција родне равноправности у власништву над земљиштем и / или контроли у законском оквиру

¹⁶⁴ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN050702?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁶⁵ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN050801?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁶⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>



1. Кратак опис стања

За реализацију **ЦОР 10** посебно су важне теме **раста нижих доходака (10.1), инклузије (10.2), борбе против дискриминације (10.3) и фискалне политике у области плата (10.4).**

На **степен неједнакости у расподели прихода (10.1)** у великој мери утиче висина и раст прихода оног дела популације који остварује ниже приходе. Квинтилни однос у Србији износи 6,5 (2019), што значи да 20% најбогатијег становништва зарађује 6,5 пута већи доходак од 20% најсиромашнијих. Вредност овог показатеља измерена у претходим годинама је знатно већа у односу на просечну вредност за ЕУ-27 – 4,99 у 2019. години и већа је од највеће вредности забележене у чланицама ЕУ. У 2019. години Ђини (Gini) коефицијент је износио 33,3 што је изнад просека за ЕУ-27 (30,2) у 2019, као и изнад вредности коефицијента Ђини за државе ЕУ са најизраженијим неједнакостима – што захтева одговарајући одговор кроз мере политике. Ђини коефицијент мерен расподелом потрошње за Србију има релативно ниске вредности – при дну је светске листе Gini коефицијената, што значи да је неједнакост потрошње у Србији доста умерена. Слично је и са другим показатељем неједнакости – квинтилним односом, који у Србији бележи релативно ниску вредност у поређењу са другим земљама, указујући да неједнакост потрошње у Србији није посебно изражена, односно да је умерена по светским мерилима. Стопа раста издатака домаћинстава или прихода по глави становника (УН индикатор 10.1.1) доњих 40% становништва износи 3,9%, док је на нивоу целе популације 1,5% у периоду 2013—2017. године. Степен неједнакости унутар друштва у великој мери зависи од присутности социјалне, економске и политичке инклузије (10.2). Удео становништва које живи испод 50% медијане прихода (УН индикатор 10.2.1) износи 18,2% у 2017. години. Велики део ових тема садржан је у **Програму реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији (ЕСРП). На тему инклузије важна је и Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године** (АП истекао).

Елиминисање дискриминаторних закона, политика и пракси и промовисање одговарајућег законодавства чини основу **борбе против дискриминације (10.3)**. Удео становништва које је изјавило да је током претходних 12 месеци имало осећај да је дискриминисано или узнемиравано по неком основу дискриминације која је забрањена према међународном праву људских права (УН индикатор 10.3.1) износи 6,9% у 2019. години. У области борбе против дискриминације се и даље уважавају принципи Стратегије превенције и заштите од дискриминације, која је истекла 2018. године (у току је припрема нове Стратегије превенције и заштите од дискриминације).

Већем степену равноправности доприносе **фискалне политике као и политике у области зарада и социјалне заштите (10.4)**. Удео прихода радне снаге у БДП-у, који се састоји од зарада и трансфера за социјалну заштиту (УН индикатор 10.4.1) у порасту је и износи 40% у 2018. години. Пре 15 година (у 2006) просечна нето плата у Србији износила је 21.707 РСД (258 EUR), да би данас достигла 60.073 РСД (511 EUR) (просек за 2020). Фискална политика у области плата дефинисана је пре свега **Фискалном стратегијом за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину, али је покривена и Стратегијом реформе јавне управе за период 2021—2030 године** (АП за период 2021—2025. године) и **Програмом економских реформи за период 2021—2023. године**.

¹⁶⁷ <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/sr/%D1%83%D1%81%D0%B2%D0%BE%D1%98%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%83-%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BE%D0%BF%D1%80/>

¹⁶⁸ РЗС, Анкета о приходима и условима живота ²⁰¹⁹. (SILC), <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201283.pdf>

¹⁶⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di11/default/table?lang=en

¹⁷⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi190/default/table?lang=en>

¹⁷¹ <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5cc59e2ae1c6bc6738a8413edf13447e-0090012021/related/GPSP-and-Median-income-2013-2018-Final.pdf>

¹⁷² Светска банка, <https://data.worldbank.org/indicator/SI.DST.50MD?locations=RS>

У Републици Србији је присутан висок степен уређености **регулисања и праћења глобалних финансијских тржишта и институција (10.5)**. Стање и прописи у овој области дефинишу се кроз монетарну политику Народне банке Србије. У оквиру индикатора финансијске стабилности (УН индикатор 10.5.1) прате се следећи показатељи: принос на активу, регулаторни капитал у односу на укупну активу, ликвидна актива у односу на краткорочне обавезе, проблематични кредити у односу на укупне кредите, нето отворена девизна позиција у односу на регулаторни капитал и основни капитал у односу на ризичну активу. Принос на активу износи 1,1% у 2020. години (1,8% у 2019. години). Регулаторни капитал у односу на укупну активу износи 13,6% у 2020. години (15,1% у 2019. години). Ликвидна актива у односу на краткорочне обавезе износи 36,4% у 2020. години (36,1% у 2019. години). Проблематични кредити у односу на укупне кредите износе 3,7% у 2020. години (4,1% у 2019. години). Нето отворена девизна позиција у односу на регулаторни капитал износи 0,2% у 2020. (0,6% у 2019. години). Основни капитал у односу на ризичну активу износи 21,6% у 2020. (22,4% у 2019. години).

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

Могућност утицаја земаља у развоју на глобалном нивоу у великој мери зависи од **заступљености и гласа у доношењу одлука у глобалним међународним економским и финансијским институцијама (10.6)**. Република Србија и даље није чланица Светске трговинске организације (WTO). Удео чланова и гласачких права Републике Србије у међународним организацијама износи (УН индикатор 10.6.1): 0,52% у Генералној скупштини УН, у ММФ-у 0,53%, у ИФЦ-у 0,54% и у ИБРД-у 0,53% у 2020. години.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

У условима раста обима миграција на глобалном нивоу од велике је важности примена планираних и добро вођених миграционих политика, што је у складу са **стварањем услова за уређену, безбедну, регуларну и одговорну миграцију и мобилност људи (10.7)**. Република Србија спада у групу земаља које вођењем миграционе политике у великој мери (оцена 3) доприносе стварању услова за уређену, безбедну, редовну и одговорну миграцију и мобилност људи (УН индикатор 10.7.2). Број избеглица у Републици Србији (УН индикатор 10.7.4) износи 26.090 у 2020. години (26.472 у 2019. години). Кровна стратегија у овој области је **Стратегија за управљање миграцијама** (АП истекао). Овом стратегијом дефинисани су стратешки циљеви како би се унапредила миграциона политика: 1. Успостављање и примена механизма за свеобухватно и конзистентно праћење миграционих токова, 2. Употпунити стратешки, правни и институционални оквир за јединствено управљање миграцијама, 3. Заштита права миграната, стварање услова за интеграцију и социјалну инклузију уз подизање свести о значају миграција. Област мобилности и миграција је додатно била обухваћена кроз стратегије којима је истекао период важења: Национална стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2015. до 2020. године и Стратегија супротстављања ирегуларним миграцијама у Републици Србији за период од 2018. до 2020. године.

¹⁷³ ПЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN10030101?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁷⁴ ПЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN100401?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁷⁵ ПЗС, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/2403040401?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁷⁶ НБС, https://nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/

¹⁷⁷ United Nations Statistics Division, <https://ourworldindata.org/grapher/proportion-of-members-of-developing-countries-in-international-organizations?country=~SRB>

¹⁷⁸ Индикатор се састоји од ³⁰ категорија које се оцењују кроз упит. Вредност индикатора ^{0—4}, виша вредност (оцена) означава боље вођење миграционе политике.

¹⁷⁹ UN Department of Economic and Social Affairs, https://www.un.org/en/development/desa/population/theme/policy/WPP_2019_Profiles.pdf

¹⁸⁰ UN High Commissioner for Refugees, <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=eBTU7w>

¹⁸¹ https://kirs.gov.rs/media/uploads/Dokumenti-i-publikacije/Strategije/strategija_upravljanje_migracijama.pdf



1. Кратак опис стања

Образовање је покретач одрживог развоја и економског раста. На глобалном нивоу остварен је велики напредак на остварењу основног образовања. Број деце која не похађају наставу преполовљен је од 2000. године. Ово је праћено и повећањем писмености и већим бројем девојчица које се школују. Ипак, и даље постоје велике разлике у доступности образовања за разне маргинализоване групе. ЦОР 4 промовише идеју да сва деца заврше основно и средње образовање до 2030. године.

Србија је једна од ретких европских земаља у којима средње образовање није обавезно, што неповољно утиче на остварење циљне вредности **4.1. обезбедити бесплатно, једнако и квалитетно основно и средње образовање за све**. У популацији старијих од 15 година, према подацима РЗС, око 35% особа или нема завршено основно образовање или има само основно образовање (13,68% без образовања и 20,76% популације са основним образовањем). Број деце на свим нивоима се смањује због демографских промена, а обухват је у благом паду. Код основног образовања обухват је био 96,6% у школској 2019/20. (98,1% у школској 2018/2019). Иако скоро сви ученици настављају образовање после основне школе, због великог осипања обухват генерације средњим образовањем је само 87,4% у школској 2019/20. (87,4% и у претходној школској години). О квалитету основног образовања најбоље говори ОЕЦД ПИСА тест (последњи пут рађен 2018. године у Србији) према коме остварени резултати петнаестогодишњака из Србије на тесту из читања износе 439 поена (ОЕЦД просек 487), математике 448 поена (ОЕЦД просек 489) и науке 440 (ОЕЦД просек 489). Успешност ученика у образовном систему огледа се и кроз стопу завршавања основног и средњег образовања. Стопа завршавања – први циклус основног образовања (УН индикатор 4.1.2a) износи 99,9% у 2019. години. Стопа завршавања - други циклус основног образовања (УН индикатор 4.1.2b) износи 99,5% у 2019. години. Стопа завршавања - средње образовање (УН индикатор 4.1.2c) износи 97,7% у 2019. години.

Образовни систем у Србији није довољно инклузиван, јер су његови капацитети да одговори на образовне потребе различитих осетљивих друштвених група недовољно развијени, као и афирмативне мере за упис ученика из породица нижег социоекономског статуса. Многе образовно-васпитне установе имају архитектонске баријере које онемогућавају образовање особа са инвалидитетом. У Србији постоји укупно 48 специјализованих школа за ученике са сметњама у развоју. Основно образовање за ученике са сметњама у развоју је реализовано у 167 школа са укупно 4.494 ученика у школској 2019/20. години. Средње образовање за ученике са сметњама у развоју је реализовано у 40 школа са укупно 2.144 ученика у школској 2019/20. години.

У вези са циљном вредношћу **4.2. обезбедити приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању**, обухват деце обавезним припремним предшколским програмом (ППП) (УН индикатор 4.2.2.) на задовољавајућем је нивоу и износи 96,4% у 2020. години. Ипак, обухват деце узраста 0—3 године предшколским програмом и образовањем износи 31,8%, док је обухват деце старости од 3 године до ППП 62,6% у 2020. години. Велики проблем представља неадекватна мрежа предшколских установа и недовољни капацитети. Развој деце старости 24—59 месеци у доменима здравља, образовања и психосоцијалног благостања мерен је индексом раног развоја детета (УН индикатор 4.2.1), који износи 97,2% у 2019. години.

¹⁸² <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-4-quality-education.html>

¹⁸³ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20212054.pdf>

¹⁸⁴ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/02/PISA-2018-IZVE%C5%A0TAJ.pdf>

¹⁸⁵ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN04010201?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁸⁶ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN04010205?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁸⁷ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN04010209?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁸⁸ РЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201073.pdf>

¹⁸⁹ РЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Html/G20211175.html>

¹⁹⁰ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN04020201?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁹¹ РЗС, http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Republika%20Srbija_EURSRB.pdf

У вези са циљном вредношћу **4.3. једнака доступност јефтиног и квалитетног техничког, стручног и терцијарног образовања**, у Србији је обухват генерације која похађа факултет и високе школе око 54,7% у школској 2019/20. години. Број студената на факултетима и високим школама смањен је за 3,1% у школској 2019/20. години. Највећи проблем представља неусклађеност квалификација са потребама тржишта рада што је од важности за остварење циљне вредности 4.4. повећати број младих и одраслих са релевантним техничким и стручним вештинама. Учешће младих (старости 15—24 године) и одрасле популације (15+) који поседују информационо-комуникационе вештине (УН индикатор 4.4.1) износи 26,84% у 2019. години.

У циљу остварења инклузивног образовања неопходно је **елиминисати све облике дискриминације у образовању (4.5)**. Индекси паритета на нивоу основних школа (УН индикатор 4.5.1) у 2019. износе: девојчице/дечаки 0,96; најсиромашнији/најбогатији 1,04; остало/градско 1,03. Индекси паритета на нивоу нижих средњих школа у 2019. износе: девојчице/дечаки 0,99; најсиромашнији/најбогатији 0,97; остало/градско 1. Индекси паритета на нивоу виших средњих школа у 2019. износе: девојчице/дечаки 0,99; најсиромашнији/најбогатији 0,8; остало/градско 0,94.

Стопа писмености (УН индикатор 4.1.1.) у Србији износи 99,5% у 2019. години, што је у директној вези са остварењем циљне вредности **4.6. обезбедити језичку и нумеричку писменост за све младе и знатан број одраслих**. Проблем представља висок удео ученика старости 15 година који нису достигли најмањи фиксни ниво постигнућа на PISA скали за три основна школска предмета (УН индикатор 4.6.1) износи: математика 39,7%, читање 37,7% и наука 38,3% у 2018. години.

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

Привредни раст заснован на знању и иновацијама један је од стубова развоја земаља ЕУ. Путем **Агенде вештина**, стратешког оквира за образовање и обуке и кроз **Erasmus+** програме, Европа директно подржава унапређење образовања и обука у земљама чланицама. Програми Еразмус+ се деле на неколико области: мобилност појединца, сарадња за иновације и размене добрих пракси, подршка за реформу политика и посебан програм **Жан Моне**.

У претходном периоду од 2001. до 2013. године Србија је активно учествовала у **Темпус** програму Европске уније (пре него што је интегрисан у Еразмус+ програм). Институције из Србије су привукле око 45 милиона евра из Темпус програма и као такав био је највећи финансијски инструмент за модернизацију високог образовања у Србији и укључивање Србије у актуелне токове европског простора високог образовања.

У априлу 2014. године, Република Србија је прихватила позив Европске комисије за учешће у **Отвореном методу координације** (ОМК) у области образовања и обука и тиме прихватила права и обавезе у овој области до пуноправног приступања Републике Србије Европској унији.

¹⁹² Индекс раног развоја детета (ECDI) приказује проценат деце која се правилно развијају у најмање три од следећа четири домена: познавање слова и бројева, физички развој, социјално-емоционални развој и учење.

¹⁹³ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN04020101?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁹⁴ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20212054.pdf>

¹⁹⁵ Информационо-комуникационе вештине утврђене на основу способности (вештина) за креирање електронске презентације на рачунару.

¹⁹⁶ United Nations Statistics Division, <https://sdg-tracker.org/quality-education>

¹⁹⁷ Индекс паритета у различитим нивоима образовања мери прилагођене нето стопе похађања према полу (девојчице у односу на дечаке) и према квинтилима сиромаштва (најсиромашнији у односу на најбогатије), према ISCED ²⁰¹¹ класификацији, за категорије ISCED ¹ - основна школа (^{1—4}. разреда у оквиру националног образовног система -НОС), ISCED ² - нижа средња школа (еквивалентно ^{5—8}. разреда основне школе у оквиру НОС) и ISCED ³ - виша средња школа (еквивалентно ^{1—4}. разреда средње школе у оквиру НОС).

¹⁹⁸ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN040501?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁹⁹ <http://uis.unesco.org/en/country/rs>

²⁰⁰ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN040601?languageCode=sr-Cyrl>

²⁰¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>

²⁰² https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_en

За приступање Србије Европској унији од велике је важности чињеница да је Србија у фебруару 2017. године успешно отворила и **привремено затворила преговарачко поглавље 26** које се односи на образовање и културу.

Србија је пуноправна чланица програма Еразмус+ од 2019. и има статус програмске земље, што значи да се установе и организације могу пријављивати за све врсте пројеката као и државе чланице ЕУ.

Србија учествује и у великом броју регионалних иницијатива које су релевантне за остварење ЦОР 4. Посебно је важно напоменути **Центар за предузетничко учење Југоисточне Европе (SEECEL) као и Иницијативу за реформу образовања Југоисточне Европе (ERISEE)**. За реформе у Србији важна је и сарадња са Европском фондацијом за обуке (ETF), са центром у Италији чији је циљ развој едукације и тренинг система у партнерским државама Европске уније.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Најважнији стратешки документ Републике Србије за остварење ЦОР 4 је **Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030.** године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године, која је усвојена 2021. године. Овај кровни стратешки документ покрива све нивое образовање у Србији као и све аспекте образовног система, укључујући инклузивност образовања, усклађивање са потребама привреде, унапређење квалитета и обухвата.

Циљна вредност **4.1. бесплатно, једнако и квалитетно основно и средње образовање за све** у фокусу је Стратегије развоја образовања и васпитања и пратећег Акционог плана. Приоритети Стратегије у овој области су развијање нових и унапређивање постојећих стандарда квалификација и стандарда постигнућа, унапређење програма наставе и учења, подршка у јачању васпитне функције, унапређење система самовредновања и спољашњег вредновања рада установа као и система и процеса за праћење напредовања ученика и нових програма наставе и учења.

Велики број активности предвиђених Стратегијом развоја образовања и васпитања усмерен је ка остварењу циљне вредности **4.2. приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању.** Стратегијом су дефинисане мере и активности у циљу едукација наставног особља, развијања и јачања мреже педагошких асистената у предшколским установама, успостављање репозиторијума са материјалима за праксу у предшколским установама и повећање броја предшколских установа и њиховог обухвата.

Циљна вредност **4.3. једнака доступност јефтиног и квалитетног техничког, стручног и терцијарног образовања** препозната је у свим својим аспектима у оквиру постојеће Стратегије развоја образовања и васпитања. Од велике важности за овај циљ је и развој оквира за праћење и вредновање квалитета високог образовања и примена добијених резултата у формулацији политике високог образовања, али и других мера предвиђених стратегијом: унапређење система финансирања, јачање људских капацитета и повећање степена сарадње на националном и међународном нивоу. Обезбеђени су неопходни услови за несметано функционисање Агенције за квалификације током 2019. године. Акциони план у области средњег стручног образовања предвиђа унапређење планова и програма наставе, увођење нових профила, укључивање послодаваца у процес развоја овог степена образовања и праћење и вредновања ученика.

Циљна вредност **4.4. повећати број младих и одраслих са релевантним вештинама** је изузетно важна за Србију. Због неусклађености квалификација радне снаге са потребама тржишта рада, уведен је концепт дуалног и предузетничког образовања у складу с којим ученици средњих школа и студенти имају интензивну практичну припрему у предузећима у којима би се касније и запослили.

²⁰³ <https://erasmusplus.rs>

²⁰⁴ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2021/06/SROVRS-2030-1.pdf>

Један од циљева Стратегије развоја образовања и васпитања је и подршка образовно-васпитним установама у остваривању отворености, праведности и доступности што је у складу са циљном вредношћу **4.5. елиминисати родну неједнакост у образовању и обезбедити једнак приступ за рањиве групе, укључујући особе са инвалидитетом и децу у рањивим ситуацијама.** Акционим планом су обухваћене активности које се баве инклузивним образовањем: развој посебних програма наставе, обуке наставних кадрова, едукативне кампање, оснивање ресурс центара и израда мапе пута и оптималног модела интерсекторског финансирања.

Тема образовања препозната је и у оквиру **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године** (АП истекао), где се као приоритет истиче да треба да се обезбеди пуна укљученост деце и младих из ромске заједнице у квалитетно предшколско, основно и средње образовање, већи обухват Рома и Ромкиња у студентској популацији и пружање подршке школовању младих и одраслих који се нису школовали или који су напустили школовање, уз увођење делотворних и ефикасних механизма за борбу против дискриминације и остваривање услова за уживање свих мањинских права за Роме и Ромкиње у образовном систему.

Афирмативне мере за упис на факултете и даље постоје у форми норми места која се чувају за одређене групе студената на сваком програму. За коришћење Програма афирмативне мере уписа на високошколске установе чији оснивач је Република Србија, уписано је 120 младих Рома и Ромкиња (од укупно 170 пријављених) у школској 2019/2020. години.

Стратегија развоја образовања и васпитања препознаје и недовољну функционалну, математичку и научну писменост (као и информатичку и културно-уметничку писменост) код ученика основних школа у Србији као проблем. Ипак, специфичне активности за реализацију циљне вредности **4.6. обезбедити језичку и нумеричку писменост за све младе и знатан број одраслих нису дефинисане Акционим планом.** Један од приоритета горепоменутог Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године је да се обезбеде делотворни и ефикасни механизми за превенцију и спречавање раног напуштања основног образовања од стране деце (нарочито девојчица) из ромске заједнице посебно на прелазу из четвртог у пети разред и на преласку из основног у средње образовање, као и капацитете образовних установа за њихово спровођење.

Циљна вредност **4.7. унапредити знања и вештине за одрживи развој** је покривена постојећом Стратегијом развоја образовања и васпитања, која препознаје важност унапређења образовања у области животне средине за потребе одрживог развоја. У Акционом плану су дефинисане активности за остварење овог циља (акредитовање обука које се односе на одрживи развој, обука наставног особља на тему одрживог развоја, развијање и реализација обука за јачање капацитета ученика за остваривање активности које се односе на одрживи развој, колективну добробит и демократску културу). Додатне активности које се спроводе нису системске већ се свode на активности појединих школа, често уз донаторску подршку. Током школске 2019/20. године гимназијалци су у I и II разреду били у прилици да изучавају изборни програм Образовање за одрживи развој. У наредне две школске године, у оквиру понуде за III и IV разред, са два часа недељно, у образовно-васпитну праксу уводи се већи број нових изборних програма између којих је и Образовање за одрживи развој.

Јачање васпитне функције школа на свим нивоима образовања са циљем превенције насиља приоритет је у Стратегији образовања и васпитања што је важно за остварење **4.а изградити и побољшати образовне објекте (прилагођени особама са инвалидитетом, безбедна, ненасилна, инклузивна и делотворна окружења за учење).** Стратегија развоја образовања и васпитања такође препознаје важност унапређења образовне инфраструктуре за квалитет образовања и физичке доступности простора у којем се одвија васпитно-образовни процес.

²⁰⁵ https://ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/strategija_zs_socijalno_ukljucivanje_roma_i_romkinja_2016_2025.pdf

²⁰⁶ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/10/Izvestaj-o-Realizaciji-Akcionog-Plana-za-Sprovođenje-Strategije-Razvoja-Obrazovanja-u-Srbiji-do-2020.-godine-za-2019.-godinu.pdf>

²⁰⁷ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/10/Izvestaj-o-Realizaciji-Akcionog-Plana-za-Sprovođenje-Strategije-Razvoja-Obrazovanja-u-Srbiji-do-2020.-godine-za-2019.-godinu.pdf>

Донета је Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године са Акционим планом за период од 2021. до 2022. године у 2020. години. Једна од мера ове Стратегије је обезбеђивање пуне приступачности објеката, јавних површина, информација, услуга и производа особама са инвалидитетом, како би се целокупно окружење учинило једнако доступно особама са инвалидитетом. У Стратегији се у оквиру анализе проблема наводи да државе треба да идентификују препреке и баријере у приступачности објеката (између осталог укључујући школе), али када се наводи мера за обезбеђивање пуне приступачности јавних објеката, не наводи се посебно приступачност за образовне објекте (основне и средње школе, факултете).



ЦИЉ 8: Достојанствен рад и економски раст

1. Кратак опис стања

На глобалном нивоу је у последњих 25 година значајно умањено сиромаштво и повећано учешће средње класе међу запосленима. Ипак, у последње време може се приметити спорији економски раст, повећање неједнакости и повећање незапослености. Као одговор на овај проблем, ЦОР 8 промовише инклузиван и одржив економски раст кроз повећање продуктивности и подршку технолошким иновацијама и предузетништву. Подстицање предузетништва и креирање нових радних места значајно доприносе остваривању одрживог развоја.

Након избијања светске економске кризе, Србију је карактерисао спорији привредни раст у односу на земље у окружењу. Мере фискалне консолидације и побољшање услова пословања допринели су постепеном опоравку привреде од 2015. Раст реалног БДП-а по глави становника (УН индикатор 8.1.1.) у Србији за период 2010—2019. у просеку је износио 2,5%, док у 2020. износи 0,9%.

У вези са циљном вредношћу **8.1. остваривање одрживог економског раста**, програм фискалне консолидације допринео је уравнотежењу јавних финансија и остваривању привредног раста. Просечна стопа раста БДП-а била је 2,9% у периоду 2015—2018, а у 2019. износи 4,2%. Као последица негативних ефеката пандемије ковид-19, остварен је пад привредне активности од 0,9% у 2020. (5,2% просечан пад земаља ЦИЕ). Фискални дефицит у Србији износи 8,1% БДП-а у 2020, што је више од просека земаља ЦИЕ (7,5% БДП). Већи степен задуживања у циљу прибављања додатних финансијских средстава допринео је расту јавног дуга на ниво од 57,8% у 2020.

Србија бележи раст индустријске производње од 0,4% у 2020. пре свега захваљујући опоравку прерађивачке индустрије која је привукла 28% страних директних инвестиција у 2020. години и тиме диверсификовала области производње. Ипак, у структури производње и даље доминирају производи ниже додате вредности и степена финализације. Србија према индикатору софистицираности производног процеса заузима 72. место од укупно 138 земаља, док годишња стопа раста БДП-а по запосленом (УН индикатор 8.2.1) износи 1,3% у 2019. години што је везано са **8.2. постићи више нивое економске продуктивности** преко диверсификације, технолошких унапређења и иновација. У исто време, улагања у науку и иновације у Србији су релативно ниска (0,91% БДП-а у 2020) и превасходно долазе из јавног сектора (88,1%). Слаба веза науке и привреде рефлектује се у ниском броју заједнички објављених радова и малом броју регистрованих патената.

²⁰⁸ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/44/1/reg>

²⁰⁹ <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-8-decent-work-and-economic-growth.html>

²¹⁰ ЦОР, РЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN08010101?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

²¹¹ <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/makroekonomski-i-fiskalni-podaci/>

²¹² <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/makroekonomski-i-fiskalni-podaci/>

²¹³ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/April>

²¹⁴ <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/makroekonomski-i-fiskalni-podaci/>

²¹⁵ <http://www.fiskalnisaet.rs/latinica/ocene-i-misljenja.php>

²¹⁶ <http://www.javnidug.gov.rs/>

²¹⁷ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211025.pdf>

²¹⁸ https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/statistika/ino_ekonomski_odnosi/platni_bilans/fdi_delatnosti_2010_2020.xls

Сектор услуга, који чини око 50% БДП-а Србије, бележи константан раст уз повећање трговинског суфицита у 2020. На раст утиче развој ИКТ сектора, иако су и у значајној мери присутне услуге које не захтевају посебне вештине и знања. Услуге засноване на знању чине само 25,5% БДП-а у 2020.

У вези са **8.3. креирање нових радних места и подстицање предузетништва** присутан је пад неформалне запослености. Удео неформалне запослености у непољопривредним делатностима (УН 8.3.1) износи 6,8% у 2020. (8,5% мушкараца и 4,7% жена). Микро, мала и средња предузећа и предузетници играју важну улогу у економији Србије чинећи 99,8% укупног броја компанија и запошљавајући 30,3% активне радне снаге у 2020. Сектор МСПП учествује са 32,2% у формирању БДП-а у 2020. години. Препреку у даљем развоју овог сектора представља ограничен приступ изворима финансирања.

Неопходно је начинити додатне напоре у **повећању ефикасности ресурса у потрошњи и производњи (8.4)**. Домаћа потрошња материјала (УН индикатор 8.4.2) износи 126.625 тона у 2019., док продуктивност ресурса износи 39,2 РСД/кг у 2019..

У вези са остварењем циљне вредности **8.5. пуна и продуктивна запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце уз једнаке зараде за исти рад** постоје позитивни трендови на тржишту рада у Србији. Запосленост је у 2020. години порасла за 0,1 п. п. и износи 49,1% док је стопа незапослености (УН индикатор 8.5.2) на најнижем нивоу у последњих пар година и износи 9% у 2020. години. И поред утицаја пандемије ковид-19, бележе се позитивни трендови на тржишту рада мерено растом запослености на ниво од 48,3% и одржавањем незапослености на 11,1% у другом кварталу 2021. (од 2021. користи се нова методологија за обрачун индикатора тржишта рада). Ипак, и даље постоји проблем дугорочне незапослености, као и несразмерно висок број младих и социјално угрожених група међу незапосленима. Положај жена је и даље неповољан (оне чине 44,4% запослених иако чине 51,8% укупне популације) иако је присутан позитиван тренд у смањењу разлика између мушкараца и жена, како у стопи незапослености (са 1,3 п. п. у 2019. на 0,7 п. п. у 2020. години), тако и стопи запослености (опала са 14,7 п. п. у 2019. години на 14,5 п. п. у 2020.). И даље су присутне разлике у висини зарада између мушкараца и жена. Просечна сатница за запослене (УН индикатор 8.5.1) мушкарце је виша за 9,7% (37,4 РСД) у односу на запослене жене у 2018. Најизраженије су разлике између мушкараца и жена у старосној групи 40—49 година и за занимање инжењери, стручни сарадници и техничари.

Млади узраста 15—24 су у изразито неповољном положају са стопом незапослености од 26,6% у 2020. (у поређењу са 16,8% у ЕУ-27). Након периода пада, стопа незапослености младих почела је рапидно да расте почевши од 2008. године и достигла 59,9% у 2011. години, након чега је присутан пад. Стопа незапослености младих (15—24) износи 22,2% у Q2 2021. (17,4% у ЕУ-27 у Q2 2021), што је скоро два пута више од стопе опште незапослености.

Од велике важности за остварење циљне вредности **8.6. умањити удео младих који нису запослени, нити су у процесу образовања је и чињеница да је удео младих (15—24) који нису запослени и нису у програму образовања и обуке** (УН индикатор 8.6.1.) чак 15,9% од укупног броја младих у 2020. Посматрано по полу, 14,8% жена и 17% мушкараца узраста 15—24 нису запослени нити у програму образовања и обуке.

²¹⁹ https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

²²⁰ https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer30/?lang=en&segment=indicator&id=SDG_B821_NOC_RT_A

²²¹ <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/100109?languageCode=sr-Latn>

²²² <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/0902010301?languageCode=sr-Latn>

²²³ https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/statistika/ino_ekonomski_odnosi/platni_bilans/bilans_usluga_2007_2019.xlsx

²²⁴ Сектори: Ј - Информисање и комуникације, К - Финансијске делатности и делатност осигурања, М - Стручне, научне и техничке делатности, О - Државна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање, П - Образовање, Q - Здравствена и социјална заштита, Р - Уметност; забава и рекреација

²²⁵ <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/0902010301?languageCode=sr-Latn> , [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:-Knowledge-intensive_services_\(KIS\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:-Knowledge-intensive_services_(KIS))

²²⁶ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN080301?languageCode=sr-Cyrl>

²²⁷ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202110116.pdf> , <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202110117.pdf> , <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202115671.pdf>

²²⁸ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202110116.pdf> , <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202110117.pdf> , <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211266.html>

²²⁹ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN08040201?languageCode=sr-Cyrl>

²³⁰ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN08040202?languageCode=sr-Cyrl>

²³¹ ПЗС, Анкета о радној снази ²⁰²⁰, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202115671.pdf>

²³² ПЗС, Анкета о радној снази, Q² 2021, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211239.pdf>

Неопходно је искоренити трговину људима и присилни рад, а нарочито рад деце (8.7). У Србији дечији рад (УН индикатор 8.7.1) чини 9,5% популације узраста 5—17 година у 2019. години. Посматрано по структури, дечији рад у Србији је присутнији код деце мајки без образовања или нижег образовања, деце старости 5—11 година и код сиромашнијих породица.

Поштовање права радника и обезбеђивање заштите и безбедности на раду (8.8) регулисано је Законом о раду у Републици Србији. У Србији је забележено 10.295 случајева повреде на раду од чега смртне и тешке повреде чине 16,2% у 2020. Највећи број повреда је забележен у прерађивачкој индустрији (17,5%).

Сектор туризма у Србији, као и на глобалном нивоу, је услед последица пандемије ковид-19 у паду што утиче на остваривање **циља 8.9** (одрживи туризам). Број долазака туриста је у 2020. години смањен за 50,7% (страних туриста смањен за 75,9%), а број ноћења смањен за 38,4% (страних туриста смањен за 68,5%) у односу на претходну годину. Учешће услуга смештаја и исхране (УН индикатор 8.9.1) у БДП-у износи 1,1% у 2020.

Учињен је напредак у **приступу банкарским, осигуравајућим и финансијским услугама** (8.10). Број филијала комерцијалних банака на 100.000 одраслих становника (у %) (УН индикатор 8.10.1а) износи 27,67 у 2020. (27,84 у 2019.), а број аутоматизованих банкомата (АТМ) (УН индикатор 8.10.1б) бележи континуирани раст и износи 53,58 у 2020. (51,53 у 2019.).

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

Један од приоритета нове стратешке агенде ЕУ за период 2019—2024. јесте одговор на глобалне изазове кроз подстицање одрживог развоја што представља директан одговор Европске уније на циљ одрживог развоја 8. Овај циљ је и дубоко усађен у десет приоритета „Стратешке агенде Уније у временима промена“ који је усвојио Европски савет као што су подршка за послове, раст и инвестиције (приоритет 1), јаче и праведније унутрашње тржиште са ојачаном индустријском основом (приоритет 4) као и јача и праведнија економска и монетарна унија – са фокусом на социјалне политике и корпоративну друштвену одговорност (приоритет 5).

Ови принципи ЕУ се рефлектују на конкретне програме и инвестиције који се спроводе. **Инвестициони план за Европу** планира да у периоду 2021—2027. мобилише више од 372 милијарде евра за инвестиције у четири кључне области: одржива инфраструктура (енергетика, транспорт, вода, животна средина, култура, дигитална инфраструктура), истраживање, иновације и дигитализација (иновације и истраживање пословних процеса, трансфер технологије и дигитализација пословања), мала и средња предузећа (приступ финансијским средствима и додатна подршка малим и средњим предузећима) и социјална заштита и вештине (микрофинансирање, социјално предузетништво, образовање, родна једнакост, здравство, инклузија). Пројектима из ових области ЕУ тежи да подстакне стварање нових радних места, подржи раст производње и потрошње уз ублажавање последица климатских промена. Европски оквир за науку и иновације „Хоризонт“ за период 2021—2027. је у великој мери фокусиран на већу конкурентност европске привреде кроз развој и примену нових технологија.

Наведени принципи ЕУ преносе се и кроз процес приступања Европској унији и на земље кандидате као што је Република Србија. У оквиру великог броја преговарачких поглавља, Република Србија усклађује своју регулативу са принципима ЕУ који су кључни

²³³ РЗС, Анкета о радној снази ²⁰²⁰, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20215671.pdf>

²³⁴ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN08050101?languageCode=sr-Cyrl>

²³⁵ РЗС, Анкета о радној снази ²⁰²⁰, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20215671.pdf>

²³⁶ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_URGAN_custom_1356530/default/table?lang=en

²³⁷ РЗС, Анкета о радној снази, Q2 ²⁰²¹, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211239.pdf>

²³⁸ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSQ_URGAN_custom_1356541/default/table?lang=en

²³⁹ ЦОП, РЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN080601?languageCode=sr-Cyrl>

²⁴⁰ ЦОП, РЗС, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN08070101?languageCode=sr-Cyrl>

²⁴¹ МРЗБСП, Извештај о раду ²⁰²⁰, [https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2021-](https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2021-03/03%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%88%20%D0%BE%20%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%83%20%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%B1%D0%B7%D1%80%20%D0%B7%D0%B0%202020%20)

[03%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%88%20%D0%BE%20%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%83%20%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%B1%D0%B7%D1%80%20%D0%B7%D0%B0%202020%20](https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2021-03/03%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%88%20%D0%BE%20%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%83%20%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%B1%D0%B7%D1%80%20%D0%B7%D0%B0%202020%20)

[%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D1%83.pdf](https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211024.pdf)

²⁴² <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211024.pdf>

²⁴³ <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/0902010301?languageCode=sr-Latn>

за одржив економски раст. То су пре свега поглавља **20** (предузетништво и индустријска политика), **17** (економска и монетарна политика) и **19** (социјална политика и запошљавање) у кластеру конкурентност и инклузивни раст. Од велике важности су и поглавља **25** (наука и истраживање) и **26** (образовање и култура) у кластеру конкурентност и инклузивни раст, као и поглавља 9 (финансијске услуге) али 1 (слободно кретање робе), **4** (слободно кретање капитала), **2** (слободно кретање радника) у кластеру унутрашње тржиште.

Поред усклађивања регулативе, Република Србија као земља кандидат за чланство у ЕУ учествује у три програма Европске уније који су од изузетне важности за теме покривене ЦОР 8. Почев од 2008. године Србија учествује у **европским оквирним програмима за науку, истраживање и иновације**, док почев од 2015. године, српске компаније могу да учествују и у **COSME** програму ЕУ за подршку конкурентности малих и средњих предузећа. Још један од кључних програма у којима Србија учествује је и EaSI – Програм ЕУ за запошљавање и социјалне иновације.

Тема одрживог економског раста део је и важних регионалних иницијатива у којима Србија учествује. Остваривање одрживог раста и регионални допринос остварењу свих ЦОР је саставни део Стратегија **развоја Југоисточне Европе до 2030. године. У оквиру Берлинског процеса** велики фокус стављен је на економска и социјална питања. Све макрорегионалне стратегије и процеси у којима Србија учествује, као што је Дунавска стратегија, стављају велики фокус на улогу регионалне сарадње ка остварењу одрживог економског раста.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Велики број стратегија Републике Србије препознаје важност секторских јавних политика за остварење општег циља дугорочног и одрживог економског раста. ЦОР 8 је дубоко повезан са областима образовања, запошљавања, владавине права, јачања институција, науке и иновација и многим другим сегментима који су тема других циљева одрживог развоја.

Циљна вредност **8.1. одржати економски раст по глави становника у складу са националним околностима** рефлектован је у великом броју стратешких докумената Републике Србије. Два кључна документа за постизање одрживог економског раста су **Фискална стратегија за 2022. са пројекцијама за 2023. и 2024. годину** као и **Програм економских реформи за период 2021—2023. године**.

Фискална политика првенствено ће зависити од сузбијања пандемије и њеног окончања. Фискалном стратегијом је предвиђено постепено уравнотежење и стабилизација јавних финансија како би се смањило учешће јавног дуга у БДП-у и створиле основе за стабилан привредни раст. Средњорочни фискални оквир предвиђа умерено напуштање експанзивне фискалне политике. То подразумева уравнотежење јавних финансија уз континуирано спровођење развојних и социјалних програма.

Програм економских реформи врши приоритизацију структурних реформи које су већ садржане у секторским стратегијама и омогућава централизовано праћење њиховог спровођења, али и мерења њиховог друштвеног утицаја и утицаја на конкурентност. Структурне реформе у ЕРП 2021—2023. обухватају следеће области: реформу тржишта енергије и транспорта; пољопривреду, индустрију и услуге; пословни амбијент и борбу против сиве економије; истраживање, развој и иновације и дигиталну трансформацију; реформе у области европских интеграција; образовање и вештине; запошљавање и тржиште рада; социјалну заштиту и инклузију, укључујући здравствену заштиту.

Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. године до 2025. године („Моћ знања“) са Акционим планом за период од 2021. године до

²⁴⁴ ПЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN08100102?languageCode=sr-Cyrl>

²⁴⁵ ПЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN08100102?languageCode=sr-Cyrl>

²⁴⁶ <https://www.consilium.europa.eu/media/39914/a-new-strategic-agenda-2019-2024.pdf>

²⁴⁷ https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/143477.pdf

²⁴⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0523&from=EN>

²⁴⁹ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/documents/ec_rtd_implementation-strategy_he.pdf

²⁵⁰ <https://www.rcc.int/docs/581/south-east-europe-strategy-2030>

2023. године само делимично покрива елементе дефинисане кроз циљну вредност **8.2. постићи више нивое економске продуктивности преко диверсификације, технолошких унапређења и иновације (фокус на радно интензивне и високо профитабилне секторе)**. Основ ове Стратегије чини унапређење квалитета и ефикасности науке, технолошког развоја и иновација кроз развој изврсности и релевантности научних истраживања, као и јачање повезаности науке, привреде и друштва. Фокус је на томе како се може унапредити јавни научноистраживачки систем у Србији и како кроз бољу повезаност са привредом овај сектор може допринети економском расту. Фокусирањем истраживања на друштвене изазове и приоритете и јачањем међународне сарадње додатно се подстиче економски раст.

Стратешки оквир за унапређење општег технолошког нивоа индустрије у Србији додатно се унапредио у оквиру **Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године са Акционим планом за период од 2021 до 2022. године и Стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године. са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године**. Стратегија паметне специјализације фокусира се на стварање иновација тј. да паметна и креативна Република Србија буде висококонкурентна у свету и препозната по иновацијама заснованим на знању, партнерствима из домаћег екосистема и креативности појединаца у следећим приоритетним областима: (1) одржива високотехнолошка производња хране високе додате вредности за будућност, (2) софистицирана софтверска решења за глобално тржиште и (3) међусекторски утемљене индустријске иновације. Од седам стратешких области интервенције у оквиру Стратегије индустријске политике, две се односе на дигиталну трансформацију и иновације.

Стратегија за подршку малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године са Акционим планом је представљала кључни стратешки документ за остварење циљне вредности **8.3. промовисати развојно оријентисане политике које подржавају производне активности, стварање пристојних послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формално оснивање и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, између осталог и кроз приступ финансијским услугама**. У периоду након 2020. године није израђен документ јавне политике који би наставио политику подстицања развоја сектора МСПП. Развоју предузетништва доприносе следећи стратешки документи: **Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године** путем механизма за подстицање и промоцију предузетништва, **Стратегија развоја слободних зона у Републици Србији за период од 2018. до 2022. године са АП за период од 2018. до 2022. године** кроз јачање производних капацитета и подстицање извоза у оквиру слободних зона доприноси расту производње, запослености и степену предузетничке активности. Додатан допринос побољшању пословног окружења пружају мере и активности дефинисане у оквиру **Програма за унапређење позиције Републике Србије на ранг-листи Светске банке о условима пословања – Doing Business за период 2020—2023. године са Акционим планом**. У току је израда националног програма за сузбијање сиве економије у Србији за период од 2021. до 2025. године.

Креативне индустрије су изузетно присутне у Србији и бележе стални пораст. **Стратегијом паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године, са АП за период од 2021. до 2022. године**, главни приоритети који ће бити подржани у области Креативних индустрија су: (1) креативна аудиовизуелна продукција, (2) видео-игре и интерактивни медији, (3) паметна амбалажа.

Развој креативних индустрија се наводи и у **Предлогу стратегије развоја културе у Републици Србији од 2020. до 2029. године** (која је након избора нове Скупштине, у редовној процедури враћена Влади на разматрање), у оквиру посебног циља 4. Унапређење међународне сарадње и процеса европских интеграција у области културе, који је усмерен на активно присуство културе и уметности Републике Србије у иностранству и интензивно

²⁵¹ https://www.mfin.gov.rs/upload/media/orj73G_60ec2244699c1.pdf

²⁵² https://www.mfin.gov.rs/upload/media/ID63iX_60f11fc3470a8.pdf

²⁵³ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/12/Predlog-Strategije-naucnog-i-tehnoloskog-razvoja-java-rasprava.pdf>

²⁵⁴ <https://pametnaspecijalizacija.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/>

²⁵⁵ <https://privreda.gov.rs/propisi/strategija-industrijske-politike-republike-srbije-od-2021-do-2030-godine/>

међународно представљање, како савременог стваралаштва и креативних индустрија, тако и културног наслеђа. Такође, мера 1.3 односи се на стварање повољног амбијента за развој и унапређење савременог стваралаштва и креативних индустрија.

Стратегија индустријске политике Републике Србије, са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године, у оквиру циркуларне економије као једне од стратешких области интервенција у оквиру које се дефинишу циљеви и мере, укључује и заштиту животне средине чиме ће се допринети остваривању циљне вредности 8.4. прогресивно унапредити глобалну ефикасност ресурса у потрошњи и производњи и уложити напоре да се економски раст раздвоји од деградације животне средине. Програм управљања отпадом и Програм чистије производње (који су у изради) створиће боље услове за очување животне средине.

Велики број активности које су усмерене ка остварењу циљне вредности **8.5. пуна и продуктивна запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, што обухвата и младе људе и особе са инвалидитетом, као и исту плату за рад једнаке вредности дефинисан је у оквиру Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године**. Приоритети ове Стратегије су повећање степена међусекторске сарадње, унапређење положаја незапослених лица и јачање институционалног оквира. Стратегија дефинише и системске предуслове за унапређење положаја жена на тржишту рада кроз подстицање женског предузетништва, остваривање права из система осигурања на пословима са ниским квалификацијама, укључивање у додатно образовање и обуке, додела субвенција за samozapošljavanje, примена принципа родно одговорног буџетирања и интеграција жена у мање развијеним и девастираним подручјима. Додатни услови за остварење циља 8.5 биће омогућени унапређењем регулаторног оквира за социјално предузетништво што је препознато као једна од мера у оквиру ове Стратегије. Усвојени Закон о родној равноправности додатно ће допринети побољшању положаја жена.

Циљна вредност **8.6. смањити удео младих који нису запослени нити су у процесу образовања, односно обуке је један од главних приоритета Националне стратегије за младе за период од 2015. до 2025. године** (АП истекао). Међу девет стратешких циљева овог документа налазе се и запошљивост и запосленост младих као и квалитет и могућности за стицање квалификација и развој компетенција и иновативности младих. Запошљавање младих препознато је као приоритет и у оквиру Стратегије запошљавања. Од изузетне важности су и иницијативе покренуте у оквиру **Стратегије развоја образовања у Републици Србији до 2030. године** са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године која, између осталог, има за циљ да унапреди квалитет и приступ свим нивоима образовања али и њихову повезаност са потребама послодаваца у Србији. Унапређен положај младих на тржишту рада је саставни део **Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године**.

Проблематика трговине људима, као један од сегмената циљне вредности **8.7. предузимање хитних и ефикасних мера за искорењивање присилног рада, окончање савремено ропство и трговину људима, садржана је у оквиру Стратегије превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштита жртава 2017—2022. године** (АП истекао). Овом стратегијом се кроз стварање услова за унапређење система превенције, помоћи и заштите жртава допринело сузбијању трговине људима.

Постоји развијен стратешки оквир као одговор на циљну вредност **8.8. заштитити радна права и промовисати безбедно и сигурно радно окружење за све раднике. Ова тема покривена је Стратегијом запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године и Стратегијом безбедности и здравља на раду у Републици Србији за период од 2018. до 2022. године са Акционим планом за период од 2018. до 2022. године**. Визија Стратегије безбедности и здравља

²⁵⁶ https://privreda.gov.rs/sites/default/files/documents/2021_08/Akcioni-Plan-2021-2023-Industrijska-Politika.pdf

²⁵⁷ <http://www.privreda.gov.rs/wp-content/uploads/2015/06/Strategija-mala-i-srednja-preduzeca.pdf>

²⁵⁸ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2018/48/1/reg>

²⁵⁹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2020/89/1/reg>

²⁶⁰ <https://mf.gov.rs/propisi/nacionalni-program-za-suzbijanje-sive-ekonomije-u-srbiji-za-period-od-2021-do-2025-godine>

²⁶¹ http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15855_strategija_zaposljavanja_u_rs_2021-2026.pdf

на раду је стални рад на унапређењу области безбедности и здравља на раду кроз, даље усаглашавање прописа са прописима ЕУ, као и заједнички рад послодаваца, запослених, синдиката и државе на унапређењу и подизању свести у овој области, унапређење знања и вештина, односно успостављање културе рада и стварање предуслова добробити на раду и квалитета живота и здравља на раду. Визија је усмерена и на дужи период од спровођења ове стратегије јер се на тај начин остварују безбедни и здрави услови за рад за све запослене у Републици Србији.

Први циљ **Стратегије развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године са Акционим планом за период од 2016. до 2025.** године је одржив економски, еколошки и социјални развој туризма у Републици Србији. Принцип одрживог туризма проткан је кроз све активности предложене Стратегијом и самим тим ова Стратегија пружа добар оквир за постизање циљне вредности 8.9. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма.

Циљна вредност **8.10. јачати капацитете домаћих финансијских институција како би се подстицала и ширила доступност банкарских, осигуравајућих и финансијских услуга за све** није детаљно покривена постојећим стратешким оквиром иако постоје различити програми Народне банке Србије и Министарства привреде који имају за циљ да повећају финансијску писменост свих или унапреде приступ банкарским услугама МСПП. Усклађивање пословања домаћих финансијских институција се у највећој мери спроводи кроз монетарну политику НБС. Један од кључних корака који ће у будућности допринети остварењу овог циља биће и успостављање институционалног и правног оквира за микрофинансирање које се очекује у наредном периоду.



ЦИЉ 9: Индустрија, иновације и инфраструктура

1. Кратак опис стања

Технолошки напредак и иновације су основ за одржив економски развој. Приступ квалитетној инфраструктури и информационом и комуникационим технологијама омогућава већем броју људи да учествују у економији заснованој на знању, пружа им доступност образовању и подстиче предузетништво. Ипак, на глобалном нивоу, 4 милијарде људи и даље нема приступ интернету. Као одговор на овај проблем, циљ одрживог развоја (ЦОР) 9 промовише изградњу прилагодљиве инфраструктуре, одрживу индустријализацију и подстицање иновативности. Технолошки прогрес у синергији са унапређењем транспорта и коришћењем обновљивих извора енергије доприноси остварењу овог циља.

У сегменту **квалитетне, поуздане, одрживе и отпорне инфраструктуре** на који се односи циљну вредност **9.1**, ситуација у Србији се битно разликује у односу на тип инфраструктуре. Пандемија ковид-19 се у великој мери одразила на смањење свих видова путничког и теретног саобраћаја. У сегменту транспорта, мрежа путева у Србији је у значајној мери изграђена и реконструисана. Поред изградње кључних деоница на коридорима X и XI, континуирано се унапређује и мрежа локалних путева што доприноси расту превоза робе и путника (3,1 млрд. путничких км и 7,7 млрд. нетонских км у 2020) – УН индикатори 9.1.2а и 9.1.2.b. Постоје бројне регулаторне баријере на граничним прелазима које неповољно утичу на трговинску размену тако што повећавају трошкове и стварају непоузданост у транспорту робе. Застарела железничка мрежа ограничава путнички и теретни железнички саобраћај (157 мил. путничких км и 2,7 млрд. нетонских км. у 2020) - УН индикатори 9.1.2.a и 9.1.2.b. Путнички и теретни промет железницом у Србији нижи је од свих земаља у региону. Један од главних разлога је застарелост железничке мреже (ниска носивост уз ограничену максималну брзину у железничком саобраћају). Реконструкција постојеће железничке мреже

²⁶² <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Nacionalna%20strategija%20za%20mlade%20-%20SR.pdf>

²⁶³ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2021/06/SROVRS-2030-1.pdf>

²⁶⁴ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2018/96/1/reg>

²⁶⁵ <https://mtt.gov.rs/download/3/strategija.pdf>

(нарочито пруге Београд—Будимпешта) ограничила је обим промета железницом у 2020. години. Постојећи инфраструктурни капацитети у речном саобраћају ограничавају брзину претовара у лукама и утичу на конкурентност робе на тржишту. Постепено унапређење речне инфраструктуре допринело је расту превоза терета на унутрашњим водним путевима за 10,2% у 2020. У области ваздухопловства оперативни су међународни аеродроми „Никола Тесла“ у Београду, „Константин Велики“ у Нишу и „Морава“ код Краљева. На аеродрому „Никола Тесла“ у Београду број путника је смањен за 69,1%, број комерцијалних летова је мањи за 52,2%, а укупна количина превезене робе је смањена за 17,2% у 2020. години. Остварено је 1.124 мил. путничких км и 15,7 млрд. нетонских км у 2020. години.

На поузданост и прилагодљивост инфраструктуре у Србији неповољно утичу недостатак интелигентних транспортних система и комбинованог/интермодалног транспорта. Инфраструктура у сектору енергетике је такође застарела (производни капацитети просечне старости преко 30 година) што доводи до непоузданог напајања, губитка у производњи електричне енергије, као и несразмерно високог утицаја на животну средину. Присутан је линијски транспортни систем природног гаса са само два улаза (из правца Мађарске и Бугарске) у земљу што доприноси расту енергетске зависности (нето увозна зависност енергената износи 35,6% у 2019).

Србија бележи раст сектора индустрије последњих година што је од важности за остварење циљне вредности **9.2. инклузивна и одржива индустријализација**. Опоравку сектора индустрије је допринела прерађивачка индустрија која је привукла чак 28% страних директних инвестиција у 2020. и тиме диверсификовала области производње. Производи ниже додате вредности и степена финализације и даље доминирају у структури производње. Учешће БДВ-а прерађивачке индустрије у БДП-у (УН индикатор 9.2.1a) је у паду и износи 13,3% у 2020., док је БДВ прерађивачке индустрије по глави становника (УН индикатор 9.2.1b) у порасту и износи 929 USD у 2020.. Запосленост у прерађивачкој индустрији као удео у укупној запослености (УН индикатор 9.2.2) је у порасту и износи 18,7% (раст од 0,04 п.п.) у 2020.

Циљна вредност **9.3. односи се на приступ малих индустријских и осталих предузећа финансијским услугама и њихову интеграцију у ланце вредности и у тржишта**. Мала и средња предузећа у Србији учествују са 45,5% у увозу роба у Србији и са само 37,9% у извозу роба у 2018. што говори у недовољној међународној конкурентности овог сектора. Потражња МСП за финансијским услугама је значајна (процењена на 13,9% БДП-а од стране Европске инвестиционе банке). У Србији 48,9% МСПП се задужује код банака у 2019. (УН индикатор 9.3.2). Потребно је проширити обухват извора финансирања за иновативне и стартап компаније у виду фондова ризичког капитала и других инструмената.

За постизање циљне вредности **9.4. унапредити инфраструктуру и прилагодити индустрије како би постале одрживе**, за већу ефикасност у коришћењу ресурса и чисте технологије, од велике важности је и емисија CO₂ гасова у односу на БДП (УН индикатор 9.4.1.b) која је у Србији дупло већа него просек земаља Европске уније (емисија CO₂ по јединици БДП износи 0,37 kg/\$ у 2018). Емисије CO₂ из процеса сагоревања горива (УН индикатор 9.4.1.a) износи 44,79 милиона тона у 2018. (у прерађивачкој индустрији износи 3,78 милиона тона у 2018). Емисија CO₂ по јединици додате вредности у области прерађивачке индустрије (УН индикатор 9.4.1.c) износи 0,59 kg/\$ у 2018.

Као што је већ напоменуто у оквиру циљне вредности **8.2, Србија улаже далеко мање од земаља ЕУ у науку и истраживања (УН индикатор 9.5.1), што је неповољна полазна основа за остварење циљне вредности 9.5. наука, технологија и иновације у служби одрживог индустријског развоја**. Укупна улагања у истраживање и развој износе 0,91% БДП-а у 2020. Иако је број истраживача (УН индикатор 9.5.2) у Србији у порасту у протеклих десет година (2.405 истраживача на милион становника 2020), још увек је мањи од просека земаља ЕУ

²⁶⁶ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211166.pdf>

²⁶⁷ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211166.pdf>

²⁶⁸ <https://www.aul.gov.rs/na-rekama-u-srbiji-pretovareno-15-miliona-tona-tereta>

²⁶⁹ https://beg.aero/sites/belgrade/files/pdf/beg_izvestaj_o_aktivnostima_2020.pdf

²⁷⁰ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211166.pdf>

(3.994 истраживача на милион становника у 2018) Учешће приватног сектора у домену науке је ниско гледајући и ниво инвестиција, број истраживача и обим истраживања која се спроводе у оквиру компанија.

Циљна вредност **9.с.** односи се на **повећање приступа информационим и комуникационим технологијама**. Иако је распрострањен приступ рачунарима и интернету у привредним друштвима, Србија заостаје од европских земаља у приступу широкопојасном интернету (УН индикатор 9.с.1). Приступ широкопојасном интернету имало је 81% домаћинстава у 2020. години у односу на 89% у земљама ЕУ-27. Удео становништва обухваћен мобилном мрежом је висок у Србији и износи 99,19% за 2Г мрежу, 98,94% за 3Г мрежу и 98,1% за 4Г мрежу у 2020. години. Србија је лошије пласирана од већине европских земаља према индексу мрежне спремности (NRI) зауевши 52. позицију од 134 земље у 2020. години, што указује на ограничену могућност за укључивање и јачање ИКТ сектора.

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

Европске политике и инструменти су у великој мери услађени са **ЦОР 9 Инвестициони план за Европу**, који је описан у оквиру ЦОР 8, покрива стратешке инвестиције у областима инфраструктуре, науке, иновација и финансијских инструмената за подршку иновативним компанијама.

Европски оквир за науку и иновације „**Хоризонт 2021—2027**“, у коме Република Србија има право учествовања равноправно са земљама чланицама, генерише значајне инвестиције у науку и нове технологије и у великој мери фокусира научна истраживања на развој нових технологија и решавање великих друштвених изазова.

Одржива индустријализација тема је и бројних преговарачких поглавља кроз које Република Србија усклађује своју регулативу са принципима ЕУ. То су пре свега поглавља **14** (транспортна политика), **15** (енергетика) и **21** (трансевропска мрежа) која припадају кластеру зелена агенда и одржива повезаност, **20** (предузетништво и индустријска политика), **25** (наука и истраживање) и **10** (информационо друштво и медији) у склопу кластера конкурентност и инклузивни раст и **9** (финансијске услуге) у кластеру унутрашње тржиште.

У погледу развоја транспортне инфраструктуре на нивоу ЕУ, усвојена је **Стратегија одрживе и паметне мобилности**. Овом стратегијом је издвојено десет кључних области у којима је неопходно предузети одговарајуће активности у циљу развоја транспортног система заснованог на принципима одрживости, отпорности, иновативности и дигитализације.

За развој енергетске инфраструктуре изузетно је битна Енергетска заједница Југоисточне Европе, чија је Република Србија чланица а у оквиру које се дефинишу регионални приоритети у овом сектору.

У сектору транспорта, од велике важности је учешће Републике Србије у Транспортној опсерваторији за Југоисточну Европу, са седиштем у Београду. Потписивањем споразума у Трсту, ова опсерваторија је од 2019. године прерасла у Транспортну заједницу региона.

²⁷¹ http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/2020_12/SG_156_2020_009.htm

²⁷² P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN09020102?languageCode=sr-Cyrl>

²⁷³ https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/statistika/ino_ekonomski_odnosi/platni_bilans/fdi_delatnosti_2010_2020.xls

²⁷⁴ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN09020101?languageCode=sr-Cyrl>

²⁷⁵ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20215671.pdf>

²⁷⁶ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20206006.pdf>, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Xls/G20201195.xlsx>

²⁷⁷ http://www.eib.org/attachments/efs/assessment_of_financing_needs_of_smes_serbia_en.pdf

²⁷⁸ <https://www.enterprisesurveys.org/content/dam/enterprisesurveys/documents/country/Serbia-2019.pdf>

²⁷⁹ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN09040102?languageCode=sr-Cyrl>

²⁸⁰ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN09040101?languageCode=sr-Cyrl>

²⁸¹ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN09040103?languageCode=sr-Cyrl>

²⁸² P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN09050101?languageCode=sr-Cyrl>

²⁸³ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN09050201?languageCode=sr-Cyrl>

²⁸⁴ World Bank, https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.SCIE.RD.P?name_desc=false&locations=EU

²⁸⁵ Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00073/default/table?lang=en>

²⁸⁶ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN090801?languageCode=sr-Cyrl>

²⁸⁷ Индекс мрежне спремности (Network Readiness Index NRI) мери способност земље да искористи могућности које нуде информационе и комуникационе технологије (ИКТ). Састоји се од три компоненте: окружење за ИКТ, спремност кључних актера да користе ИКТ и коришћење ИКТ.

²⁸⁸ <https://networkreadinessindex.org/countries/serbia/>

²⁸⁹ https://platformduurzamebiobrandstoffen.nl/wp-content/uploads/2021/05/2021_EC_mobility-strategy-and-action-plan_in-lay-out.pdf

Регионални приоритети у области транспорта и енергетике део су и **Дигиталне агенде за Западни Балкан 2018. године**, где је ЕУ такође повећала техничку помоћ за увођење широкопојасних мрежа у региону.

У домену унапређења приступа ИКТ не постоје значајнији регионални или европски процеси у којима Република Србија учествује. Савет за регионалну сарадњу започео је активности на унапређењу регионалне сарадње у овој области. Берлински процес препознаје ову тематику као важну али још увек не постоје конкретни програми за инвестиције или унапређење регионалне сарадње.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Поред **Стратегије индустријске политике Републике Србије за период од 2021. до 2030. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године** и велики број других стратешких докумената Републике Србије је повезано са елементима неопходним за остварење ЦОР 9. Постоји јака веза између овог циља, који се пре свега односи на одрживу индустријализацију, са областима одрживог економског раста, науком и иновацијама, заштитом животне средине, одрживим управљањем ресурсима и другим темама.

За остварење циљне вредности **9.1. развити квалитетну, поуздану, одрживу и прилагодљиву инфраструктуру** важне су секторске стратегије у домену транспорта и енергетике. У току је припрема нове Националне стратегије транспорта за период од 2022. до 2030. године, која ће обухватити све модалитете транспорта. Тренутно, **Национални програм јавне железничке инфраструктуре за период од 2017. до 2021. године** (нема АП) и Стратегија развоја водног саобраћаја од 2015. до 2025. године (АП истекао), служе као стратешки основ за развој транспортне инфраструктуре у Србији.

У области енергетике кључни стратешки документ је **Стратегија развоја енергетике до 2025. године, са пројекцијом до 2030. године**. Један од основних принципа Стратегије је одржива енергетика са фокусом на унапређење енергетске ефикасности, повећање удела енергије из обновљивих извора, унапређење заштите животне средине у свим областима енергетике и стварање услова за динамичније инвестирање у енергетику. Услови, начин, динамика и мере за остваривање Стратегије енергетике утврђени су **Програмом остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године**, за период од 2017. до 2023. године. Унапређењу стања у области енергетике и одрживом коришћењу природних ресурса додатно доприноси **Стратегија управљања минералним ресурсима Републике Србије до 2030. године**.

У вези са циљном вредношћу **9.2. инклузивна и одржива индустријализација**, **Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године** наглашава да је **динамичан** (довољан волумен), **паметан** (базиран на знању и иновацијама), **одржив** (води рачуна о ресурсној расположивости и ефикасности употребе) и **инклузиван** (тежи социјалној кохезији) **раст** приоритет број један за индустријску политику Републике Србије и да ће сви циљеви, мере и активности индустријске политике бити евалуиране из перспективе доприноса подизању конкурентности индустрије и општем привредном расту у Републици Србији. Конкурентна индустрија Републике Србије даје значајан допринос високом одрживом економском расту, мереном стопом раста националног БДП-а и бољем квалитету живота грађана Републике Србије, мереним висином БДП-а по становнику.

Програми за интеграцију МСПП у ланце вредности, као и друге мере финансијске подршке, спроводе се од стране Развојне агенције Србије и других државних институција и битни су за остварење циљне вредности **9.3. повећати приступ малих индустријских и осталих**

²⁹⁰ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4242

²⁹¹ http://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/Nacionalni%20program%20zel%20infrastrukture%20SRBIJE%202017_2021%2020_9_2016.doc

²⁹² <http://www.mgsi.gov.rs/cir/dokumenti/strategija-razvoja-vodnog-saobratshaja-republike-srbije-od-2015-do-2025-godine>

²⁹³ http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/akta_procedura/2014/113_14Lat.pdf

²⁹⁴ <http://arhiva.mre.gov.rs/doc/efikasnost-izvori/UREDBA%20O%20UTVRDJIVANJU%20PROGRAMA%20OSTVARIVANJA%20STRATEGIJE%20RAZVOJA%20ENERGETIKE%20ZA%20PERIOD%20OD%202017%20DO%202023.pdf>

²⁹⁵ <http://otvorenavlada.rs/strategija-mineralni-resursi0595-lat-doc/>

предузећа финансијским услугама и повећати њихову интеграцију у ланце вредности и у тржишта. Напретку у остварењу овог циља доприноси Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године кроз олакшање услова за добијање кредита МСПП која реализују иновативне пројекте.

За реализацију циљне вредности 9.4. одрживе индустрије, већа ефикасност у коришћењу ресурса и чисте технологије од важности је План Републике Србије за смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште који је усвојен 2015. године и којим се Србија обавезала да до 2030. године умањи ниво ових емисија за 9,8% у односу на ниво из 1990. године. Усвојен је Закон о климатским променама који треба да уреди систем за ограничење емисија гасова са ефектом стаклене баште, систем за прилагођавање на измењене климатске услове, као и систем за мониторинг, извештавање и верификацију. Од велике важности за остварење овог циља је и спровођење горе поменуте Стратегије развоја енергетике. Одређене секторске политике и регулативе такође узимају у обзир одрживост ресурса и чисте технологије. Дobar пример је промовисање енергетске уштеде у сектору јавног саобраћаја и зграда којима располаже држава у циљу остваривања две групе циљева: економичности која се постиже по основу мање потрошње енергије и еколошког циља који се огледа у смањењу емисије гасова и мање емисије угљен-диоксида, као и примена модела стандардних „еколошких” техничких спецификација за одређене производе. Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (није временски ограничена и нема АП), у којој је дефинисана еколошки прихватљива веза измеђи природних ресурса и добара као инпута у процесу производње и индустријске делатности у којој се ти ресурси користе, доприноси реализацији овог циља.

Циљна вредност **9.5. проширити научна истраживања, унапредити технолошке капацитете и подстицати иновације покривена је Стратегијом научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године** са Акционим планом за период од 2021. године до 2023. године која је детаљно описана у оквиру ЦОР 8, а од посебне важности су елементи Стратегије који се односе на повећање улагања у науку и истраживање, јачање веза између науке и привреде као и развој научноистраживачке инфраструктуре и кадрова.

Стратегијом паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године са Акционим планом за период од 2021. до 2022. године дефинисан је општи циљ који гласи: Усмерен развој Републике Србије ка високо конкурентној привреди кроз истраживање, развој, иновације и предузетничке иницијативе у областима 4С. Један од важних циљева у области машина и производних процеса будућности је унапређење сарадње фирми са научно-истраживачким организацијама кроз иницирање заједничких истраживачко-развојних пројеката.

Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године чини Дигиталну агенду Републике Србије. На овај начин су обједињени циљеви развоја информационог друштва и информационе безбедности. Овај стратешки оквир, заједно са Стратегијом развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године (нема АП) и **Стратегијом развоја мрежа нове генерације до 2023. године** (нема АП) доприноси остварењу циљне вредности 9.с повећати приступ информационим и комуникационим технологијама. На овај начин ће се извршити додатно усклађивање са Директивом 2014/61/EУ о мерама за смањење трошкова постављања електронских комуникационих мрежа великих брзина. Планиране су и друге активности и инвестиције ради унапређења широкопојасне инфраструктуре.

²⁹⁶ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/Strategija-srpski.pdf>

²⁹⁷ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/21/3>

²⁹⁸ <https://mtt.gov.rs/download/strategija%20info.pdf>

²⁹⁹ <https://mtt.gov.rs/download/Strategija%20razvoja%20digitalnih%20vestina%20u%20RS%20za%20period%202020-2024.pdf>

³⁰⁰ https://mtt.gov.rs/download/3/2A_Strategija%20razvoja%20mreza%20.%202023.pdf

2.2.4. Зелена агенда и одржива повезаност (Циљеви одрживог развоја 6, 7, 11, 12, 13, 15)

У овом сегменту описани су резултати мапирања стратешког оквира у односу на циљеве који су релевантни за заштиту животне средине и борбе против климатских промена.



ЦИЉ 6: Чиста вода и санитарни услови

1. Кратак опис стања

На глобалном нивоу начињени су бројни напори како би се проширио обухват људи који имају приступ пијаћој води (**6.1. безбедна и приступачна вода за пиће**). Приступ изворима пијаће воде (УН индикатор 6.1.1a) у Републици Србији има 75% популације у 2020. години. У руралним срединама 67% становништва има приступ пијаћој води, док у урбаним срединама 81,5% у 2020. години (УН индикатор 6.1.1.b).

У циљу побољшања основних животних услова неопходно је **постићи адекватан и једнак приступ санитарним и хигијенским условима за све уз окончање праксе обављања дефекације на отвореном (6.2)**. Удео становништва које користи основне санитарне услуге, укључујући прање руку сапуном и водом (УН индикатор 6.2.1a) износи 18% у 2020. Удео становништва који уклања отпадне материје ради третмана ван домаћинства (УН индикатор 6.2.1c) износи 15,2% у 2019. години.

На степен **унапређења квалитета воде (6.3)** у великој мери утичу: смањење загађења, елиминисање одлагања и испуштања опасних хемикалија, смањење удела непречишћених вода и повећање рециклирање. На канализациони систем је било прикључено 65,2% становника, док је 89,5% било прикључено на водоводну мрежу у 2019. години. Проценат популације прикључен на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом (УН индикатор 6.3.1) износи 13,1 у 2019. години. Пречишћавање отпадних вода је на ниском нивоу, с обзиром да у Србији у 68 градова и општина постоји тек четрдесетак погона за пречишћавање и да се пре испуштања у реципијенте пречисти свега 15,6% отпадних вода (од укупно испуштених 308 мил. m³ отпадних вода у 2019. години пречишћено је само 48 мил. m³). Најзаступљенији тип третмана је секундарни са 69,5% пречишћене воде, затим терцијарни са 19,7% и примарни са 10,8% у 2019. години. Београд као највећи произвођач отпадних вода још увек нема изграђено постројење за прераду отпадних вода. Најважнији предуслов за спровођење Директива о води за пиће и Директиве о пречишћавању комуналних отпадних вода је реструктурирање јавних предузећа, побољшање наплате трошкова и динамичко усклађивање тарифа за финансирање рада развијене инфраструктуре. Удео водних тела која имају добар статус воде (УН индикатор 6.3.2) износи 67,8% у 2017. години.

Један од сегмената бриге о водним ресурсима је и **ефикасно коришћења воде у свим секторима, као и одржива експлоатација и снабдевање водом (6.4)**. Промене у ефикасности коришћења вода (WUE) (УН индикатор 6.4.1) износе 740,47 РСД/м³ у 2019. години. Индекс експлоатације воде (WEI) (УН индикатор 6.4.2) износи 3,27 % у 2019. години.

Прекогранична сарадња је од великог значаја за **спровођење интегрисаног управљања водним ресурсима на свим нивоима (6.5)**. Удео подручја под прекограничним сливовима и са оперативним аранжманима за сарадњу у области вода (УН индикатор 6.5.2) износи 89,65% у 2019 години.

³⁰¹ <https://washdata.org/data/household#!/dashboard/new>

³⁰² <https://washdata.org/data/household#!/dashboard/new>

³⁰³ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN06020104?languageCode=sr-Cyrl>

³⁰⁴ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN06020101?languageCode=sr-Cyrl>

³⁰⁵ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/pdf/G20205663.pdf>

³⁰⁶ <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/2501030302?languageCode=sr-Latn>

³⁰⁷ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205663.pdf>

³⁰⁸ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN060302?languageCode=sr-Cyrl>

У вези са циљном вредношћу **6.b укљученост јединица локалне самоуправе у управљању водоснабдевањем и санитацијом**, присутан је висок ниво учешћа корисника услуга/ заједница у програмима планирања урбаног/руралног снабдевања питком водом (УН индикатор 6.b.1a), као јасно дефинисане процедуре за учешће (УН индикатор 6.b.1b) у 2019. години. Постоји висок ниво учешћа корисника/заједница у програмима планирања и управљања водним ресурсима (УН индикатор 6.b.1c) уз јасно дефинисане законске или политичке процедуре за учешће (УН индикатор 6.b.1d) у 2019. години.

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

Водно законодавство ЕУ је од изузетног значаја не само за државе чланице, већ и за све земље које намеравају да сарађују или постану чланице Уније. Најважнији акт у области вода је Оквирна директива о водама (Директива 2000/60/EC), која представља оперативну алатку за остварење кључних циљева европске политике о водама: свеобухватна заштита свих вода, узимајући у обзир природну интеракцију међу њима у квантитативном и квалитативном смислу, уз примену принципа интегралног управљања водним ресурсима. Концепт интеграције свих релевантних сегмената (водни ресурси на нивоу слива, заштита животне средине, коришћење вода, легислатива, нивои доношења одлука, управљање водама прекограничних сливова кроз међународну сарадњу и др.) кључ је за достизање прокламованих циљева.

Оквирна директива укључује и повезује друге директиве које се непосредно или посредно односе на област вода, од којих су две најзначајније: Директива о пречишћавању комуналних отпадних вода и Директива о квалитету воде намењене за људску употребу, односно Директива о води за пиће.

Република Србија учествује у међународним активностима на сливовима Дунава, Саве и Тисе. Као резултат вишегодишњих активности ICPDR на имплементацији Оквирне директиве о водама, усвојен је 2009. године први План управљања сливом Дунава а 2015. године други План управљања сливом Дунава, 2011. године План управљања сливом Тисе и 2014. године. План управљања сливом Саве је усвојен на Петом састанку страна Оквирног споразума о сливу река Саве (децембар 2014). Сваки од поменутих планова утврђује и Заједнички програм мера које треба спроводити ради побољшања стања животне средине на сливу.

ЦОР 6 у Србији се спроводи преко транспозиције две кључне ЕУ директиве. Релативна усклађеност **Директиве о води за пиће** је постигнута на многим пољима, али постоје велики проблеми на делу територије АП Војводине када је реч о присуству арсена у подземним водама. Инвестиционе потребе у погледу спровођења **Директиве о води за пиће**, а нарочито **Директиве о пречишћавању комуналних отпадних вода** су огромне. Наиме, сектор за управљање водама заузима највише место у уделу укупних трошкова апроксимације у области животне средине. Према проценама за достизање стандарда ЕУ у управљању водама потребно је издвојити 5,5 млрд. евра (1,3 млрд. евра за воду за пиће, 3,3 млрд. евра за отпадне воде и 0,9 евра за смањење загађења вода од пољопривреде) у периоду 2011—2030. године.

³⁰⁹ Промена у ефикасности коришћења вода (WUE) представља однос бруто додате вредности и укупно захваћених вода према груписаним секторима економских делатности

³¹⁰ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN060401?languageCode=sr-Cyrl>

³¹¹ Индекс експлоатације воде (WEI) је удео укупно захваћених у укупно расположивим водним ресурсима

³¹² РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN060402?languageCode=sr-Cyrl>

³¹³ УН, <https://sdg-tracker.org/water-and-sanitation>

³¹⁴ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN06080101?languageCode=sr-Cyrl>

³¹⁵ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN06080102?languageCode=sr-Cyrl>

³¹⁶ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN06080103?languageCode=sr-Cyrl>

³¹⁷ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN06080104?languageCode=sr-Cyrl>

³¹⁸ <http://www.rdvode.gov.rs/doc/dokumenta/direktive-eu/1.%20Direktiva%20o%20vodama%202000-%20tekst%20i%20anex%20I-X-prec.tekst.pdf>

³¹⁹ Директива о пречишћавању комуналних отпадних вода (Директива ^{91/271/EEC}), Директива о квалитету воде намењене за људску употребу (Директива ^{98/83/EC}), Директива о заштити вода од загађивања проузрокованог нитратима из пољопривредних извора (Директива ^{91/676/EEC}), Директива о захватању воде за пиће (Директива ^{75/440/EEC}), Директива о управљању квалитетом воде за купање (Директива ^{2006/7/EC}), Директива о загађењу узрокованом одређеним опасним супстанцама које се испуштају у акватичну животну средину заједнице (Директива ^{2006/11/EC}), Директива о заштити подземне воде од загађења и погоршавања квалитета (Директива ^{2006/118/EC}), Директива која се односи на интегрално спречавање и контролу загађивања (Директива ^{2008/1/EC}), Директива о стандардима квалитета животне средине у области политике вода (Директива ^{2008/105/EC}), Директива која утврђује техничке спецификације за хемијске анализе и мониторинг статуса воде (Директива ^{2009/90/EC}), Директиве о процени и управљању ризицима од поплава (Директива ^{2007/60/EC}).

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Кључни стратешки документ у овој области је **Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034.** године, а који се нарочито односи на спровођење циљних вредности **6.1. постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све, 6.3. унапредити квалитет воде (УН индикатор 6.3.1), 6.4. повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима (УН индикатор 6.4.1), и 6.5. интегрисано управљање водним ресурсима на свим нивоима.** Циљ Стратегије је постизање интегралног управљања водама, односно усклађеног водног режима на целој територији Републике Србије и обезбеђење таквог управљања водама којим се постижу максимални економски и социјални ефекти на правичан и одржив начин и уз уважавање међународних споразума (УН индикатор 6.5.2). Према процени, за развој и ефикасно управљање у сектору вода у наредних 20 година потребно је издвојити 21,7 милијарди евра, од чега улагања за потребе канализације и заштите вода износе 43% (7,7 млрд. евра) (УН индикатор 6.5.1 и УН индикатор 6.а.1). Усвојен је и **Акциони план за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године. Национална стратегија за апроксимацију у области животне средине** (није ограничена, нема АП) препознаје значај управљања водама и садржи потребне активности како би се стање у овој области унапредило до 2030. године.



ЦИЉ 7: Доступна и обновљива енергија

1. Кратак опис стања

За остварење енергетске одрживости од великог је значаја **обезбедити универзалан приступ економски прихватљивим, поузданим и модерним енергетским услугама (7.1).** Покривеност електричном енергијом на територији Србије износи 99,8% у 2019. (УН индикатор 7.1.1.). Удео становништва које се првенствено ослања на чиста горива и технологије (УН индикатор 7.1.2) износи 52,4% у 2019. години. Посматрано по степеном образовања лица на које се води домаћинство, свега 21,1% становништва без образовања или са нижим образовањем се првенствено ослања на чиста горива и технологије у 2019. години (51,4% са средњим и 79,5% становништва са вишим или високим образовањем). 6,1% најсиромашнијег становништва користи чиста горива и технологије, док 97,4% најбогатијих се ослања на овај тип горива и технологија у 2019. години.

Веома је важно користити енергију добијену из обновљивих извора у што већој мери (7.2). Удео енергије из обновљивих извора енергије у бруто финалној потрошњи енергије (УН индикатор 7.2.1) износи 21,44% у 2019. години. Удео обновљивих извора енергије у сектору електричне енергије износи 30,11%, у сектору саобраћаја 1,14% и сектору грејања и хлађења 26,65% у 2019. години.

Производња енергије уз минимизирање трошкова и максималну искоришћеност постојећих ресурса доприноси **побољшању енергетске ефикасности (7.3).** Енергетски интензитет (УН индикатор 7.3.1) се од 2011. (507,18 тое/1000 EUR) полако смањује и у 2019. је износио 407,54 тое/1000 EUR. Просечна вредност овог индикатора за ЕУ-27 у 2019. је била 119,48 тое/1000 EUR, што указује на то да српска економија троши много више енергије за производњу БДП-а него чланице ЕУ и рангирана је једино испред Исланда. Укупна финална потрошња (TFEC) у 2019. је била 9,07 Мтое, од чега на домаћинства отпада 2,873 Мтое, индустрију 2,181 Мтое и саобраћај 2,309 Мтое.

³²⁰ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2011/80/1/reg>

³²¹ <https://www.paragraf.rs/propisi/strategija-upravljanja-vodama-u-srbiji-do-2034.html>

³²² <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2011/80/1/reg>

³²³ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN070101?languageCode=sr-Cyrl>

³²⁴ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN07010201?languageCode=sr-Cyrl>

³²⁵ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN07010202?languageCode=sr-Cyrl>

³²⁶ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN07010203?languageCode=sr-Cyrl>

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

ЦОР 7 у Србији се спроводи кроз сет стратешких докумената и институционалних аранжмана који обезбеђују координисан енергетски развој региона Југоисточне Европе. Асquis за енергетику и део асquis-а за животну средину, кроз које се стреми највишим европским стандардима у тој области спроводи се под супервизијом Енергетске заједнице за Југоисточну Европу.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Кључне циљне вредности: **7.1. обезбеђивање универзалног приступа економски прихватљивим енергетским услугама, 7.2. повећање удела обновљивих извора енергије и 7.3. побољшање енергетске ефикасности обухваћени су Стратегијом развоја енергетике до 2025. године са пројекцијама до 2030. године.** Услови, начин, динамика и мере за остваривање ове стратегије утврђени су **Програмом остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године,** за период од 2017. до 2023. године.

Према одредби члана 20 Уговора о оснивању Енергетске заједнице, Република Србија је прихватила обавезу да примени европске директиве у области обновљивих извора енергије. Тако је Директивом 2009/28/ЕЗ о промоцији коришћења обновљивих извора енергије одређен захтеван обавезујући циљ за Републику Србију који износи 27% обновљивих извора енергије у њеној бруто финалној потрошњи енергије у 2020. години (УН индикатор 7.2.1). Законом о коришћењу обновљивих извора енергије подстиче се производња и потрошња електричне енергије из великих и малих водених токова, енергије ветра и сунца, производња и потрошња топлотне енергије из геотермалне енергије и чврсте биомасе. Дугорочан циљ је да се око 40% електричне и топлотне енергије производи из обновљивих извора до 2040, а 50% до 2050. године.

Интегрисани план за енергетику и климу до 2030. године (у изради) и Дугорочна стратегија за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда Републике Србије (у изради) дефинисаће сет мера које ће допринети унапређењу степена енергетске ефикасности (УН индикатор 7.3.1).

У области енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије главни партнери Републике Србије су Савезно министарство за економску сарадњу и развој СР Немачке (Bundesministerium für Wirtschaftliche Zusammenarbeit- BMZ), Немачка развојна банка (Kreditanstalt für Wiederaufbau-KfW) и Немачка организација за међународну сарадњу (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit-GIZ), а као део програма Немачке иницијативе за климу и технологију (Deutsche Klima-und Technologieinitiative-DKTI) (УН индикатор 7.a.1). Највећи обим сарадње се односи на коришћење биомасе и геотермалних извора енергије у топланама.

Унапређење енергетске инфраструктуре (7.b) на регионалном нивоу је подржано кроз листу приоритетних пројеката Енергетске заједнице, који задовољавају опште и посебне критеријуме за Трансевропску енергетску инфраструктуру (PECI) и чије дугорочне користи надмашују трошкове, а имају и трансграничну димензију. Енергетска заједница Југоисточне Европе кроз Енергетску стратегију подстиче јачање сектора енергетике кроз међународну сарадњу (УН индикатор 7.a.1) и унапређење инфраструктурних и технолошких капацитета (УН индикатор 7.b.1).

У складу са Програмом за остваривање стратегије енергетике, Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2025, Просторним планом Републике Србије, Акционим плановима у области ОИЕ и енергетске ефикасности и другим релевантним стратешким документима донети су нови или усклађени постојећи закони и подзаконски акти (Измене

³²⁷ P3C, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN070201?languageCode=sr-Cyrl>

³²⁸ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NRG_IND_EL_custom_1384342/default/table?lang=en

³²⁹ Енергетски биланс 2021, http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/2020_12/SG_156_2020_009.htm

³³⁰ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/ostalo/2015/101/1/reg>

³³¹ https://www.energy-community.org/dam/jcr:a570004e-f999-481b-8388-2ceff63b7ca/ECS_strategy_projects.pdf

и допуне Закона о енергетици, Закон о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије и Закон о коришћењу обновљивих извора енергије) са Директивама и препорукама ЕУ, Одлукама и препорукама Енергетске заједнице као и Western Balkan Sustainable Charter у оквиру Берлинског процеса.



ЦИЉ 11: Одрживи градови и заједнице

1. Кратак опис стања

Вишедеценијско заостајање или стагнација развоја, као и бројни непримерени одговори на изазове транзиције који су озбиљно угрозили развој српских градова и насеља, а нарочито квалитет живљења у њима изискује потребу за унапређењем политике развоја градова и урбаних насеља у Републици Србији. Постојећи правни оквир одражава начела одрживог развоја, интегралног приступа, али још увек није у потпуности усаглашен и кохерентан, па постоји потреба за увођењем модерних, савремених принципа одрживог урбаног развоја у складу са политикама ЕУ и Урбане агенде УН.

ЦОР 11, а нарочито циљна вредност 11.1. који се односи на **приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама, спроводи се кроз политике уобличене у Националној стратегији социјалног становања са Акционим планом до 2022. године**. Највећи проблем са становишта развоја социјалног становања настао је након масовне и нереално јефтине приватизације станова почетком 90-их, када је јавни стамбени фонд скоро потпуно ишчезао, а да истовремено кроз приватизацију нису била обезбеђена очекивана повратна финансијска средства за задовољавање стамбених потреба становништва са нижим примањима. Велики проблем представља и низак ниво услова становања у смислу инфраструктурне опремљености станова, што се највише односи на прикључак на канализациону мрежу и даљински систем грејања, као и неформална насеља са изузетно ниским квалитетом комуналних услуга. Побољшању услова становања доприноси и **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године** (АП истекао) која за циљ има унапређење услова становања Рома и Ромкиња у складу са међународним стандардима о праву на адекватно становање. У току је израда Националне стамбене стратегије. Удео становништва у урбаним срединама који живе у страћарама, неформалним и неодговарајућим смештајним јединицама (УН индикатор 11.1.1) износи 3,6% у 2018. години.

Реализација циљне вредности **11.2. одрживи транспортни системи и безбедност на путевима** спроводила се кроз Стратегију безбедности саобраћаја на путевима у периоду 2015—2020. године са циљем смањењења смртности и ризика од тешких повреда. Након истека трајања поменуте стратегије, једино Закон о безбедности саобраћаја на путевима уређује безбедност у друмском саобраћају. У водном саобраћају развој транспортног система и повећање степена безбедности су садржани у **Стратегији развоја водног саобраћаја Републике Србије од 2015. до 2025. године** (АП истекао), док је у железничком саобраћају дефинисано кроз **Национални програм јавне железничке инфраструктуре за период од 2017. до 2021. године** (нема АП).

Циљна вредност **11.3. инклузивна и одржива урбанизација** тема је **Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године са Акционим планом за период од 2021. до 2022. године**.

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

Општи циљ Стратегије је остварен одрживи и интегрални развој урбаних насеља, а усклађен је са политикама Европске уније, која је донела велики број политика, повеља и

³³² https://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/NACIONALNA%20STRATEGIJA%20SOCIJALNOG%20STANOVANJA_0.pdf

³³³ https://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/Nacionalna%20stambena%20strategija_NACRT_0.pdf

³³⁴ <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?dsid=2&series=EN.POP.SLUM.UR.ZS>

³³⁵ https://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/Zakon%20o%20bezbednosti%20saobracaja%20na%20putevima_0.pdf

³³⁶ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2019/47/1/reg>

декларација којима се утврђује оквир одрживог и интегралног урбаног развоја у њеним државама чланицама. Кључни документи су „**Лајпцишка повеља о одрживим европским градовима**” (2007), **Декларација о урбаном развоју из Толеда (2010)**, **Декларација из Риге (2015)**, **Урбана агенда ЕУ (2016)** и Територијална агенда ЕУ 2030 (2020). На нивоу Европе постоји јасан консензус о карактеру европског града будућности и принципима на којима идеални европски град треба да буде заснован (ЕК 2011, 2014, 2020). Нова **Урбана агенда УН** усвојена је у оквиру **Хабитат III Конференције УН** о становању и одрживом урбаном развоју у Китоу 2016. Она утврђује нове стандарде интегралног и одрживог развоја, и садржи смернице за одрживи урбани развој у државама чланицама. Државе чланице су се обавезале на преношење Нове урбане агенде кроз спроводиве и партиципативне урбане политике на националном и поднационалном нивоу (УН индикатор 11.3.2). Међународне смернице за урбанистичко и просторно планирање (International Guidelines on Urban and Territorial Planning – IGUTP) су први документ на глобалном нивоу за област просторног и урбанистичког планирања усвојен је од стране Управљачког савета УН Хабитата.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Усвајањем Стратегије одрживог урбаног развоја, Република Србија је пренела на национални ниво Нову урбану агенду Уједињених нација, у своје националне оквири. Такође, она је основ за израду новог Просторног плана Републике Србије.

Просторни план Републике Србије, који је истекао, као први оперативни циљ наводи заштиту, контролисано и одрживо коришћење природе, природних ресурса, природног и културног наслеђа. За остварење **11.4. заштита културне и природне баштине**, важно је усвајање новог просторног плана Републике Србије (завршена јавна расправа). Стратегија развоја културе од 2020. до 2029. године усвојена је на седници Владе и упућена на усвајање Народној скупштини, али је враћена је у поновну процедуру. Предвиђене мере (садржане у Стратегији развоја културе), између осталог се односе на интегрисану заштиту културне и природне баштине чиме ће се допринети остварењу циљној вредности 11.4, која се управо односи на ову област (УН индикатор 11.4.1).

Националним програмом управљања ризиком од елементарних непогода (није временски ограничен, АП истекао) обезбеђује се подршка напорима Владе за усклађивање са правним тековинама ЕУ, пре свега са Директивом о управљању водама, Директивом за поплаве, Директивом за климатске промене у вези са прилагођавањем на климатске промене, као и Директивом за заштиту цивилног друштва. Такође, промовише се и јачање регионалних платформи сарадње у управљању прекограничним речним сливовима, што је од суштинске важности за управљање водама и бујицама која Република Србија контролише само у једном свом делу (Дунав, Сава, Дрина, Тиса, итд.). Тиме се доприноси остварењу циљне вредности **11.5. смањење штетних ефеката изазваних природним катастрофама**. **Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама** (није временски ограничена и нема АП) кроз стратешке области планирања и управљања ризицима настоји да допринесе смањењу економских и људских губитака од елементарних непогода. Број смртних случајева и несталих лица услед катастрофа на 100.000 становника (УН индикатор 11.5.1a) износи 0,04 у 2020. години. Број лица директно погођених катастрофама на 100.000 становника (УН индикатор 11.5.1b) износи 22,91 у 2020. години. Губици узроковани катастрофама (УН индикатор 11.5.2.a) износе 6,6 мил. USD у 2019. години. Од тога пољопривредни губици износе 1,7 мил. USD, док су губици у стамбеном сектору на нивоу од 4,9 мил. USD у 2019. години. Укупно је забележено осам прекида рада основних услуга и осам прекида рада образовних услуга услед катастрофа (УН индикатор 11.5.2.b) у 2019. години. Директни губици настали услед катастрофа као удео БДП-а (УН индикатор 11.5.2.c) износе 0,00013 % у 2019. години.

³³⁷ <https://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/PPRS%20Nacrt.pdf>

³³⁸ <http://www.obnova.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/Nacionalni%20program%20upravljanja%20rizikom%20od%20elementarnih%20nepogoda.pdf>

³³⁹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/ostalo/2011/86/1/reg>

³⁴⁰ UN Office for Disaster Risk Reduction, <https://ourworldindata.org/grapher/deaths-and-missing-persons-due-to-natural-disasters?tab=chart&country=~SRB>

³⁴¹ UN Office for Disaster Risk Reduction, <https://ourworldindata.org/grapher/number-of-people-directly-affected-by-natural-disasters?tab=chart&country=~SRB>

³⁴² P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN11050201?languageCode=sr-Cyrl>

Квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском нивоу (11.6) био је покривен Стратегијом управљања отпадом за период 2010—2019. године. У изради је нови документ јавне политике за управљање отпадом, а очекује се и почетак израде стратешког документа за унапређење квалитета ваздуха на националном нивоу. Тренутно је ова област у највећој мери уређена **Националним планом за смањење емисија главних загађујућих материја које потичу из старих великих постројења за сагоревање**. Овим програмом су дефинисане максималне емисије SO₂, NO_x и прашкастих материја што ће допринети ограничавању степена загађења. У зонама и агломерацијама у којима је ваздух треће категорије, односно када загађење ваздуха превазилази ефекте мера које се предузимају, односно када је угрожен капацитет животне средине или постоји стално загађење ваздуха на одређеном простору, надлежни орган аутономне покрајине и надлежни орган јединице локалне самоуправе дужан је да донесе **План квалитета ваздуха**, са циљем да се постигну одговарајуће граничне вредности или циљне вредности утврђене важећим прописима. Министарство надлежно за послове заштите животне средине, даје сагласност на Планове квалитета ваздуха јединица локалне самоуправе. Програм управљања отпадом (у припреми) и Програм заштите ваздуха (у припреми) додатно ће допринети реализацији овог циља. Према последње расположивим подацима, стопа рециклирања комуналног отпада (УН индикатор 11.6.1a) износи 0,3% у 2016. години. Генерисани отпад из кога је искључен главни минерални отпад (УН индикатор 11.6.1b) бележи раст и износи 1.744 кг по становнику у 2019. години. Просечне средње вредности суспендованих честица у градовима – PM_{2.5} честица (УН индикатор 11.6.2) износи 24,7 мг/м³ у 2017. години. Гранична вредност за суспендоване честице PM_{2.5} је 25 µg/м³ и она је прекорачена на 15 од укупно 28 станица на којима су вршена мерења у 2020. години. Највиша просечна концентрација честица PM_{2.5} је присутна у Ваљеву, Новом Пазару и Нишу, док у Београду износи 30 µg/м³ у 2020. години. Утицај топлана снаге мање од 50 MW и индивидуалних ложишта на укупне емисије суспендованих честица PM_{2.5} био је изузетно велики и износио је 67% у 2020. години. Просечна концентрација честица PM₁₀ је била виша од дозвољених 50 µg/м³ у Ваљеву, Зајечару, Ужицу, Косјерићу и Панчеву у 2020. години. 51% емисија суспендованих честица PM₁₀ потицао је из топлана снаге мање од 50 MW и индивидуалних ложишта у 2020. години.

Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године, са Акционим планом за период од 2021. до 2022. године доприноси реализацији 11.7. омогућавање универзалног приступа безбедним, инклузивним и приступачним зеленим јавним површинама. Унапређен квалитет животне средине, здравља и безбедности становника у урбаним насељима, као један од посебних циљева ове стратегије, стварају се услови за напредак у овој области.

Оснаживање националног и регионалног развојног планирања (11.a) је садржано у оквиру Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године са Акционим планом за период од 2021. до 2022. године. Овом Стратегијом дефинисан је посебан циљ: ефикасније управљање урбаним развојем, што је у директној вези са 11.a. Захваљући овом стратешком оквиру, Република Србија спада у групу земаља које имају националне урбане политике или планове регионалног развоја који одговарају на динамику становништва, осигуравају уравнотежен територијални развој и повећавају локални фискални простор (УН индикатор 11.a.1).

Примена интегрисаних политика и планова усмерених ка инклузији, ефикасности ресурса и смањењу ризика од природних катастрофа у складу са Снедаи оквиром на нивоу градова и насеља (11.b) је саставни део **Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године са Акционим планом за период од 2021. до 2022. године.** Оцена усвајања и имплементације националних стратегија за смањење ризика од катастрофа у складу са

³⁴³ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN11050202?languageCode=sr-Cyrl>

³⁴⁴ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN11050203?languageCode=sr-Cyrl>

³⁴⁵ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2020/10/1/reg>

³⁴⁶ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN110601007?languageCode=sr-Cyrl>

³⁴⁷ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN110601017?languageCode=sr-Cyrl>

³⁴⁸ <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?dsid=2&series=EN.ATM.PM25.MC.M3>

³⁴⁹ Агенција за заштиту животне средине, http://www.sepa.gov.rs/download/izv/Vazduh_2020.pdf

³⁵⁰ Агенција за заштиту животне средине, http://www.sepa.gov.rs/download/izv/Vazduh_2020.pdf

Сендајским оквиром (УН индикатор 11.b.1) износи 0,025 у 2018. години. Присутан је низак удео локалних самоуправа које усвајају и примењују стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа (УН индикатор 11.b.2a), који износи 4,6% у 2018. години. Свега 8 локалних самоуправа (УН индикатор 11.b.2b) од укупно 174 усвајају и примењују горепоменуте стратегије, интегрисане политике и планове усмерене ка инклузији, ефикасности ресурса, ублажавању и прилагођавању климатским променама, отпорности на елементарне непогоде у складу са Сендаи оквиром.

ЦИЉ 12: Одговорна потрошња и производња

1. Кратак опис стања

Потребно је остварити **одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса (12.2)**. Домаћа потрошња материјала (DMC) (УН индикатор 12.2.2) износи 126,625 мил. тона у 2019. години, док продуктивност ресурса износи 39,2 РСД/кг у 2019. години.

Циљна вредност **12.3** указује на потребу **смањења отпада од хране по становнику на нивоу малопродаје и потрошача и смањења губитака хране у производњи и ланцима снабдевања**. Отпад од хране по становнику (УН индикатор 12.3.1) износи 104,4 кг у 2019. години. Посматрано по секторима, највећи обим овог отпада настаје у сектору домаћинства и износи 82,8 кг, затим следи малопродаја са 15,6 кг и потрошња изван домаћинства са 6 кг у 2019. години.

Неопходно је **еколошки исправно управљање хемикалијама и отпадом (12.4)**. У којој мери Република Србија испуњава обавезе из међународних споразума о управљању хемикалијама и отпадом чија је потписница, приказује УН индикатор 12.4.1. Степен испуњења обавеза у оквиру следећих међународних споразума износи: Монреалски протокол 100%, Ротердамска конвенција 96,5%, Базелска конвенција 80% и Стокхолмска конвенција 37,5% у 2020. години. Укупна количина створеног отпада током 2020. године је око 56,3 мил. тона, количине су смањене за 12,8% у односу на 2019. годину. Опасни отпад чини 20,1% укупно створеног отпада у 2020. години (УН индикатор 12.4.2). Највећи део укупног и опасног отпада је створен у сектору рударства и износи 45,7 мил. тона, а затим следе сектор снабдевања електричном енергијом, гасом и паром са 7,9 мил. тона и прерађивачка индустрија са 1,1 мил. тона у 2020. години. Од укупно третираних 55,9 мил. тона отпада, свега 4,2% је поново искоришћено док је 95,8% одложено у 2020. години.

Генерисање отпада треба смањити кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење отпада (12.5). Национална стопа рециклирања (УН индикатор 12.5.1) износи 343.000 тона рециклираног материјала у 2020. години. Од укупне количине прерађеног отпада највише су заступљени отпадни метали, затим отпади из термичких процеса (отпад од прерађене и непрерађене шљаке из индустрије гвожђа и челика) и папирна и картонска амбалажа.

³⁴³ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN11050202?languageCode=sr-Cyrl>

³⁴⁴ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN11050203?languageCode=sr-Cyrl>

³⁴⁵ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2020/10/1/reg>

³⁴⁶ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN11060100?languageCode=sr-Cyrl>

³⁴⁷ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN11060101?languageCode=sr-Cyrl>

³⁴⁸ <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?dsid=2&series=EN.ATM.PM25.MC.M3>

³⁴⁹ Агенција за заштиту животне средине, http://www.sepa.gov.rs/download/izv/Vazduh_2020.pdf

³⁵⁰ Агенција за заштиту животне средине, http://www.sepa.gov.rs/download/izv/Vazduh_2020.pdf

³⁵¹ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN110901?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table>

³⁵² P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN11090201?languageCode=sr-Cyrl>

³⁵³ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN12020201?languageCode=sr-Cyrl>

³⁵⁴ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN12020202?languageCode=sr-Cyrl>

³⁵⁵ UN Environment Programme, <https://ourworldindata.org/grapher/food-waste-per-capita?country=~SRB>

³⁵⁶ UN Office of Legal Affairs, <https://ourworldindata.org/grapher/parties-to-multilateral-agreements-on-hazardous-waste?country=~SRB>

³⁵⁷ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211172.pdf>

³⁵⁸ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN120501?languageCode=sr-Cyrl>

Главни изазови управљања отпадом у Србији још увек се односе на обезбеђивање добре покривености и капацитета за пружање основних услуга, као што су сакупљање, транспорт и санитарно одлагање отпада. Предвиђено је затварање и рекултивација постојећих сметлишта и изградња 29 регионалних санитарних депонија. Изграђено је 11 санитарних депонија до краја 2020. године, а тренутно су у изградњи регионалне санитарне депоније у Новој Вароши и Инђији.

Свака локална самоуправа имала је обавезу израде локалног плана управљања отпадом, као и сваки регион обавезу израде регионалног плана управљања отпадом. Шест општина се још није прикључило ниједном региону за управљање отпадом. Иако имају обавезу одлагања отпада на санитарне депоније, јединице локалне самоуправе то не чине. На основу достављених података из 131 локалне самоуправе на територији Републике Србије има регистрованих 2.305 дивљих депонија. Чишћење простора дивљих депонија није извршено ниједном на 1.369 локација у 2019. години. Капацитети у сметлиштима на територији општина у Републици Србији су већином попуњени, а значајан број таквих депонија не поседује ни минимум техничких стандарда. Према подацима добијеним од 144 локалне самоуправе, јавна комунална предузећа одлажу отпад на 137 несанитарних депонија. На укупно 42 несанитарне депоније отпад се одлаже без икакве контроле. Несанитарне депоније и сметлишта су велики загађивачи, али и велика опасност, јер су чести пожари, а могуће је и ширење зараза. Током 2019. године гореле су многе несанитарне депоније и сметлишта. На основу Извештаја о спровођењу Плана смањења амбалажног отпада за период од 2020. до 2024. године може се закључити да су сви оператери система управљања амбалажним отпадом испунили опште националне циљеве за 2020. годину.

Свака локална самоуправа има обавезу израде локалног плана управљања отпадом, а сваки регион, израду регионалног плана управљања отпадом. На локалу је скоро 84% општина усвојило такве планове. Од 28 предвиђених регионалних планова, 13 није усвојено или припремљено. То довољно сведочи о лошој међуопштинској сарадњи која у знатној мери утиче и на функционалност и ефекте регионалних депонија.

Није присутно **усвајање одрживих пракси и интегрисања информације о одрживости у циклусима извештавања на нивоу предузећа (12.6)**. Овакав вид пословања на нивоу ЕУ интегрисан је у оквиру Стратегије корпоративне друштвене одговорности 2030 (CSR Europe's 2030 Strategy). У Републици Србији само је једна компанија израдила годишњи извештај о одрживости пословања узимајући у обзир економске аспекте, социјалне аспекте и аспекте утицаја на животну средину (УН индикатор 12.6.1) у 2020. години.

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

ЦОР 12, а нарочито циљне вредности које се односе на **одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса (12.2)**, **затим еколошки исправно управљање хемикалијама (12.4)**, **значајно смањење генерисања отпада и његова прерада (12.5)** и **напокон јавне набавке усклађене са принципима одрживости (12.7)** адресиране су бројним мерама и активностима које се спроводе на нивоу ЕУ и у Републици Србији.

Транзиција ка унапређеној циркуларној економији у ЕУ се спроводи кроз тзв. „пакет за циркуларну економију“ који је Европска комисија усвојила крајем 2015. Пакет подразумева различите инструменте укључујући законске предлоге за отпад, са циљним вредностима које се односе на смањење одлагања отпада на депоније и повећање рециклирања и поновне употребе. Како би се затворио круг животног циклуса производа, овај пакет мера обухвата и Акциони план који треба да подржи принципе циркуларне економије у сваком кораку ланца вредности од производње до потрошње. Очита је непосредна синергија са ЕУ циљевима који се односе на климу и енергетику и усвојен пакет мера кроз документ „Чиста енергија за све Европљане“ (**Clean Energy for all Europeans**).

³⁵⁹ <https://www.koalicija27.org/wp-content/uploads/2021/03/Upravljanje-otpadom-2020-web.pdf>

³⁶⁰ https://www.koalicija27.org/wp-content/uploads/2021/10/Upravljanje-otpadom_2021.pdf

³⁶¹ <http://www.sepa.gov.rs/download/AMB20.pdf>

³⁶² [Upravljanje-otpadom-2020-web.pdf](https://www.koalicija27.org/wp-content/uploads/2021/03/Upravljanje-otpadom-2020-web.pdf) (koalicija27.org)

³⁶³ <https://static1.squarespace.com/static/5df776f6866c14507f2df68a/t/5e675f0e420f293bb2ef3936/1583832851658/CSR+Europe+2030+Strategy+Brochure.pdf>

³⁶⁴ UN Conference on Trade and Development, <https://ourworldindata.org/grapher/companies-publishing-sustainability-reports-minimum-requirements?region=Europe&country=~SRB>

За ЦОП 12 од непосредног значаја је ЕУ Оквирна директива за отпад (**EU Waste Framework Directive**) са два кључна циља: превенција и смањење негативног утицаја проистеклог стварањем и управљањем отпадом и побољшање ресурсне ефикасности. Превенција стварања и поновно коришћење отпада су пожељне опције, затим рециклажа и повраћај енергије. Седми акциони програм за животну средину (**7th Environment Action Programme**) као један од циљева наводи ресурсно ефикасну, зелену и конкурентну нискокарбонску економију. Припремљен је предлог осмог акционог програма за животну средину (Proposal for 8th Environment Action Programme) чији је основни циљ климатска неутралност. Мапа пута (**Roadmap to resource efficient Europe**) ка ресурсно ефикасној Европи даје смернице за повећање ресурсне продуктивности и раздвајање економског раста од коришћења ресурса и утицаја на животну средину.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

У Србији су кључни стратешки документи из ове области **Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара**, која није временски ограничена и нема АП, па је немогуће пратити имплементацију, Стратегија развоја енергетике до 2025. године са пројекцијама до 2030. године, која обухвата подстицање коришћења обновљивих извора енергије и јачања енергетске ефикасности и Стратегија индустријске политике Републике Србије до 2030. године у сегменту циркуларне економије. Важан је и Програм развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2019—2023, са Акционим планом за 2021. годину, којим се утврђују приоритетни циљеви, од којих се један односи на повећање ефикасности и економичности поступка јавних набавки и у непосредној је вези са ЦОП 12.7 и УН индикатором 12.7.1. Кључни циљ је промовисање и подстицање еколошког и социјалног аспекта у јавним набавкама и иновацијама.

Стратегијом образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године наставља се укључивање тема одрживог развоја у наставне програме што доприноси повећању релевантних информација и свести о одрживом развоју и стилу живота у хармонији са природом (12.8). Неке од активности за реализацију овог циља су: акредитовање обука које се односе на одрживи развој, обука наставног особља на тему одрживог развоја, развијање и реализација обука за јачање капацитета ученика за остваривање активности које се односе на одрживи развој, колективну добробит и демократску културу.

Очекује се усвајање одређених стратешких докумената који би додатно допринели напретку у реализацији ЦОП 12. Програм чистије производње, Програм за циркуларну економију и Програм управљања отпадом, који су у припреми, допринеће напретку стања у оквиру 12.2, 12.3, 12.4 и 12.5.



ЦИЉ 13: Акција за климу

1. Кратак опис стања

Климатске промене манифестују се превасходно у промени тренда просечне годишње температуре и количине падавина. Процене за наше подручје указују на повећање годишње температуре ваздуха и до 1,5о С (лети пораст преко 2,5о С). Такође се очекује смањење летњих падавина од 10% до 20%.

³⁶⁵ https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b4e46873-7528-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en?WT.mc_id=Searchresult&WT.ria_c=null&WT.ria_f=3608&WT.ria_ev=search

³⁶⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02008L0098_20180705

³⁶⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013D1386>

³⁶⁸ <https://ec.europa.eu/environment/pdf/EAP/2020/10/EAP-draft.pdf>

³⁶⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0571>

³⁷⁰ https://www.klimatskepromene.rs/wp-content/uploads/2020/08/NDC_CCA_MirjamVujadinovicMandic.pdf

На основу процена развијени су различити сценарији раста глобалне средње температуре до краја века. Последице су приказане кроз очекивано смањење БДП-а због глобалног загревања, полазећи од четири различита сценарија (RCP 2.6, RCP 4.5, RCP 6 и RCP 8.5) која значе четири различита пораста средње глобалне температуре до краја века (1 °C, 2 °C, 3 °C и 4 °C). Задржавање раста средње глобалне температуре до краја века у оквирима одређеним Споразумом из Париза (2 °C) водило би губитку БДП-а Србије од 4,53% до средине века, који може бити значајно смањен улагањем у прилагођавање на измењене климатске услове.

У очувању животне средине од велике важности је **степен прилагодљивости на ризике везане за климатске промене (13.1)**. У борби против климатских промена битни су бројни фактори као што су квалитет ваздуха, управљање отпадом, управљање водама, заштита природе и земљишта, контрола индустријског загађења и енергетских трансформација, управљање ризиком, ефикасност и квалитет цивилне заштите. Ваздух је у 2020. години у свим агломерацијама (Ваљево, Зајечар, Ужице, Косјерић, Панчево, Нови Пазар, Ниш, Београд, Смедерево, Бор, Суботица) био прекомерно загађен јер су прекорачене граничне вредности за једну или више загађујућих материја. У свим од наведених агломерација ваздух је био прекомерно загађен услед високе концентрације PM10 и(или) PM2.5 честица, са изузетком Бора, који је сврстан у градове у највишој категорији загађења услед прекомерне концентрације сумпор-диоксида (SO₂). Број смртних случајева и несталих лица као последица природних катастрофа на 100.000 становника (УН индикатор 13.1.1b) износи 0,04 у 2020. години. Број интерно расељених лица као последица природних катастрофа (УН индикатор 13.1.1a) износи 880 у 2020. години. Оцена усвајања и имплементације националних стратегија за смањење ризика од катастрофа у складу са Сендајским оквиром (УН индикатор 13.1.2) износи 0,025 у 2018. години. Осам локалних самоуправа је усвајило и примењује стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националном стратегијом смањења ризика од катастрофа (УН индикатор 13.1.3b) у 2018. години. Удео ових локалних самоуправа у укупном броју локалних самоуправа (УН индикатор 13.1.3a) зноси 4,6% у 2018. години.

Неопходно је интегрисати мере за климу у националне политике и стратегије (13.2). Укупне емисије гасова са ефектом стаклене баште на годишњем нивоу (УН индикатор 13.2.2) износе 62,51 Мт у 2018. години (64,4 Мт у 2017. години).

Један од кључних изазова у борби против климатских промена и планирања одговарајућих митигационих мера је доступност и ажурирано прикупљање квалитетних података са терена. Како би се превазишао поменути изазов, Република Србија је кренула са успостављањем система за праћење, извештавање и верификацију (МРВ) који је један од главних захтева Оквирне конвенције УН о климатским променама и у складу је са Споразумом из Париза. Пројекат Развој система праћења, извештавања и верификације климатских промена (МРВ) - Успостављање оквира транспарентности за Републику Србију има за циљ развој ИТ система који ће омогућити ефикасно и редовно извештавање о емисијама гасова стаклене баште, али и о смерницама и мерама. Успостављање комплетног МРВ система, започет је финансијском и техничком помоћи коју пружа Европска унија (кроз ИПА пројекат „Успостављање механизма за имплементацију ММР-а”), док је министарство надлежно за заштиту животне средине и климатске промене одговорно за реализацију пројекта. У сарадњи са Агенцијом за заштиту животне средине Аустрије развијен је МРВ систем који се састоји од шест модула: политике и мере (PAMs), финансирање у области климатских промена, прилагођавање на измењене климатске промене, национално утврђени доприноси (NDC), пројекције и сценарији ублажавања и инвентар гасова са ефектом стаклене баште. Током 2021. године планиране су обуке, након чега се очекује пуна примена овог система.

³⁷¹ https://www.klimatskepromene.rs/wp-content/uploads/2020/04/cir_screen-_06_04_2020_DRAFT_-Study-on-the-Socio-economic-Aspects-of-Climate-Change-on-the-Republic-of-Serbia_UNDP.pdf

³⁷² Агенција за заштиту животне средине, http://www.sepa.gov.rs/download/izv/Vazduh_2020.pdf

³⁷³ Степен у којем се усвајају и примењују националне стратегије смањења ризика од катастрофа у складу са Сендајским оквиром за смањење ризика од катастрофа 2015—2030. године. Виша вредност (0—1) означава већи степен усклађености.

³⁷⁴ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN130102?languageCode=sr-Cyrl>

³⁷⁵ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN13010302?languageCode=sr-Cyrl>

³⁷⁶ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN13010301?languageCode=sr-Cyrl>

³⁷⁷ https://www.climatewatchdata.org/ghg-emissions?end_year=2018&gases=all-ghg®ions=SRB§ors=total-including-lucf&start_year=1990

2. ЕУ и други међународни процеси у области климатских промена

ЕУ, као лидер у области политика које се односе на заштиту животне средине и ублажавање климатских промена (**преговарачко поглавље 27**), сетом директива намеће највише стандарде у подстицању одрживог развоја. То чини кроз прелазак на привреду ефикасних ресурса, ниске емисије гасова, принцип „загађивач плаћа“, борбу против наношења штете животној средини у самом извору, адаптације на климатске промене и повећања отпорности на катастрофе. Област климатских промена регулисана је са 58 одлука/уредби/директива. Превођење ЕУ директива у национално законодавство, а нарочито њихова имплементација је веома захтевна и подразумева огромне инвестиције. Инвестициони трошкови само за квалитет ваздуха и климатске промене у циљу потпуне усклађености са ЕУ захтевима процењене су на 294 милиона EUR.

Смањење потрошње енергије и загађења животне средине као последица енергетских трансформација је кључни циљ енергетске политике ЕУ кроз коју се спроводи значајан део *Acquis*-а за климу. Енергетска заједница Југоисточне Европе, чија је Србија чланица, усмерава спровођење енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије, као и спровођење обавеза предвиђених Кјото протоколом. Тиме се доприноси спровођењу обавеза преузете из Оквирне конвенције УН о климатским променама (13.а).

Усвајањем **првог и другог Извештаја Републике Србије према оквирној конвенцији Уједињених нација о промени климе** дат је приказ постојећег стања и потребе за јачањем капацитета у циљу управљања ризицима везаним за климатске промене што је у директној вези са ЦОР 13.1.

У оквиру Енергетске заједнице за Југоисточну Европу, средином 2017. основана је Акциона група за климу (Climate Action Group), као платформа за сарадњу представника министарстава и других релевантних институција надлежних за енергетику, климатске промене и животну средину. Циљ ове иницијативе је како у подршци развоју климатске политике и транспоновању релевантне регулативе у национална законодавства, тако и ефективном спровођењу те политике и постављању нових циљних вредности за 2030. за све чланице потписнице. Енергетска заједница и Балканска зелена фондација организовали су тзв. Форум одрживости (Sustainability Forum) на коме се окупља велики број заинтересованих страна и тематизује престојавање ка одрживој енергетици. Уједно је потписан и Меморандум о разумевању са ЕБРД с циљем јачања сарадње у области развоја одрживе енергетике и климатских промена на Западном Балкану.

Од међународних конвенција треба истаћи **Оквирну конвенцију о климатским променама** усвојену на конференцији у Рију 1992. године. Имала је за циљ стабилизацију гасова с ефектом стаклене баште. Обавезе, између осталог, обухватају развој и објављивање националних катастара емисија и извора свих гасова стаклене баште који се не контролишу Монреалским протоколом, формулисање, остваривање и ажурирање националних и/или регионалних програма за ублажавање неповољних последица и адаптацију на промену климе. **Протокол из Кјота** потписало је 159 држава 1997. године. Он садржи квантификоване обавезе у погледу смањења емисија за индустријализоване државе.

Кључним одредбама **Париског споразума из 2015.** предвиђено је следеће: ограничење повећања температуре испод 2 °C у односу на прединдустријски период; усвајање националних доприноса, односно националних циљних вредности, њихову ревизију сваких пет година и одређивање мера за њихово постизање; обавеза достављања редовних извештаја о емисијама и постигнутом напретку у односу на национално одређене мете.

Оквир из Сендаја за смањење ризика од катастрофа 2015—2030. (Хјого оквир) циља на знатно смањење ризика од катастрофа и губитка живота, услова за стварање средстава за живот и здравља и губитка економске, физичке, културне и еколошке имовине људи, компанија, заједница и земаља.

³⁷⁸ <https://www.klimatskepromene.rs/wp-content/uploads/2021/04/1.-MRV-system-for-Serbia-6-modules-in-brief.pdf>

³⁷⁹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/viewdoc?uuid=b37a71ff-f24c-4fbd-ab5e-4de241d87bcc®actid=425537&doctype=reg>

³⁸⁰ <https://unfccc.int/resource/docs/natc/serbur1se.pdf>

³⁸¹ https://www.klimatskepromene.rs/wp-content/uploads/2017/12/Drugi-izvestaj-o-promeni-klime-SNC_Srbija.pdf

³⁸² https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en

³⁸³ https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-energy-framework_en

³⁸⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0562>

У складу са Париским споразумом, ЕУ је покренула **Акцију за климу**, са циљем да Европа постане неутрална по питању емисија GHG до 2050. године и дефинисала Дугорочну стратешку визију за просперитетну, модерну, конкурентну и климатски неутралну економију од 2050. године.

Кључни циљеви ЕУ су да се до 2030. године, емисија GHG смањи за најмање 40% (у односу на ниво из 1990), да достигне најмање 32% удела обновљивих извора енергије и да за најмање 32,5% повећа енергетску ефикасност. Услед све већег значаја заштите ваздуха, планирано је додатно смањење емисије GHG за најмање 55% до 2030. године у односу на ниво из 1990. године.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

До сад је Република Србија у вези са обавезама према UNFCCC поднела следећа документа: **Прву националну комуникацију о климатским променама (NC1, 2010), Први двогодишњи ажурирани извештај (BUR1, 2016) и Други национални извештаја према Оквирној конвенцији УН о промени климе (NC2, 2017).**

Према **Споразуму из Копенхагена**, Република Србија је добровољно пристала на ограничење емисија гасова са ефектом стаклене баште за **18% до 2020. године, у поређењу са нивоима из 1990. године**, а такође, поднела је 2015. године, **Намеравани национално одређени допринос (INDC)** на основу Оквирне конвенције УН о климатским променама (UNFCCC), у складу са Париским споразумом о клими, **да смањи емисије гасова са ефектом стаклене баште од 9,8% до 2030. године у поређењу са 1990. годином.**

Република Србија је усвојила сет стратешких докумената који се односе на управљање ризицима који су везани за климатске промене и којима се операционализује **ЦОР 13 - Циљна вредност: Прилагодљивост на ризике везане за климатске промене (13.1). Треба истаћи Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода** (није временски ограничен, нема АП) који садржи 6 компоненти: Изградња и развој институција; Идентификација и праћење ризика везаних за елементарне непогоде; Структурно и неструктурно смањење ризика; Системи раног упозоравања и спремности; Стратегија финансирања у случају ризика; Ефикасан опоравак. **Програмом за финансирање ризика у случају елементарних непогода** за Републику Србију који је важио до 2019. године, дефинисани су циљеви за национални, локални и индивидуални ниво.

Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама (није временски ограничена, нема АП) остварује се кроз стратешке области усклађене са Хјого оквиром за деловање: смањење ризика од катастрофа треба да постане национални и локални приоритет са јаком институционалном основом за спровођење; идентификација, процена и праћење ризика и побољшано рано упозорење; употреба знања, иновација и образовања у циљу изградње културе безбедности и отпорности на свим нивоима; смањење фактора ризика; и припрема за случај катастрофе ради ефикасног (хитног) реаговања на свим нивоима. Ипак, треба напоменути да за ову стратегију није урађен Акциони план, па је имплементација и праћење онемогућено.

Кључни стратешки документи у овој области још увек нису усвојени. Припремљен је **Предлог стратегије нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2021. до 2030. године са пројекцијама до 2050.** године са акционим планом за период од 2021. до 2023. године (одржана јавна расправа), као кровни документ за борбу против климатских промена, а у припреми је Програм адаптације на измењене климатске услове. У предлогу стратегије нискоугљеничног развоја, постављени су циљеви и идентификоване су приоритетне мере

³⁸⁵ https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/old-documents/Klimatske_promene/Strategije/Prvi%20izvestaj_srp_web%5B1%5D.pdf

³⁸⁶ <https://unfccc.int/resource/docs/natc/serbur1se.pdf>

³⁸⁷ <https://www.klimatskeprome.rs/wp-content/uploads/2017/12/Dруги-izvestaj-o-promeni-klime-SNC-Srbija.pdf>

³⁸⁸ <https://klima101.rs/wp-content/uploads/2020/12/Nameravani-nacionalno-odredeni-doprinosi.pdf>

³⁹⁰ <http://www.obnova.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/Nacionalni%20program%20upravljanja%20rizikom%20od%20elementarnih%20nepogoda.pdf>

³⁹¹ <http://vs3836.cloudhosting.rs/strateg/121/nac/DRF%20Program%20finalna%20verzija.pdf>

³⁹² <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgr/skupstina/ostalo/2011/86/1/reg>

за **смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште**. Такође, идентификовани су најрањивији сектори за које су предложене мере за прилагођавање на измењене климатске услове: пољопривреда – производња хране, шумарство и водни ресурси - хидрологија. У складу са разматраним сценаријима и предложеним циљевима за смањење гасова са ефектом стаклене баште у припреми је и ревизија намераваних национално одређених доприноса за смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште, као обавеза у оквиру Париског споразума.

Континуирано праћење квалитета ваздуха на нивоу Републике Србије омогућено је кроз Извештаје са оценом квалитета ваздуха и утврђивање категорија квалитета ваздуха у зонама и агломерацијама. Ове извештаје на годишњем нивоу публикује Агенција за заштиту животне средине.

Поред ових кровних докумената, према трећем ревидираном НПАА усвојеног у 2018. години, планирано је или је већ у припреми још неколико стратешких докумената везаних за ову област:

Стратегија (програм) за заштиту ваздуха, којом се укључују циљеви UNECE Гетеборшког протокола и дефинишу дугорочне мера за смањење емисија из различитих сектора релевантних за NEC директиву;

Национални програм за контролу загађења ваздуха - циљ овог националног програма биће ограничење емисија одређених загађујућих материја антропогеног порекла како би се постигле дефинисане обавезе смањења емисија на националном нивоу;

Стратегија (програм) управљања отпадом, са интегрисаним Националним планом управљања отпадом, као и план управљања опасним отпадом и **план за управљање отпадним муљем**;

Израда Националне стратегије за смањење биоразградивог отпада који се одлаже на депоније и уграђивање стратегије у национални план управљања отпадом;

Национални програм за борбу против дезертификације и деградације земљишта, у складу са Конвенцијом Уједињених нација о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом.

Циљна вредност **13.2. мере за климу интегрисане у националне политике и стратегије** била је уграђена у више стратешких докумената (УН индикатор 13.2.1), којима је утврђено опредељење Републике Србије за борбу против климатских промена. Кровни документи били су Национални програм заштите животне средине, усвојен 2010. за десетогодишњи период до 2019. и Стратегија одрживог развоја Републике Србије за период од 2008. до 2017. године. Након истека важења ових докумената, није донета кровна стратегија за борбу против климатских промена.

Акциони план за енергетску ефикасност и Национални акциони план за коришћење обновљивих извора енергије су били кључни стратешки документи у областима обновљивих извора енергије и енергетској ефикасности до 2020. године. Ове области су од 2021. године интегрисане у **Стратегију развоја енергетике до 2025. године са пројекцијама до 2030. године**. Овом стратегијом се као један од три приоритета наводи свеобухватна транзиција ка одрживој енергетици, кроз унапређење енергетске ефикасности у обављању енергетских делатности и потрошњи енергије; повећавање удела енергије из обновљивих извора енергије и унапређење стања и система заштите животне средине у свим областима енергетских делатности.

Програм за остваривања Стратегије развоја енергетике до 2025. године са пројекцијама до 2030. године за период од 2017. до 2023. године садржи листу мера, активности и

³⁹² https://www.zzps.rs/wp/pdf/Nacionalni_program_zastite_%20zs.pdf

³⁹³ <http://www.zurbnis.rs/zakoni/Nacionalna%20strategija%20odrzivog%20razvoja.pdf>

³⁹⁴ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/ostalo/2015/101/1/r>

³⁹⁵ <https://biogas.org.rs/wp-content/uploads/2019/11/Uredba-o-utvr%C4%91ivanju-programa-ostvarivanja-Strategije-razvoja-energetike-za-peri-od-od-2017-do-2023.pdf>

пројеката, укључујући мерљиве циљеве и њихове индикаторе, у областима: електричне енергије, топлотне енергије, обновљивих извора енергије, нафте, природног гаса, угља и енергетске ефикасности у сектору потрошње енергије узимајући у обзир аспекте заштите животне средине и енергетску ефикасност. У областима обновљивих извора енергије и енергетске ефикасности поред преузетих мере и активности из АП за енергетску ефикасност и АП за коришћење обновљивих извора енергије укључене су и додатне мере и активности како би се унапредило стање у овим областима.

Програм чистије производње (у припреми) допринеће реализацији ЦОР 13.2 кроз рационалнију и еколошки прихватљивију употребу ресурса у процесу производње. У складу са обавезама према Енергетској заједници, Република Србија треба да изради план за енергетику и климу. У току је израда нацрта Плана за енергетику и климу за период 2021—2030. са визијом до 2050. године.

Стратегијом нискоугљеничног развоја (завршена јавна расправа) предвиђен је раст улагања у циљу промовисања преласка на климатски неутралну економију и друштво отпорно на климатске промене уз преузимање обавеза из Оквирне конвенције УН о климатским променама, што је у складу са 13.а.

ЦОР 13 је у непосредној корелацији са неколико других циљева одрживог развоја и очекују се синергетски ефекти у њиховом остварењу. То су **ЦОР 6**: Обезбеђени санитарни услови и приступ пијаћој води за све, **ЦОР 7**: Доступна и обновљива енергија, **ЦОР 11**: Одрживи градови и заједнице, **ЦОР 12**: Одговорна потрошња и производња и **ЦОР 15**: Одрживо управљање шумама, сузбијање дезертификације и деградације земљишта, који се налазе у оквиру кластера Зелена агенда и одржива повезаност.



ЦИЉ 15: Живот на земљи

1. Кратак опис стања

Површина под шумом и њена искоришћеност су значајне за **очување, обнову и одрживо коришћење копнених и унутрашњих екосистема (15.1)**. Површина под шумом износи око 2.740.000 ха или 31,1% територије Србије у 2020. години (УН индикатор 15.1.1). У периоду од 1953. до 2012. године, дошло је до повећања површине под шумом за преко милион хектара, што је пораст од 75% у односу на 1953. годину. У периоду 2011—2013. расте интензитет штета изазваних инсектима и елементарним непогодама, тако да је током 2013. изгорело око 7.400 кубних метара дрвне запремине. Услед штете од пожара оштећено је 5.147 кубних метара дрвне запремине у 2020. години (3.397 кубних метара у 2019. години). Посебан проблем представља бесправна сеча шума. Укупно посечена бруто запремина дрвета износи 3.180.227 метара кубних у 2020. години (3.371.190 метара кубних у 2019. години). Током 2020. године у Србији је пошумљено 1.481 ха шумског земљишта (3.077 ха шумског земљишта у 2019). Однос годишњег запреминског прираста и годишње сече је око 3:1. Удео слатководних подручја унутар заштићених подручја износи 23,2%, док је удео терестријалних подручја унутар заштићених подручја на нивоу од 26,7% у 2020. години (УН индикатор 15.1.2).

Нека од најсложенијих ограничења из области одрживог управљања шумама који отежавају имплементацију политика су: заостајање у техничко-технолошком развоју; неодговарајуће управљање и газдовање шумама у практичном смислу, слабе везе с истраживачким аспектом институционалне слабости и спорост у прилагођавању променама на глобалном нивоу.

³⁹⁶ https://balkangreenenergynews.com/rs/wp-content/uploads/2020/01/Strategija-niskougljeni%C4%8Dnog-razvoja-sa-akcionim-planom_zajavnu-raspravu.pdf

³⁹⁷ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN150101?languageCode=sr-Cyrl>

³⁹⁸ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202111137.pdf>

³⁹⁹ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202111129.pdf>

⁴⁰⁰ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202111126.pdf>

⁴⁰¹ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202115674.pdf>

⁴⁰² РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN150102?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁰³ <https://www.zzps.rs/wp/pdf/centralneregistar/20209%203%20Pregled%20zasticenih%20podrucja%20Srbije.pdf>

У Србији је заштићено 7,7% територије, односно 469 подручја. Од тога 5 су национални паркови, 18 паркови природе, 21 предео изузетних одлика, 69 резервата, 314 споменика природе и 36 подручја од културног и историјског значаја и 6 заштићених станишта.

Потребно је промовисати **одрживо управљање свим врстама шума (15.2)**. Присутан је годишњи нето раст површине под шумама (УН индикатор 15.2.1a) у Републици Србији од 0,02% у 2020. години. Надземни фонд биомасе у шуми (УН индикатор 15.2.1b) износи 156,99 тона по хектару у 2020. години (156,87 тона по хектару у 2019. години). Удео шумске површине која се налази унутар законом утврђених заштићених подручја (УН индикатор 15.2.1c) износи 18,42 % у 2020. години (18,42 % у 2019. години). Проценат шумске површине према дугорочном плану газдовања шумама (УН индикатор 15.2.1d) износи 42,16% у 2020. години (42,16% у 2019. години). Шумско подручје у оквиру независно верификоване шеме сертификације за газдовање шумама (УН индикатор 15.2.1e) износи 948,1 хиљаду хектара у 2020. години (963,23 хиљаде хектара у 2019. години).

У погледу **очувања планинских екосистема (15.4)** значајну улогу има степен законодавне заштите ових подручја. Удео локација планинског биодиверзитета обухваћених заштићеним подручјима (УН индикатор 15.4.1) износи 35% у 2020. години. Индекс планинског зеленог покривача (УН индикатор 15.4.2) износи 99,15% у 2018. години.

У области **заштите биодиверзитета и природних станишта (15.5)**, према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, 1.784 дивљих врста алги, биљака, животиња и гљива је под строгом заштитом и 860 врста под заштитом. Скоро сви сисари, птице, водоземци и гмизавци су под неким режимом заштите, као и велики број инсеката и биљака. Преко 50% строго заштићених врста налази се на листама међународних конвенција и директива ЕУ од тога највише са листа **Бернске и Бонске конвенције** и Директиве о птицама. Индекс Црвене листе (УН индикатор 15.5.1) је на нивоу од 0,95 у 2021. години.

Циљна вредност 15.6. односи се на **приступ генетским ресурсима који омогућава њихову праведну и једнаку расподелу договорену на међународном нивоу**. Република Србија спада у групу земаља које су потписнице Међународног уговора о биљним генетичким ресурсима за храну и пољопривреду (PGRFA) (УН индикатор 15.6.1a) и Протокола из Нагоје (УН индикатор 15.6.1b). Република Србија не спада у групу земаља које су поднеле извештај о законодавним, административним и политичким оквирима кроз онлајн систем извештавања о придржавању Међународног уговора о биљним генетичким ресурсима за храну и пољопривреду (УН индикатор 15.6.1c). Поднет је извештај о законодавним, административним и политичким оквирима Централној институцији за размену специјализованих информација о приступу и подели користи насталих коришћењем генетичких ресурса (УН индикатор 15.6.1d). Укупан број пријављених стандардних споразума о трансферу материјала (SMTA) којима се преносе биљни генетски ресурси за храну и пољопривреду у земљу (УН индикатор 15.6.1e) износи 106 у 2021. години.

Потребно је **увести мере како би се спречио улазак и значајно умањио утицај инванзивних страних врста на копнене и водне екосистеме (15.8)**. Република Србија не спада у групу земаља која издваја финансијска средства из буџета за потребе управљања ризиком од

⁴⁰⁵ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN15020103?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁰⁶ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN15020101?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁰⁷ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN15020105?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁰⁸ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN15020104?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁰⁹ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN15020102?languageCode=sr-Cyrl>

⁴¹⁰ BirdLife International, International Union for Conservation of Nature and United Nations Environment Programme, <https://ourworldindata.org/grapher/coverage-by-protected-areas-of-important-sites-for-mountain-biodiversity?tab=chart&country=~SRB>

⁴¹¹ Mountain Green Cover Index – проценат површине планина који је прекривен зеленом вегетацијом (шуме, жбуње, пашњаци, усеви...)

⁴¹² Food and Agriculture Organization of the United Nations, <https://ourworldindata.org/grapher/mountain-green-cover-index?tab=chart&country=~SRB>

⁴¹³ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2010/5/3/reg>

⁴¹⁴ Red List Index – степен очувања биљних и животињских врста и у којој мери им прети истребљење. Виша вредност (0—1) означава да је мањи број биљних и животињских врста угрожен односно да је пред истребљењем.

⁴¹⁵ Birdlife International and International Union for Conservation of Nature, <https://ourworldindata.org/grapher/red-list-index?tab=chart&country=~SRB>

⁴¹⁶ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN15060101?languageCode=sr-Cyrl>

⁴¹⁷ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN15060102?languageCode=sr-Cyrl>

инвазивних врста (УН индикатор 15.8.1a) у 2020. години. Национални стратешки документи у области биодиверзитета су у складу са глобалним стратешким циљевима биодиверзитета - Аичи циљева (Таргет 9) (УН индикатор 15.8.1b) у 2020. години.

Кроз национално и локално планирање треба интегрисати вредности екосистема и биодиверзитета, (15.9). Република Србија спада у групу земаља које су утврдиле националне циљеве у складу са Аичи циљевима (Таргет 2) и присутан је напредак у њиховом остварењу (УН индикатор 15.9.1) у 2020. години.

Неопходно је **мобилисати и повећати финансијска средства из свих извора и са свих нивоа за очување и одрживо коришћење биодиверзитета и екосистема, као и управљање шумама (15.a и 15.b).** Званична развојна помоћ и јавни расходи за очување и одрживо коришћење биодиверзитета и екосистема (УН индикатори 15.a.1 и 15.b.1) износи 19,3 мил. USD у 2018. години (43,4 мил. USD у 2017. години).

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

ЕУ Стратегија биодиверзитета 2030 заснива се на четири стуба која су од подједнаке важности: 1. Заштита природе (проширење обухвата заштићених подручја на ниво од 30% на подручју ЕУ), 2. Обнова природе (успостављање одрживог управљања у свим секторима и екосистемима), 3. Трансформација (унапређење законодавног оквира и промовисање улагања и инвестиција) и 4. Јачање биодиверзитета на глобалном нивоу (пружање подршке јачању биодиверзитета изван ЕУ). Овом стратегијом тежи се остварити већи степен отпорности друштва на глобалне изазове као што су: климатске промене, шумски пожари, несташнице хране и избијање заразних болести.

ЕУ стратегија шумарства 2030 представља оквир за јачање заштите, обнове и отпорности шума на нивоу ЕУ. Овом стратегијом се доприноси развоју руралних подручја, унапређењу биоeкономије, смањењу губитка биодиверзитета и стварању отпорних мултифункционалних шумских екосистема. Повећањем шумских капацитета тежи се ублажавању негативних ефеката проузрокованих климатским променама.

ЕУ је поставила **визију да до 2050. године осигура да се биолошка разноврсност уважава, штити и мудро користи, одржавајући услуге екосистема ради здравља планете и постизања користи за људску заједницу.**

Ратификоване конвенције у области заштите биодиверзитета и станишта: Међународна конвенција за заштиту биља, Међународна конвенција за заштиту птица, Конвенција о мочварама које су од међународног значаја, посебно као пребивалиште птица мочварица, Конвенција о међународном промету угрожених врста дивље флоре и фауне, Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња, Конвенција о међународном промету угрожених врста дивље флоре и фауне, Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња, Конвенција о сарадњи за заштиту и одрживо коришћење реке Дунав, Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, Конвенција о биолошкој разноврсности, Европска конвенција о пределу.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (није временски ограничена и нема АП) је кључан стратешки документ који се бави **одрживим управљањем природних ресурса и кроз који се остварује 15.1. одрживо коришћење**

⁴¹⁷ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN15060103?languageCode=sr-Cyrl>

⁴¹⁸ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN15060104?languageCode=sr-Cyrl>

⁴¹⁹ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN15060105?languageCode=sr-Cyrl>

⁴²⁰ United Nations Statistics Division, <https://ourworldindata.org/grapher/budget-to-manage-invasive-alien-species?region=Europe>

⁴²¹ United Nations Statistics Division, <https://ourworldindata.org/grapher/national-biodiversity-strategy-align-with-aichi-target-9?region=Europe>

⁴²² Convention on Biological Diversity and World Environment Situation Room, <https://ourworldindata.org/grapher/countries-on-track-to-their-national-target-reflecting-aichi-biodiversity-target-2?region=Europe>

⁴²³ P3C, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN151101?languageCode=sr-Cyrl>

⁴²⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/31e4609f-b91e-11eb-8aca-01aa75ed71a1>

⁴²⁵ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d918e07-e610-11eb-a1a5-01aa75ed71a1:0001_02/DOC_1&format=PDF

екосистема, посебно шума, мочвара и планина. Проблем представља непостојање извештаја о степену реализације ове стратегије, јер је изостала израда планова и програма за сваки природни ресурс, кроз које је требало да стратегија буде имплементирана. Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године са Акционим планом прописује потребу за очувањем природе и очувању биодиверзитета што је у складу са 15.1. Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. и Национални програм заштите животне средине за период 2010—2019. су допринели остварењу 15.1 у претходном периоду. Очекује се доношење новог Просторног плана Републике Србије од 2021. до 2035. године (завршена је јавна расправа).

Просторним планом утврђују се дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима. У нацрту Просторног плана Републике Србије од 2021. до 2035. године, као један од циљева наводи се превентивна заштита и унапређење квалитета животне средине, уз санацију и ревитализацију угрожених и деградираних подручја.

Уз Националну стратегију **одрживог коришћења природних ресурса и добара, за остварење одрживог управљања шумама (15.2)** важна је **Стратегија развоја шумарства** (није временски ограничена и нема АП). Основни циљ ове стратегије је очување и унапређивање стања шума и развој шумарства као привредне гране. Кључни елемент за подршку имплементацији Стратегије представља Национални шумарски програм који пружа акциони оквир за развој сектора шумарства. Систем планирања у шумарству одвија се на два нивоа: ниво општег шумско-развојног планирања, односно планирања намена и функција шума у оквиру већих подручја, без обзира на власништво и ниво посебног планирања газдовања шумама на нивоу газдинских јединица, где је одговорност код власника, односно корисника шума. **Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара** (није временски ограничена и нема АП) дефинише уравнотежен однос у коришћењу свих функција шума у складу са припципима одрживог развоја, што је у складу са 15.2.

У **Националној стратегији одрживог коришћења природних ресурса и добара** (није временски ограничена и нема АП) као један од циљева одрживог коришћења земљишта дефинисана је рекултивација постојећих деградираних земљишта, чиме се утиче на напредак у реализацији **15.3. борити се против дезертификације, обнављати деградирано земљиште и тло**. Стратешки оквир у овој области ће додатно бити унапређен кроз Национални програм за борбу против дезертификације и деградације земљишта (према Конвенцији УН о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом), који је у процесу израде.

Република Србија, са значајним бројем ендемичних биљних и животињских врста има велику одговорност у очувању биодиверзитета. Конвенција УН о биолошкој разноврсности, која уважава да сваки потписник има суверена права над својим ресурсима и биодиверзитетом, али се очекује да пруже подршку за три основна циља: заштита биолошке разноврсности, одрживо коришћење компоненти биодиверзитета и правичну расподелу добити од коришћења генетичких ресурса. Како би се постигао континуитет у заштити природе и биодиверзитета, донет је **Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021.**

⁴²⁶ International Plant Protection Convention, International Convention for the Protection of Birds, Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, Convention on Wetlands of International Importance, particularly as the habitat of wading birds, Convention on Cooperation for the Protection and Sustainable Use of the Danube River, Convention on the Conservation of European Wild Flora and Fauna and Natural Habitats, Convention on Biological Diversity

⁴²⁷ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2012/33/1/reg>

⁴²⁸ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2010/88/2/reg>

⁴²⁹ https://www.zzps.rs/wp/pdf/Nacionalni_program_zastite_%20zs.pdf

⁴³⁰ <https://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/PPRS%20Nacrt.pdf>

⁴³¹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2006/59/1>

до 2023. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године. Спровођењем мера и активности које су предложене у Програму заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године, директно се доприноси остварењу **15.4. очување планинских екосистема, 15.5. смањење губитка биодиверзитета, 15.7. окончање криволова и трговине заштићеним животињским и биљним врстама и 15.8. смањење утицаја инвазивних врста на копнене и водне екосистеме.** Овим Програмом су усклађени национални циљеви Републике Србије са глобалним Аичи циљевима и ЕУ циљевима за заштиту биодиверзитета.

Потреба за очувањем и јачањем екосистема и биодиверзитета је садржана у следећим стратешким документима: Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (није временски ограничена и нема АП), Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године и Стратегија развоја шумарства Републике Србије (није временски ограничена и нема АП). Овај вид стратешког планирања је у складу са **15.9 интегрисање вредности екосистема и биодиверзитета у национално и локално планирање.**

Програмом заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године, са Акционим планом, дефинише се финансијски оквир за заштиту природе. Овим програмом се принципи очувања биодиверзитета интегришу у процесе руковођења финансијама, што је у складу са 15.а мобилисати и повећати финансијска средства потребна за очување и одрживо коришћење екосистема и биодиверзитета. Највећи део финансијских средстава се обезбеђује из претприступних фондова ЕУ и буџета Републике Србије.

Стратегијом развоја шумарства (није временски ограничена и нема АП), у оквиру општег циља дефинисана је потреба за стабилним и сталним финансирањем активности на унапређењу и заштити шума. На овај начин се доприноси активирању свих потенцијала шума и развоју сектора шумарства. Вођење овакве политике је у складу са **15.b финансирање и подстицање одрживог управљања шумама.**

⁴³² https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/inline-files/Program%20zastite%20priode%20RS%202021_2023%20godine.pdf

2.2.5. Ресурси, пољопривреда и кохезија (Циљ одрживог развоја 2)

У овој области приказан је степен развијености пољопривреде као и доступност и безбедност хране.



ЦИЉ 2: Свет без глади

1. Кратак опис стања

У народне кухиње у 77 општина Републике Србије, према подацима Црвеног крста, свакодневно по оброк долази 33.715 најсиромашнијих корисника, од којих су чак трећина деца (око 11.000). Процењује се да је око 12.000 корисника из Београда. За две трећине корисника, оброк из народне кухиње је и једини оброк који имају током дана.

Потребно је **окончати глад и осигурати приступ безбедној, нутритивној и довољној исхрани током целе године свим људима (2.1)**. У том погледу важно је пратити преваленцију умерене или тешке несигурности хране код становништва, према Скали искуства са несигурношће хране – FIES (УН индикатор 2.1.2). Преваленција умерене или озбиљне несигурности хране код одрасле популације (УН индикатор 2.1.2a) износи 12,4% у 2018. години (11,2% код мушкараца и 13,4% код жена). Преваленција озбиљне несигурности хране код одрасле популације (УН индикатор 2.1.2b) износи 2% у 2018. години (1,7% код мушкараца и 2,2% код жена). Укупан број људи у умереној или озбиљној несигурности хране (УН индикатор 2.1.2c) износи око 1.096.600 у 2018. години (403.900 мушкараца и 511.800 жена). Укупан број људи у озбиљној несигурности хране (УН индикатор 2.1.2d) износи 176.300 у 2018. години (59.500 мушкараца и 83.800 жена). Преваленција неухрањености (УН индикатор 2.1.1) износи 4,3% у 2017. години.

Циљна вредност **2.2. односи се на окончање свих облика неухрањености**. Неухрањеност се у највећој мери огледа у заостајању у расту и телесној тежини деце до 5 година старости, као и задовољењу нутритивних потреба адолесценткиња, трудница, дојиља и старијих лица. Преваленција заостајања у расту међу децом до 5 година (УН индикатор 2.2.1) износи 5,4% у 2019. години (7,4% код дечака и 3,1% код девојчица). Овај вид преваленције је највише присутан у ромским насељима (16,7% деце старости до 5 година), код деце старости до 6 месеци (10,8%), код деце чији је родитељ/старатељ без образовања или са нижим образовањем (8,3%) и код деце која живе у најсиромашнијим домаћинствима (9,6%) у 2019. години. Присутан је тренд пада преваленције неухрањености (тежина према висини $>+2$ или <-2 стандардне девијације од средње вредности према стандардима СЗО за раст деце) међу децом до 5 година, према врстама (мршавост или гојазност) – УН индикатор 2.2.2. Преваленција гојазности (УН индикатор 2.2.2a) износи 10,9% у 2019. години (12,7% код дечака и 8,9% код девојчица). Гојазност је најзаступљенија у градским насељима (12,6% деце старости до 5 година), у старосној групи 36—47 месеци (16,6%), код деце чији је родитељ/старатељ са

⁴³³ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02010201?languageCode=sr-Cyrl>

⁴³⁴ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02010202?languageCode=sr-Cyrl>

⁴³⁵ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02010203?languageCode=sr-Cyrl>

⁴³⁶ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02010204?languageCode=sr-Cyrl>

⁴³⁷ UN Food and Agriculture Organization (FAO), <https://ourworldindata.org/grapher/prevalence-of-undernourishment?tab=chart&country=~S-RB>

⁴³⁸ Висина за узраст <-2 стандардне девијације од средње вредности према стандардима Светске здравствене организације (СЗО) за раст деце.

⁴³⁹ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020100?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁴⁰ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020102?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁴¹ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020103?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁴² РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020104?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁴³ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020105?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁴⁴ Тежина према висини $> +2$ стандардне девијације од средње вредности према стандардима СЗО за раст деце.

⁴⁴⁵ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020206?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁴⁶ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020207?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁴⁷ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020208?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁴⁸ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020209?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁴⁹ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020210?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁵⁰ Тежина према висини <-2 стандардне девијације од средње вредности према стандардима СЗО за раст деце.

средњим образовањем (11,4%) и код деце која живе у најбогатијим домаћинствима (13,8%) у 2019. години. Преваленција мршавости (УН индикатор 2.2.2b) износи 2,6% у 2019. години (3,2% код дечака и 1,9% код девојчица). Мршавост је најзаступљенија у градским насељима (4,3% деце старости до 5 година), у старосној доби 48—59 месеци (3,4%), код деце чији је родитељ/старатељ без образовања или са нижим образовањем (3,4%) и код деце која живе у домаћинствима са високим доходом – четврти квинтил (4,5%).

За развој пољопривредне производње важно је **унапређење нивоа продуктивности и прихода који се остварују (2.3)**. БДВ пољопривреде по запосленом (УН индикатор 2.3.1) износи 6.334 USD у 2019. години.

На степен одрживости пољопривреде утиче **очување генетске разноликости семена, култивисаних биљака и узгајаних и домаћих животиња уз правично и равноправно дељење користи које проистичу из коришћења генетских ресурса (2.5)**. Број биљних генетских ресурса за храну и пољопривреду који су осигурани у објектима за средњорочну или дугорочну конзервацију (УН индикатор 2.5.1a) износи 5.588 у 2020. години.

Потребно је **повећати ниво инвестиција у: руралну инфраструктуру, пољопривредна истраживања и саветодавне услуге, развој технологије и банака биљног и сточног генетског материјала (2.а)**. Кроз овај вид инвестиција тежи се унапређењу пољопривредних производних капацитета. Индекс државних расхода усмерених на пољопривреду (УН индикатор 2.а.1) износи 0,31 у 2020. години (0,34 у 2019. години).

Пољопривреда је једна од кључних грана у привредној структури Републике Србије, а услови за њен развој су изузетно повољни. Ипак, бројни су проблеми у овом сектору, који се односе на: неповољну структуру пољопривредних газдинстава, техничко-технолошку заосталост једног дела сектора, превасходно средњих и малих газдинстава, слабу организованост у задруге, као и недовољно висок степен прераде у постојећој прехранбеној индустрији. Треба указати и на све учесталије и по последицама све теже кризе изазване природним фактором (поплаве, суше, град и друго), али и све захтевније професионалне изазове пољопривредника који се сусрећу са појачаним притисцима због растућих стандарда и регулативе у процесу усклађивања са заједничком аграрном политиком ЕУ. Кроз **ИПАРД програм за Републику Србију за период 2014—2020. године** обезбеђена су додатна средства за унапређење пољопривредне делатности.

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

На нивоу ЕУ, **Стратегија прехранбеног система** разматра све аспекте одрживости производње и потрошње хране на нивоу ЕУ. Циљ ове стратегије је развој прехранбеног система који ће бити правичан и еколошки прихватљив, уз промовисање навика о конзумирању здравих намирница.

⁴⁵¹ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN020202007?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁵² ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020202?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁵³ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020203?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁵⁴ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020204?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁵⁵ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN02020205?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁵⁶ WB, <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.EMPL.KD?locations=RS>

⁴⁵⁷ United Nations Statistics Division, <https://ourworldindata.org/grapher/number-of-accessions-of-plant-genetic-resources-secured-in-conservation-facilities?tab=chart&country=~SRB>

⁴⁵⁸ Индекс државних расхода усмерених на пољопривреду (АОИ) је количник учешћа издатака за пољопривреду у укупним државним расходима и учешћа пољопривреде у БДП-у. Вредност већа од 1 означава да су државни издаци у пољопривреди већи од економске вредности (БДВ) која се ствара у овој делатности.

⁴⁵⁹ ПЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN020601?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁶⁰ https://ec.europa.eu/food/system/files/2020_05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf

⁴⁶¹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2014/85/1>

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

За развој пољопривреде и рурални развој, као и за постизање **ЦОР 2**, најважнији документ је **Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период 2014—2024. године** (нема АП). Стратегијом су утврђени следећи стратешки развојни циљеви: 1. раст производње и стабилност дохотка произвођача; 2. раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта и техничко-технолошко унапређење сектора пољопривреде; 3. одрживо управљање ресурсима и заштита животне средине; 4. унапређење квалитета живота у руралним подручјима и смањење сиромаштва; 5. ефикасно управљање јавним политикама и унапређење институционалног оквира развоја пољопривреде и руралних средина. Реализацијом ових стратешких циљева директно се доприноси остварењу циљних вредности 2.3, 2.4 и 2.а.

Програм за **унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године, са Акционим планом**, фокусира се на обезбеђивање основе за почетак развоја система сакупљања споредних производа животињског порекла (СПЖП), као и објеката који испуњавају услове у погледу изградње и опремљености. Спровођењем програма ће се повећати конкурентност српских производа на домаћем и међународном тржишту, али и омогућити постизање високог нивоа заштите здравља људи и животиња, као и заштита животне средине. Овим програмом уређује се управљање СПЖП, први пут, у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014—2024. године. Реализација овог програма је у складу са **2.4 успостављање одрживих система за производњу хране**.

Стратегија за унапређења објеката у којима се послује храном животињског порекла за период од 2016. до 2021. године са Акционим планом доприноси остварењу **2.3. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране и 2.4. обезбедити одрживе системе за производњу хране**. Овом стратегијом су предвиђени следећи стратешки циљеви: 1. унапређење хигијенских услова у објектима у којима се рукује храном животињског порекла, 2. несметана примена правила и стандарда ЕУ, уз консензус и сарадњу свих заинтересованих страна, 3. побољшање заштите здравља људи, животиња, као и заштите животне средине, 4. повећање конкурентности производа на домаћем и међународном тржишту, 5. промовисање једнаких услова конкурентности, 6. подизање свести и унапређење нивоа стручности свих заинтересованих страна за примену и спровођење прописаних захтева о добробити животиња, 7. побољшање и одржавање високог нивоа знања и компетентности надлежног органа у области безбедности хране и 8. очување традиционалних метода производње код субјеката у пословању храном у објектима малог капацитета.

Националним програмом за превенцију гојазности код деце и одраслих (нема АП) дефинисани су циљеви које је потребно остварити до 2025. године: промоција здравог начина живота и унапређење здравља целокупног становништва и смањење учесталости гојазности деце, младих, одраслих и старијих особа. Реализација ових циљева доприноси напретку у остварењу **2.2. окончање свих облика неухрањености**. Програм руралног развоја (у припреми) додатно ће допринети напретку у реализацији 2.3, 2.4 и 2.а.

⁴⁶² <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2020/14/1/reg>

⁴⁶³ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2017/1/1/reg>

2.2.6 Спољни односи (Циљ одрживог развоја 17)



ЦИЉ 17: Партнерством до циљева

1. Кратак опис стања

Средства (ресурси) су од пресудне важности за имплементацију Агенде 2030, због чега је дефинисан посебан **ЦОР 17 Партнерством до циљева**. Обим и амбициозност Агенде намећу укључивање бројних партнера као што су национални парламенти, регионалне и локалне власти, академска заједница, цивилно друштво и приватни сектор како би се мобилисали сви расположиви ресурси неопходни за остварење свих 17 циљева одрживог развоја. У том смислу овај циљ је тематски неодређенији од осталих јер покрива читав спектар поља деловања. Покрива циљне вредности за област **финансија, технологије, размена, изградње капацитета и напокон системских питања**. Односи се на домаће буџете, управљање дугом, међународно пословање и финансије, међународну развојну сарадњу, међународну трговину, системска питања, науку, технологију, иновације и изградњу капацитета и напокон тему од кључне важности за планирање циљних вредности и показатеља, а то су подаци, праћење и извештавање о постигнутим резултатима.

Финансије - У вези са циљном вредношћу **17.1. мобилисати ресурсе и капацитете за прикупљање пореза и осталих прихода** Република Србија уочава позитиван тренд. Укупни државни приходи као удео у БДП-у порасли су за 4,7 процентних поена у периоду 2013—2019. године (са 37,3% у 2013. на 42% у 2019). Овај раст је настао као комбинација економског раста (већа економска активност – више пореских прихода) и смањења неформалног сектора. Привредни раст је убрзан, фискални дефицит и дефицит спољнотрговинске размене су смањени, стање на тржишту рада је побољшано, а инфлација је остала ниска и стабилна у периоду 2013—2019. Пандемија вируса ковид-19 ствара негативне краткорочне и средњорочне последице на јавне приходе. Због економске рецесије и потребе за експанзивном фискалном политиком државне финансије су доживеле удар и са приходне и са расходне стране – мањи приходи због контракције економије и већи расходи због програма помоћи. Остварени укупни државни приходи (УН индикатор 17.1.1) износе 41% БДП-а у 2020. (пад од 1 процентног поена у односу на 2019.). Укупан износ пореских прихода не укључујући доприносе (УН индикатор 17.1.2) бележи раст за 2,8 процентних поена и у периоду 2013—2019. Под утицајем пандемије ковид-19, порески приходи без доприноса су незнатно смањени са 24,3% БДП-а у 2019. на 24,1% БДП-а у 2020. Дубина рецесије и штете по државне финансије ће зависити од трајања пандемије.

Средњорочном макроекономском пројекцијом предвиђен је просечан раст БДП-а од 7% у 2021, док је у 2022, 2023. и 2024. планиран раст од 4%. Бруто инвестиције у основна средства бележе пад од 1,9% у 2021, док би раст износио 15,2%, 6,4% и 8,1% сукцесивно у наредне три године.

У оквиру циља **17.3. мобилисати додатна финансијска средства**, нето СДИ и дознаке значајно доприносе укупном привредном развоју. Удео нето СДИ у БДП-у (УН индикатор 17.3.1) износи 6,2% у 2020. (7,7% у 2019.). Дознаке (USD) као удео у укупном БДП-у (УН индикатор 17.3.2) износе 7,3% у 2020. (8,2% у 2019.).

Солидан позитиван тренд од 2015. може да се уочи и за циљну вредност **17.4. дугорочна одрживост дуга**. Као последица економске кризе, учешће јавног дуга у БДП-у, од 2008. године са 28,3%, порасло је на 71,2% у 2015. години. Након спроведене фискалне консолидације

⁴⁶⁴ <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2018/61/1/reg>

⁴⁶⁵ МФИН, <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/makroekonomski-i-fiskalni-podaci>

⁴⁶⁶ МФИН, Фискална стратегија 2021—2023.

⁴⁶⁷ МФИН, <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/makroekonomski-i-fiskalni-podaci>

⁴⁶⁸ МФИН, <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/makroekonomski-i-fiskalni-podaci>

⁴⁶⁹ МФИН, Фискална стратегија 2022—2024, https://www.mfin.gov.rs/upload/media/6bzXXG_6184cf6e39c93.pdf

јавни дуг је преузео опадајућу путању, да би достигао своју најнижу вредност у 2019. години (52,8% БДП-а). Због економске контракције изазване пандемијом Ковида-19 и последичне експанзивне фискалне политике остварен је раст јавног дуга на ниво од 57,8% у 2020. години. Под претпоставком релативно брзог решења пандемије можемо очекивати повратак на силазну путању јавног дуга у средњерочном, а и дугорочном периоду. Отплата дуга као удео у извозу роба и услуга (УН индикатор 17.4.1) износи 7% у 2020. (6,4% у 2019.)

Технологија - Успостављање регионалне и међународне сарадње у области науке, технологије и иновација (17.6) од великог је значаја за Србију, која тренутно у међународним научним пројектима учествује кроз тзв. European Research Area – европску истраживачку област. У периоду 2014—2020. Србија је била пуноправна чланица европског програма Horizon 2020 и профилисала се као лидер у ефикасном коришћењу овог фонда, али је и чланица две регионалне мреже за науку и иновације: „Западни Балкан“ и „Дунавски регион“. Предвиђен је и наставак сарадње у оквиру програма **Horizon 2021—2027**. Број претплатника фиксног широкопојасног интернета на 100 становника (УН индикатор 17.6.1) бележи континуирани раст и износи 25,18 у 2020. (23,44 у 2019.)

Развој, пренос и ширење еколошки исправних технологија (17.7) биће од пресудне важности за Републику Србију у годинама које долазе. Како би се Република Србија брже укључила у Индустрију 4.0, информационе и телекомуникационе технологије постају све важније. Извоз ИКТ услуга бележи континуиран раст од преко 20% годишње у периоду 2015—2019. године према подацима Народне банке Србије. И поред успоравања привредних кретања у условима пандемије ковид-19, извоз ИКТ услуга бележи раст од 1,2% у 2020. Извоз ИКТ сектора чини 23,2% укупног извоза услуга у 2020. Иако запослени у ИКТ сектору представљају само 3,3% укупне регистроване запослености, број запослених у овом сектору значајно расте из године у годину (раст од 5,5% у 2019. и 9,5% у 2020. години). Сваке године у Србији се региструје у просеку 200 нових ИКТ компанија. Већина новооснованих компанија запошљава програмере и оријентисане су ка снажним и ликвидним међународним ИТ тржиштима. Индекс профитабилности ИКТ сектора по запосленом је 6 пута већи у односу на просечан индекс профитабилности за целу економију. Због повећане иностране тражње за радном снагом, значајно расте број запослених у овом сектору.

Република Србија улаже напоре да **унапреди коришћење иновативних технологија и ИКТ (17.8)**. Широкопојасни (broadband) интернет приступ има 69,5% домаћинстава у 2020. години. Више од 3,7 мил. становника користи интернет на дневној бази, више од 1,4 мил. користи услуге е-управе, а поруџбине путем интернета примало је 27,9% предузећа. Скоро сва правна лица имају широкопојасни приступ. Удео појединаца који користе интернет у последња три месеца (УН индикатор 17.8.1) износи 76% у 2020. (73,7% у 2019.) Дигитализација је један од кључних владиних приоритета у наредном четворогодишњем периоду.

Изградња капацитета - За Србију као земљу корисницу међународне развојне помоћи је од виталног значаја да на најефикаснији и најефективнији начин користи **међународну подршку за изградњу капацитета за израду и имплементацију националних планова (17.9)** укључујући и циљеве одрживог развоја. Доларска вредност финансијске и техничке помоћи (УН индикатор 17.9.1) износи око 583 мил. долара у 2019. години (око 1 млрд. долара у

⁴⁷⁰ НБС, платни биланс https://nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/

⁴⁷¹ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN170302?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁷² МГИН Управа за јавни дуг, <http://www.javnidug.gov.rs/default.asp?P=26>

⁴⁷³ МФИН, Фискална стратегија 2022—2024, https://www.mfin.gov.rs/upload/media/6bzXXG_6184cf6e39c93.pdf

⁴⁷⁴ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN170401?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁷⁵ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN170602?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁷⁶ Индустрија 4.⁰ је назив за тренд аутоматизације и размене података у производним технологијама. Обухвата кибер-физичке системе, интернет ствари, „cloud computing“ и когнитивно рачунарство.

⁴⁷⁷ Извоз ИКТ услуга износио је ^{1,422} мил. EUR у 2019, а суфицит у размени ИКТ услуга скоро ⁸⁰² мил. EUR.

⁴⁷⁸ НБС, платни биланс, https://nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/

⁴⁷⁹ РЗС, Регистрована запосленост ²⁰²⁰, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211014.pdf>

⁴⁸⁰ Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од ²⁰²⁰, до ²⁰²⁷, године

2018. години). У поглављу које следи описани су видови подршке и помоћи.

Размена. Промовисање универзалног, отвореног, недискриминаторног и праведног мултилатералног система трговине под окриљем Светске трговинске организације уобличеног у циљној вредности 17.10 мултилатералан систем размене под окриљем СТО за Републику Србију је осетљива тема. Процес придруживања Србије СТО састоји се из мултилатералне и билатералне компоненте. У оквиру мултилатералне компоненте је једино отворено питање забрана за генетски модификоване производе. Билатерални преговори вођени су са 18 држава, од којих је 17 приведено крају.

Још једна важна циљна вредност у оквиру ЦОР 17 је повећање извоза (17.11). Укупни спољнотрговински робни извоз Србије смањен је за 2,8%, у 2019. години, док је извоз у земље у развоју смањен за 2,6%. Највећи удео у извозу имају следећи производи: електричне машине и апарати (12,4%, са оствареним растом од 2,4%), погонске машине и уређаји (4,8%, са оствареним падом од 1,6%), друмска возила (4%, са падом од 19,2%), производи од каучука (4,4%, са оствареним падом од 9,8%) и гвожђе и челик (4%, са падом од 30,2%).

Системска питања - Усклађеност јавних политика и институционалног оквира превасходно се **односи на 17.13 макроекономску стабилност кроз координацију и кохерентност политика**. Инфлација у Србији је релативно стабилна и 2020. године износила је 1,3%, док се стабилност финансијског система одражава кроз адекватност капитала банкарског сектора од 22,4%, а просечан месечни показатељ ликвидности је изнад 2,13 (2,2 у 2020. години) што је у складу са домаћим и страним законским захтевима. Остварена стопа пада БДП-а износи 0,9%, фискални дефицит је на нивоу од 8% БДП-а, док јавни дуг износи 57,8% у 2020. години. Пројектована стопа раста БДП-а износи 7% у 2021. години. Ови показатељи спадају у групу главних макроекономских показатеља (УН индикатор 17.13.1).

Усклађеност међусекторских политика на различитим нивоима власти је од пресудног значаја за остварење **17.14. кохерентности политика за потребе одрживог развоја**. Степен у коме су присутни механизми за побољшање кохерентности политика за одрживи развој (УН индикатор 17.14.1) износи 76,25 % у 2020. години.

У погледу циљне вредности **17.16. унапредити глобално партнерство за постизање одрживог развоја**, Република Србија је укључена у бројне регионалне иницијативе (видети следеће поглавље), а од јула 2017. је део Регионалног економског простора и активно учествује у изради и имплементацији Вишегодишњег акционог плана за развој Регионалног економског простора (MAP REA), који се састоји из 4 димензије: трговина, инвестиције, мобилност и дигитална интеграција. Крајем 2019. године потписана је трилатерална (Србија, Албанија и Северна Македонија) Декларација о успостављању слободног протока људи, робе, услуга и капитала позната под називом „Мали Шенген“. Декларација лидера Западног Балкана о заједничком регионалном тржишту, катализатор за дубљу регионалну економску интеграцију и одскочна даска ка јединственом тржишту ЕУ, као и Декларација о Зеленој агенди за Западни Балкан, потписане су новембра 2020. године на видео-самиту у Софији. Акциони план за успостављање заједничког регионалног тржишта заснован је на четири слободе: кретања - роба, услуга, капитала и људи, уз побољшања атрактивности региона за инвестирање, интегрисање Западног Балкана у паневропски дигитални простор и унапређење развоја индустријске базе и иновационе инфраструктуре.

Развијеност институционалног окружења утиче на **делотворност јавног, јавно-приватног партнерства и партнерства цивилног друштва (17.17)**. Износ опредељен за партнерства

⁴⁸¹ РАТЕЛ, <https://www.ratel.rs/sr/page/kvartalni-podaci-elektronske-komunikacije>

⁴⁸² РЗС, Употреба информационо-комуникационих технологија у Републици Србији, ²⁰²⁰, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G202016015.pdf>

⁴⁸³ РЗС, ЦОР, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN170801?languageCode=sr-Cyrl>

⁴⁸⁴ Светска банка, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

⁴⁸⁵ РЗС, Спољнотрговински робни промет, ²⁰²⁰, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211198.pdf>

⁴⁸⁶ Према СМТК - Стандардна међународна трговинска класификација.

⁴⁸⁷ РЗС, Спољнотрговински робни промет, ²⁰²⁰, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211198.pdf>

⁴⁸⁸ НБС, https://nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/

⁴⁸⁹ МФИН, <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/makroekonomski-i-fiskalni-podaci>

приватног и јавног сектора за инфраструктуру (УН индикатор 17.17.1) износи 416,3 мил. долара у 2020. години (42,5 мил. долара у 2019. години). Комисија за јавно-приватно партнерство је дала позитивно мишљење на 168 предлога пројеката јавно-приватног партнерства са елементима концесије или без њих.

Доступност висококвалитетних, благовремених и поузданих података (17.18) је у великој мери уређена захваљујући Републичком заводу за статистику (РЗС). Статистички показатељ капацитета за праћење циљева одрживог развоја (УН индикатор 17.18.1) указује на висок капацитет националног статистичког система и износи 88,9 у 2020. години. Национално законодавство у области статистике је у складу са Основним принципима званичне статистике (УН индикатор 17.18.2) у 2020. години. Република Србија спада у групу земаља које доносе национални статистички план за који су обезбеђена потребна средства (из буџета) и који су у фази имплементације (УН индикатор 17.18.3).

Јачање капацитета за мерење напретка у остварењу одрживог развоја (17.19) у највећој мери зависи од рада Републичког завода за статистику. Износ средстава намењен јачању националних статистичких капацитета (УН индикатор 17.19.1) износи 30,7 мил. USD у 2018. години. Попис становништва је последњи пут одржан 2011. године. Услед пандемије ковид-19, попис становништва није одржан у 2021. већ је одложен за 2022. годину. У складу са тим, Република Србија спада у групу земаља које спроводе попис на сваких 10 година (УН индикатор 17.19.2а). У матичну књигу рођених је укупно уписано (УН индикатор 17.19.2б) 99,9% популације у Републици Србији у 2019. години.

2. ЕУ и други међународни процеси

Ступањем на снагу ССП, Република Србија је постала држава придружена ЕУ, са јасном перспективом чланства у ЕУ. Секторска сарадња обухвата сва поглавља из правних тековина ЕУ, чиме Република Србија у своје законодавство уграђује највише ЕУ норме и стандарде у свим областима друштвеног деловања.

Секторска сарадња се делом реализује коришћењем средстава доступних кроз Претприступни инструмент ИПА, а делом кроз билатералну финансијску помоћ појединачних држава. У последњих 15 година, ЕУ је навећи донатор (са реализованим грантовима од преко 3 млрд. EUR) и највећи кредитор (са зајмовима од 4.3 млрд. EUR). У оквиру ИПА II за Србију је била предвиђена индикативна алокација неповратних средстава од 1,5 млрд. EUR за период 2014—2020. Значајну помоћ у грантовима Србија је добила у оквиру билатералне сарадње и развојне помоћи појединачних држава. Новим програмом претприступне помоћи ИПА III предвиђен је буџет од 14,2 млрд. EUR за Западни Балкан и Турску.

Инвестициони оквир за Западни Балкан (Western Balkan Investment framework WBIF) јесте финансијски инструмент у коме имају удела Европска комисија, међународне финансијске

⁴⁹⁰ Композитни индикатор који покрива механизме који се односе на: ¹) Институционализацију политичке посвећености ²) Дугорочно планирање у доношењу одлука ³) Међуресорну и међусекторску координацију ⁴) Партиципативне процесе ⁵) Политичку повезаност ⁶) Усклађеност између нивоа власти ⁷) Праћење и извештавање ради кохерентности политике ⁸) Финансирање политике повезаности.

⁴⁹¹ United Nations Statistics Division, <https://ourworldindata.org/grapher/mechanisms-to-enhance-policy-for-sustainable-development?tab=chart&country=~SRB>

⁴⁹² Одржан Самит у Трсту.

⁴⁹³ Светска банка, <https://ppi.worldbank.org/en/visualization#sector=&status=&ppi=&investment=®ion=&ida=&income=&ppp=&mdb=&year=&excel=false&map=RS&header=true>

⁴⁹⁴ Комисија за јавно-приватно партнерство, Извештај о раду Комисије за јавно-приватно партнерство Владе РС http://jpp.gov.rs/content/Datoteke/izvestaji/%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98_%D0%BE_%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%83_%D0%A%D0%BE_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%B8%D1%89%D0%B5_%D0%B7%D0%B0_%D1%98%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%BE_%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%92%D0%B-%D0%B0%D0%B4%D0%B5_%D0%A%D0%B5%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B5_%D0%A1%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98_%D0%B5_%D0%B7%D0%B0_2020_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D1%83.pdf

⁴⁹⁵ Statistical Capacity Indicator – мери капацитет националне статистике за прикупљање и обраду података на основу три димензије: методологија, извор података и периодичност. Вредност је на скали ⁰—¹⁰⁰, виша вредност указује на бољи капацитет националне статистике.

⁴⁹⁶ <https://datatopics.worldbank.org/statisticalcapacity/SCIdashboard.aspx>

институције, билатерални донатори и шест држава Западног Балкана. То је фонд који омогућује регионални инфраструктурни развој у области животне средине, енергетике, саобраћаја, друштвеног и приватног сектора. Агенда за повезивање (connectivity agenda) промовише се кроз политичко лидерство у склопу Берлинског процеса. То је наравно повезано са значајним техничким напорима чланица држава уз подршку Секретаријата енергетске заједнице и Транспортне опсерваторије за Југоисточну Европу (SEETO - South-east European Transport Observatory). Берлински, или Западни Балкан 6 процес ојачао је рад на стварању регионалног економског тржишта. Улоге су јасно подељене тако што државе чланице креирају политички импетус, Европска комисија ствара оквир за финансирање инфраструктуре, што је условљено усвајањем и применом тзв. меких мера, док се Секретаријат Енергетске заједнице бави дефинисањем тих меких мера и мониторингом. Циљ SEE-TO је промоција сарадње на изградњи главне и секундарне саобраћајне инфраструктуре у региону у складу са индикативним прширењем ТЕН-Т мреже за Западни Балкан. Приоритетним пројектима треба да се уклоне уска грла, унапреди интероперабилност и изградбе прекограничне везе које недостају.

РЗС је унапредио своје капацитете кроз пројекат „Јачање статистичког система Србије побољшањем методологије и стандарда кроз примену добре праксе“ који је спроведен у периоду 2016—2017. године. Уз подршку пројекта модернизован је ИКТ сектор РЗС-а, израђен нови сајт РЗС-а и обезбеђена интероперабилност која подразумева размену података и знања са другим институцијама и организацијама. Једна од компоненти пројекта се односила на побољшање постојећих и развој нових показатеља одрживог развоја.

Потписивањем Оквирног споразума о општим принципима учешћа у програмима заједница, Србија је стекла право да учествује и у хоризонталном виду сарадње, односно тзв. Комунитарним програмима. У периоду 2014—2020, Република Србија је учествовала у следећим комунитарним програмима: Хоризонт 2020 - програм за истраживање и иновације, Еразмус+ програм за образовање младих, Креативна Европа – програм намењен финансирању транснационалних пројеката у оквиру културе и стваралаштва, Европа за грађане и грађанке – програм намењен финансирању пројеката којим се шири боље разумевање Европске уније, њене историје и различитости, Царине 2020 (Customs 2020), Фискалис 2020 (Fiscalis 2020), Програм за конкурентост малих и средњих предузећа (COSME), Програм за запошљавање и социјалне иновације (Employment and Social Innovation – EaSI). Већина комунитарних програма на нивоу ЕУ је трајала до 2020. године. Настављено је спровођење програма подршке и сарадње за период 2021—2027: Customs, Horizon Europe, Fiscalis, Single Market Program (SMP), EaSI, Creative Europe и Erasmus+. Приметан је раст буџета ових програма у односу на период до 2020. године. Очекује се наставак сарадње кроз учешће Републике Србије у овим програмима и у наредном периоду.

Република Србија је чланица следећих иницијатива и организација регионалног карактера: Процес сарадње у Југоисточној Европи (SEECР), Централноевропска иницијатива, Јадранско-јонска иницијатива и стратегија ЕУ за Јадранско-јонски регион, међународна комисија за слив реке Саве, Регионална иницијатива за миграције, азил и расељена лица, Централноевропска зона слободне трговине (ЦЕФТА), Регионални савет за сарадњу, Брдо-Бриони процес, Стратегија Европске уније за Дунавски регион, Берлински процес и најновије, Регионална канцеларија за сарадњу младих.

Од непосредног значаја за регионални одрживи развој су још два споразума чија је Србија потписница. То је најпре Конвенција о сарадњи на заштити и **одрживом коришћењу реке Дунав** која обавезује чланице да теже одрживом и праведном управљању водама, укључујући и очување, побољшање и рационалну употребу површинских и подземних вода. Конвенција има за циљ јачање економских односа у регији и упућује на потребу одржавања

⁴⁹⁷ United Nations Statistics Division, <https://ourworldindata.org/grapher/national-statistical-legislation?region=Europe>

⁴⁹⁸ United Nations Statistics Division, <https://ourworldindata.org/grapher/countries-with-stats-plan-funded-by-source?country=~SRB>

⁴⁹⁹ United Nations Statistics Division, <https://ourworldindata.org/grapher/resources-statistical-capacity?country=~SRB>

⁵⁰⁰ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16090101?languageCode=sr-Cyrl>

⁵⁰¹ Европска комисија, Агенда повезивања, <https://www.wbif.eu/sectors/connectivity-agenda>

⁵⁰² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_2810

пловности целог Дунава. За спровођење ове конвенције формирана је Међународна комисија за заштиту реке Дунав (ICPDR) са седиштем у Бечу. У оквиру ICPDR, а на основу Меморандума о разумевању који је 2004. године потписан у Бечу, одвија се међународна сарадња на сливу реке Тисе.

Оквирни споразум о сливу реке Саве (Крањска Гора, 2002) дефинише сарадњу држава на успостављању међународног режима пловидбе, одрживог управљања водама, заштите од штетног утицаја вода, водног режима и екосистема. Посебним Протоколом о заштити од поплава уз Оквирни споразум, чија је ратификација у току, регулисаће се сарадња у циљу спречавања и/или смањивања опасности од поплава, предузимањем одговарајућих мера и активности. Питања пловидбе на међународном водном путу Саве регулисана су одговарајућим Протоколом, који је ратификован у оквиру закона који се односи на Оквирни споразум о сливу реке Саве.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

У вези са циљном вредношћу **17.1. мобилизација ресурса и капацитета за прикупљање пореза и осталих прихода, 17.4. дугорочна одрживост дуга и 17.13. макроекономска стабилност кроз координацију политика** у Републици Србији је на снази неколико стратегија које се баве овим питањем било на системски, било на оперативни начин. Кључни стратешки документ је **Програм реформе управљања јавним финансијама за период 2021—2025.** године са Акционим планом. Овај Програм обухвата следеће посебне циљеве: 1. Унапређени капацитети за буџетско планирање и управљање јавним инвестицијама и праћење фискалних ризика, 2. Ефикасно прикупљање и управљање буџетским средствима, 3. Унапређење буџетске дисциплине и транспарентније коришћење јавних средстава, 4. Унапређење примене система интерне финансијске контроле у јавном сектору, 5. Унапређено рачуноводство у јавном сектору применом међународних рачуноводствених стандарда за јавни сектор (IPSAS) и 6. Јачање спољног надзора над јавним финансијама. **Акционим планом** предвиђен је редослед спровођења мера и активности по кварталима у периоду 2021—2025.

Одговарајући на проблем неефикасне пореске службе, донет је **Програм трансформације Пореске управе** за период 2021—2025. године (нема АП) који управо има за циљ виши степен наплате пореза, унапређење услуга у складу са захтевима корисника, развој људских ресурса и смањење трошкова у испуњењу пореских обавеза, односно смањење сиве економије.

У складу са Законом о буџетском систему донета је Фискална стратегија за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину која садржи: макроекономски оквир, **фискални оквир и стратегију управљања јавним дугом** од 2022. до 2024. године.

Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“ и Акциони план за период од 2021. године до 2023. године подстиче удруживање и сарадњу на међународном плану чиме доприноси остварењу циљне вредности 17.6. регионална и међународна сарадња у области науке, технологије и иновација.

Унапређење и коришћење иновативних технологија и **ИКТ (17.8)** има висок ниво приоритизације у оквиру следећих стратешких докумената: **Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2020—2025. године (АП за период 2020—2022. године) и Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“ (АП за период од 2021. године до 2023. године).**

Један од приоритета **Стратегије индустријске политике Републике Србије за период од 2021. до 2030. године (АП за период од 2021. до 2023. године)** је повећање извоза (17.11). Повећање извоза тежи да се оствари унапређењем технолошке структуре извоза, што је и један од посебних циљева ове стратегије.

⁵⁰³ <https://europa.rs/wp-content/uploads/2017/12/Jacanje-statistickog-sistema-Srbije-brosura.pdf>

⁵⁰⁴ Министарство спољних послова.

Програмом унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021—2025. године (у процедури усвајања) дефинисана је ефективна координација јавних политика и унапређење планског оквира на свим нивоима власти, што ће допринети напретку у остварењу циљних вредности: **17.13. макроекономска стабилност кроз координацију и кохерентност политика и 17.14. кохерентност политика за потребе одрживог развоја.**

Сви облици партнерства (јавна, јавно-приватна и партнерства цивилног друштва) нису обухваћени важећим документима јавних политика. Ова област је регулисана Законом о јавно-приватном партнерству и концесијама. У складу са законом, образована је Комисија за јавно-приватно партнерство ради пружања стручне помоћи при реализацији пројеката јавно-приватних партнерстава и концесија. Ово је одговор Републике Србије на циљну вредност **17.17. делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва.**

Програм званичне статистике у периоду од 2021. до 2025. године је кључан стратешки документ који доприноси **доступности висококвалитетних, благовремених и поузданих података (17.18).** Програмом се дефинишу активности које ће допринети потпуној хармонизацији статистичких извештавања и усклађивању методологије израде резултата званичне статистике са међународним статистичким стандардима. Такође, овај програм доприноси **17.19. јачању капацитета за мерење напретка у остварењу одрживог развоја.** Статистика циљева одрживог развоја се прати у оквиру постојеће базе података (<https://data.stat.gov.rs>). Предвиђено је даље унапређење садржаја и проширење извора података из области циљева одрживог развоја.

Од европских стратегија које се односе и на Србију, а у складу су и промовишу остварење већине циљева одрживог развоја треба истаћи:

Стратегија развоја Југоисточне Европе до 2030. године (SEE 2030) са развојним димензијама (стубовима): Просперитет региона (јачање трговине, туризма и транспорта; унапређење истраживања и развоја и промовисање обновљивих извора енергије; смањење ризика од природних непогода; дигитализација и јавно-приватно партнерство), Људски капитал у региону (боље коришћење људског потенцијала; подршка дијаспори; унапређење квалитета образовања и здравства; развој судства и јавних услуга и очување животне средине) и Мир и партнерство у региону (јачање институционалних капацитета за имплементацију Стратегије и стварање механизма финансирања мера и активности потребних за реализацију Стратегије уз поштовање принципа транспарентности и одговорности). Планирано је усвајање **Акционог плана за регионални економски простор на западном Балкану** (МАП) у складу са Стратегијом за Југоисточну Европу (SEE 2030) и Централно-европским споразумом о слободној трговини (ЦЕФТА).

Унапређени су капацитети у области Података, **праћења и одговорности за остварење циљева**, како би се омогућила доступност квалитетних, ажурираних, поузданих и према потреби дисагрегираних података. Иницијативе за мерење напретка остварења циљева одрживог развоја већ се спроводе у Републичком заводу за статистику кроз базу података и платформе за сет показатеља за одрживи развој.

У складу са 2030 Агендом, покривајући скоро све циљеве одрживог развоја, јесте **ЕУ Стратегија за Дунавски регион (2011)** која обухвата четири повезане области: заштиту животне средине, повезивање и јачање региона и изградња просперитетног друштва. Теме које ове области покривају су: мобилност (сви транспортни модалитети), одржива енергија, култура и туризам, ризици по животну средину, биодиверзитет и квалитет ваздуха и земљишта, квалитет воде, друштво знања, људи и вештине, конкурентност, институционални капацитети и сарадња и сигурност.

⁵⁰⁵ https://www.mfin.gov.rs/upload/media/yrndWJ_60ec21463954b.pdf

⁵⁰⁶ <https://www.purs.gov.rs/sr/o-nama/program-transformacije.html>

⁵⁰⁷ https://www.mfin.gov.rs/upload/media/orj73G_60ec2244699c1.pdf

⁵⁰⁸ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2011/88/7/reg>

⁵⁰⁹ http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/ostala_akta/2021/RS13_21-lat.pdf

Ревидирани Акциони план за спровођење ЕУ Стратегије за Дунавски регион је званично представљен у априлу 2020. године. Разлози ревизије Акционог плана су следећи: (1) од усвајања првог Акционог плана прошло је десет година и било га је потребно ажурирати. У ревидираном Акционом плану активности су поједностављене и смањен је њихов број (са 137 активности у документу из 2010. на 85 у новом акционом плану, укључујући и нове теме – вештачка интелигенција, приоритетно подручје); (2) ревидирани Акциони план треба да представља документ који ће дати стратешке смернице за имплементацију ЕУ Стратегије за Дунавски регион, као и да успостави бољу компатибилност са другим програмима и инструментима финансирања (програми кохезионе политике, остали инструменти и програми финансирања ЕУ - IPA, NDICI, ENI, CEF, LIFE, Horizon Europe, и др., као и национално/регионално/локално финансирање подунавских земаља).

ЕУ Стратегија за Јадранско-јонску област састоји се из 4 стуба: Плави раст (рибарство и аквакултуре), квалитет животне средине (транснационални хабитати и биодиверзитет), повезивање региона (маритимни транспорт, интермодалне везе са залеђем, енергетске мреже) и одрживи туризам (одрживо и одговорно управљање туризмом). На сва четири стуба примењују се хоризонтални аспекти: изградња капацитета, развој и истраживање, мала и средња предузећа, климатске промене и управљање ризиком од непогода. Горепоменути релевантни стратешки документи (Стратегија развоја Југоисточне Европе до 2030. године, ЕУ Стратегија за Дунавски регион, ЕУ Стратегија за Јадранско-јонску област) доприносе унапређењу **17.16. глобалног партнерства за постизање одрживог развоја.**

⁵¹⁰ <https://www.rcc.int/docs/581/south-east-europe-strategy-2030>

⁵¹¹ РЗС, ЦОП, <https://data.stat.gov.rs/?languageCode=sr-Cyrl>

⁵¹² <http://www.evropa.gov.rs/Documents/Home/DACU/12/71/72/EU%20Strategy%20for%20Danube%20Region.pdf>

⁵¹³ <https://danube-region.eu/wp-content/uploads/2020/04/EUSDR-ACTION-PLAN-SWD202059-final-1.pdf>

3. Оквир за спровођење Агенде 2030 у Србији

Влада РС је у децембру 2015. успоставила међуресорну радну групу за циљеве одрживог развоја која има задатак да изврши национализацију, спровођење и праћење ЦОР у Републици Србији. Овим телом је председавао министар без портфеља задужен за демографски развој. На састанку одржаном 1. септембра 2017. договорено је да Република Србија започне израду добровољног националног извештаја о остварењу ЦОР. Република Србија је свој први **Добровољни национални извештај о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој** представила у јулу 2019. у Уједињеним нацијама на министарском састанку Политичког форума на високом нивоу о одрживом развоју

Праћењем остваривања циљева Агенде 2030 усмерава се развојна агенда Републике Србије која треба да буде формулисана кроз хијерархијски највиша развојна документа, у складу са Законом о планском систему.

Такође, процес приоритизације и остваривање ЦОР на националном нивоу, отвара простор за интегрисање развојне агенде и извештавања кроз постојећи институционални оквир успостављен у процесу приступања ЕУ, кроз Европски семестар light, чиме би били примењени исти принципи и стандарди извештавања успостављени у државама чланицама ЕУ.

⁵¹⁴ Чланови међуминистарске групе су ресорна министарства и други органи и тела владе који су задужени за праћење и координацију спровођења Агенде 2030 у Србији.

⁵¹⁵ <https://www.mdpp.gov.rs/doc/DNI-2019.pdf>

⁵¹⁶ План развоја, Инвестициони план и Просторни план.



4. Закључак

Резултати мапирања омогућили су увид у покривеност циљева одрживог развоја одговарајућим документима јавних политика. Пошто је мапирање засновано на шест узајамно повезаних кластера, напредак и недостатак у погледу стратешких докумената дати су за сваки појединачни кластер:

1. Основни кластер (Циљ одрживог развоја 16)
2. Унутрашње тржиште (Циљ одрживог развоја 3)
3. Конкурентност и инклузивни раст (Циљеви одрживог развоја 1, 4, 5, 8, 9, 10)
4. Зелена агенда и одржива повезаност (Циљеви одрживог развоја 6, 7, 11, 12, 13, 15)
5. Ресурси, пољопривреда и кохезија (Циљ одрживог развоја 2)
6. Спољни односи (Циљ одрживог развоја 17)

Основни кластер представља хоризонталну област која се односи на **институције, финансије и правосуђе**. Ова област (ЦОР 16) је углавном добро стратешки дефинисана. Донете су **нове стратегије у периоду 2020—2021: превенције и заштите деце од насиља, развоја правосуђа, спречавања и борбе против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици, борбе против прања новца и финансирања тероризма, борбе против ширења оружја за масовно уништење и реформе јавне управе**. Изузетак је **Стратегија за борбу против организованог криминала** која нема ограничен период важења, а ни акциони план за њено спровођења, па се може очекивати приступање оптимизацији планског оквира у области јавне безбедности. Након истека периода важења Националне стратегије за борбу против корупције, присутан је **недостатак стратешких докумената у области борбе против корупције**. Реализацији циљева у оквиру Основног кластера додатно су допринели програми усвојени у периоду 2020—2021: **реформе управљања јавним финансијама, развоја електронске управе и трансформације Пореске управе**.

У оквиру **унутрашњег тржишта** посматран је степен заштите здравља свих грађана у Републици Србији (ЦОР 3). Област очувања и унапређења здравља и здравствене заштите покривена у највећој мери Стратегијом јавног здравља. У периоду 2020—2021. донет је **Акциони план за спровођење Стратегије интегралног управљања водама и два програма (Програм за ретке болести и Програм унапређења контроле рака)**. У наредном периоду очекује се оптимизација планског оквира у овој области планирања усвајањем кровне Стратегије развоја здравствене заштите. Неопходно је и усвајање Програма за незаразне хроничне болести који би интегрисао постојећа документа за поједине болести и факторе који утичу на појаву тих болести (ментално здравље, борба против зависности од алкохола, гојазност и друго), као и **Програм за борбу против заразних болести**, који је од изузетне важности за подизање спремности земље за супростављање некој новој претњи изазваној новим вирусима. Такође, усвајање **Програма за животну средину и здравље** би допринело усклађивању ових стратешки важних области.

У кластеру **Конкурентност и инклузиван раст** обухваћене су области: сиромаштво, родна равноправност, неједнакост, образовање, привредни (економски) раст, индустрија, иновације и саобраћајна инфраструктура.

Област сиромаштва (ЦОР 1) је делимично обухваћена стратешким оквиром. Стратегија запошљавања и Стратегија образовања и васпитања (усвојене у 2021. години) садрже мере које доприносе смањењу степена сиромаштва у Републици Србији. Приметно је значајно **кашњење у усвајању Стратегије социјалне заштите и Стратегије за смањење сиромаштва**.

У области **родне равноправности (ЦОР 5), Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године (усвојена у 2021. години)** представља кровну стратегију. Проблематика родног јаза и неједнакости је такође обухваћена и у неколико стратешких докумената (Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштита жртава, Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици и Стратегија образовања и васпитања).

У области неједнакости (ЦОР 10) није присутна кровна стратегија, већ је ова тематика разрађена кроз већи број различитих докумената јавних политика (Реформа политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији (ЕСРП), Стратегија за социјално укључивање Рома, Фискална стратегија, Стратегија реформе јавне управе и Програм економских реформи).

Област образовања (ЦОР 4) је адекватно покривена **Стратегијом развоја образовања и васпитања до 2030.**

Тема одрживог економског раста уз повећање степена запослености (ЦОР 8) је садржана у неколико стратегија: фискалној, научног и технолошког развоја, паметне специјализације, развоја образовања и васпитања, индустријске политике, запошљавања, и развоја туризма. Од нарочитог значаја је и Програм економских реформи који садржи кључне реформе које доприносе остварењу економског раста. Потребно је у наредном периоду усвојити Стратегију развоја културе и Стратегију за подршку малих и средњих предузећа уз успостављање институционалног и правног оквира за микрофинансирање. Планирању дугорочног економског раста свакако би допринело и усвајање Плана развоја Републике Србије.

Стратегија индустријске политике од 2021. до 2030. године (усвојена у 2021. години) детаљно покрива стање у области индустрије (ЦОР 9) и обухвата мере за унапређење степена индустријализације.

Стратегија научног и технолошког развоја од 2021. до 2025. године и Стратегија паметне специјализације од 2020. до 2027. године (усвојене у 2021. години) у великој мери доприносе унапређењу нивоа иновативности и истраживања (ЦОР 9).

Континуитет у развоју и унапређењу саобраћајне инфраструктуре (ЦОР 9) је дефинисан кроз **Стратегију развоја водног саобраћаја и Програм јавне железничке инфраструктуре**. За даље јачање саобраћајне инфраструктуре од велике је важности усвајање **Националне стратегије транспорта**.

Зелена агенда и одржива повезаност обухватају области животне средине, енергетике и климатских промена. У оквиру овог кластера су посматране и теме одрживости и инклузивности градова и насеља и одрживост производње и потрошње. У области животне средине кровни документ (Национални програм заштите животне средине) је истекао. Унапређење санитарних услова и повећање степена приступа пијаћој води (ЦОР 6) је дефинисано кроз **Стратегију управљања водама**. Очување шума, земљишта и биодиверзитета (ЦОР 15) је садржано у Националној стратегији одрживог коришћења природних ресурса и добара, Стратегији развоја шумарства, Националном шумарском програму (NFP) и Програму заштите природе. У циљу очувања природних ресурса неопходно је усвојити нови Просторни план Републике Србије и Национални програм заштите животне средине.

У области енергетике (ЦОР 7), **Стратегија развоја енергетике до 2025. са пројекцијама до 2030. године** је кровни документ који, између осталог, представља оквир за обезбеђење доступне енергије свим грађанима, подстицање учешћа обновљивих извора енергије у укупној производњи и потрошњи и јачање институционалних капацитета за остварење енергетске ефикасности.

Тема одрживости и инклузивности градова и насеља (ЦОР 11) је у највећој мери обухваћена **Стратегијом одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године**. Како би се омогућио системски развој градова и насеља неопходно је у наредном периоду усвојити Националну стамбену стратегију, Стратегију безбедности саобраћаја на путевима, нови

Просторни план Републике Србије, Стратегију развоја културе, Стратегију управљања отпадом и Стратегију заштите ваздуха.

Одрживост производње и потрошње (ЦОР 12) је делимично садржана у оквиру Стратегије развоја енергетике, Стратегије развоја индустрије и Програма развоја јавних набавки. Кључни стратешки документ је Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара, али највећи недостатак представља непостојање акционог плана па је немогуће пратити имплементацију.

Посматрано на нивоу свих ЦОР, област климатских промена (ЦОР 13) је у најмањој мери покривена важећим документима јавних политика. За ову област недостаје кровни стратешки документ, као и документи јавних политика за заштиту ваздуха и заштиту земљишта од деградације. Очекује се усвајање Стратегије нискоугљеничког развоја, Програма за прилагођавање на измењене климатске услове и Плана за енергетику и климу, као и почетак израде Стратегије управљања отпадом, Стратегије (програма) заштите ваздуха и Националног програма за контролу загађења ваздуха.

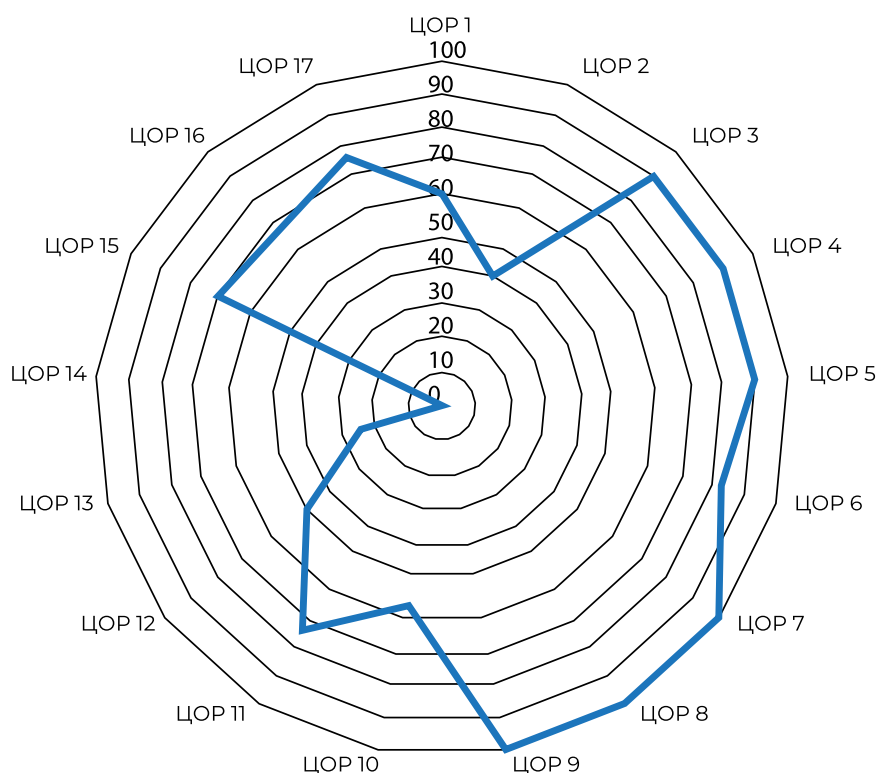
У кластеру Ресурси, пољопривреда и кохезија анализирано је стање у области пољопривреде и теме глади и безбедности хране (ЦОР 2). Најважнији стратешки документ је **Стратегија пољопривреде и руралног развоја**. Програмом за унапређење управљања споредним производима животињског порекла и Стратегијом за унапређења објеката у којима се послује храном животињског порекла доприноси се повећању степена безбедности хране и очувању здравља људи и животиња. Потребно је усвајање одговарајуће кровне стратегије како би се на системски начин приступило окончању глади. Дефинисању дугорочне политике за смањење степена глади значајно би допринело усвајање Стратегије за смањење сиромаштва.

У кластеру **Спољни односи** посматран је степен партнерства између државних институција, приватног сектора и цивилног друштва (ЦОР 17). Ова област обухвата низ секторских политика које имају за циљ унапређење степена сарадње на домаћем и међународном плану. Од кључног значаја су стратешки документи усвојени у периоду 2020—2021: Фискална стратегија, Програм реформе управљања јавним финансијама, Програм трансформације пореске управе, Стратегија научног и технолошког развоја, Стратегија развоја вештачке интелигенције, Стратегија индустријске политике, Програм економских реформи и Програм званичне статистике. Од велике важности за унапређење координације и кохерентности у вођењу јавних политика имаће Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021—2025. године (процедура усвајања у току).

Недостатак Стратегије одрживог развоја (претходна истекла 2017. године) и пратећих извештаја о њеном спровођењу отежава праћење степена напретка у остварењу свих ЦОР.

Детаљни резултати мапирања према појединачним ЦОР дати су у следећем графику где је приказана процентуална покривеност сваког ЦОР са стратешким оквиром:

Покривеност ЦОР стратешким оквиром РС



Приликом рачунања процентуалне покривености ЦОР стратешким оквиром узети су у обзир сви потциљеви за сваки ЦОР који је релевантан за Републику Србију, узимајући у обзир и ЦОР 14 који није уопште покривен. Из овог графика се може видети да је најбоља покривеност циљева 3, 7, 8 и 9 док су ЦОР у области заштите животне средине и климатских промена најслабије покривени. Укупна покривеност ЦОР и потциљева стратешким оквиром Републике Србије износи 68,9% у 2021. години (степен покривености је износио 65,2% у 2020. години). Највећи напредак у погледу степена покривености је остварен у оквиру следећих ЦОР: 4 (Квалитетно образовање), 5 (Родна равноправност) и 15 (Живот на земљи). Напретку на нивоу ЦОР 4, 5 и 15 је највише допринело усвајање следећих докумената јавних политика: Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године, Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године и Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године. Такође, присутан је пад степена покривености стратешким оквиром Републике Србије на нивоу следећих ЦОР: 1 (Свет без сиромаштва), 3 (Добро здравље) и 11 (Одрживи градови и заједнице). Усвајање следећих докумената јавних политика би допринело побољшању стања у оквиру ЦОР 1, 3 и 11: Стратегија за смањење сиромаштва, Стратегија социјалне заштите, Стратегија безбедности саобраћаја на путевима, Стратегија развоја културе, Просторни план, Програм управљања отпадом и Програм заштите ваздуха. Најмањи степен покривености стратешким оквиром је присутан на нивоу ЦОР 13 (Акција за климу) услед непостојања кровне стратегије за област климатских промена и пратећих програма.

Такође битно је напоменути да нису све стратегије подједнако важне за циљеве одрживог развоја, као и да постоји велики број стратегија које су битне за више од једног потциља или ЦОР. На следећем графику приказане су стратегије у оквиру постојећег стратешког оквира које су релевантне за више од једног потциља и приказане су сразмерно броју потциљева које покривају:

Релативна важност појединачних стратегија РС за ЦОР



Највећу релативну важност за остварење ЦОР има Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године. Овом стратегијом је обухваћено укупно 13 потциљева одрживог развоја. Затим следе Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године (обухвата 8 потциљева), Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године (обухвата 7 потциљева) и Стратегија развоја енергетике (обухвата 6 потциљева).



Анекс: Табела са свеобухватним мапирањем националног стратешког оквира

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Свет без сиромаштва (Циљ 1)			
Сиромаштво (1.1), (1.2), Социјална заштита (1.3) Показатељи: 1.1.1. Удео становништва које живи испод међународне линије сиромаштва, према полу, старости, статусу запослености и географској локацији (градска/остала насеља) 1.2.1. Удео становништва које живи испод националне линије сиромаштва, према полу и старости 1.2.2 Удео мушкараца, жена и деце свих узраста који живе у било ком облику сиромаштва, према националним дефиницијама 1.3.1 Удео становништва обухваћених системима социјалне заштите, према полу, уз разликовање деце, незапослених лица, старијих лица, особа са инвалидитетом, трудница, новорођенчади, жртава повреда на раду, као и сиромашних и рањивих	• Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године и АП за период од 2021. до 2023. године. • Стратегија развоја Југоисточне Европе до 2030. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године (нема АП од 2018. године) • Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији (ЕСРП) • Стратегија социјалне заштите у Републици Србији (у изради)	Поглавље 2, 19	Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Једнака права (1.4) Показатељи: 1.4.1. Удео становништва које живи у домаћинствима са приступом основним услугама	• Национална стратегија социјалног становања за период од 2012. до 2022. године са АП до 2022. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године (нема АП од 2018. године) • Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године.	Поглавље 19, 23	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Отпорност сиромашних и оних у стањима рањивости (1.5) Показатељи: 1.5.1 Број смртних случајева, несталих лица и лица директно погођених катастрофама на 100.000 становика 1.5.2 Директни економски губици узроковани катастрофама у односу на глобални бруто домаћи производ (БДП) 1.5.3 Број земаља које усвајају и примењују националне стратегије смањења ризика од катастрофа у складу са Сендаи оквиром за смањење ризика од катастрофа 2015—2030. године 1.5.4 Удео локалних самоуправа које усвајају и примењују стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа	• Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода (није временски ограничен, нема АП)	Поглавље 19	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Мобилисати ресурсе (1.а) Показатељи: 1.а.2 Удео укупних државних расхтда за основне услуге (образовање, здравство и социјална заштита)	• Фискална стратегија за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину	Поглавље 17	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Свет без глади (Циљ 2)			
Окончати глад и осигурати приступ исхрани (2.1) Показатељи: 2.1.1 Преваленција неухрањености 2.1.2 Преваленција умерене или тешке несигурности хране код становништва, према Скали искуства са несигурношћу хране (FIES)	• Нема важећих (докумената јавних политика) ДЈП, (Стратегија за смањење сиромаштва у Србији је истекла)	Поглавље 12	Кластер 5 <i>Ресурси, пољопривреда и кохезија</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Окончати све облике неухрањености (2.2) Показатељи: 2.2.1 Преваленција заостајања у расту (висина за узраст <-2 стандардне девијације од средње вредности према стандардима Светске здравствене организације (СЗО) за раст деце) међу децом до 5 година 2.2.2 Преваленција неухрањености (тежина према висини >+2 или <-2 стандардне девијације од средње вредности према стандардима СЗО за раст деце) међу децом до 5 година, према врстама (мршавост или гојазност)	Национални програм за превенцију гојазности код деце и одраслих (нема АП)	Поглавље 12	Кластер 5 <i>Ресурси, пољопривреда и кохезија</i>
Удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране (2.3), Одрживи системи за производњу хране (2.4) Показатељи: 2.3.1 Обим производње према јединици радне снаге по врстама пољопривредног/ пасторалног/ шумарског предузећа	- Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период од 2014. до 2023. године (нема АП) - ИПАРД програм за Републику Србију за период 2014—2020. године (измењен Закључком од 16. априла 2021. год.); - Стратегија унапређења објеката у којима се послује храном животињског порекла за период од 2016. до 2021. године са АП за период од 2016. до 2021. године - Програм за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године, са АП за период 2020—2024. године - Програм руралног развоја (у припреми)	Поглавља 11, 12	Кластер 5 <i>Ресурси, пољопривреда и кохезија</i>
Генетска разнолитост у производњи хране (2.5) Показатељи: 2.5.1 Број (а) биљних и (b) животињских генетских ресурса за храну и пољопривреду који су осигурани у објектима за средњорочну или дугорочну конзервацију	Нема важећих ДЈП	Поглавље 12	Кластер 5 <i>Ресурси, пољопривреда и кохезија</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Повећати инвестирање (2.а) Показатељи: 2.а.1 Индекс државних расхода усмерених на пољопривреду	• Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период од 2014. до 2023. године (нема АП) • ИПАРД програм за Републику Србију за период 2014—2020. године (измењен Закључком од 16. априла 2021. год.); • Програм руралног развоја (у припреми)	Поглавља 11, 12	Кластер 5 <i>Ресурси, пољопривреда и кохезија</i>
Добро здравље (Циљ 3)			
Смртност мајки при порођају (3.1.), смртност новорођенчади и деце (3.2), универзални обухват здравственом заштитом (3.8) Показатељи: 3.1.1 Однос матерналне смртности 3.1.2 Проценат порођаја обављених уз надзор обучених здравствених радника 3.2.1 Стопа смртности деце испод пет година старости 3.2.2 Стопа неонаталне смртности 3.8.1. Обухват основним здравственим услугама (дефинисан као просечан обухват основним услугама на бази праћених интервенција које укључују репродуктивно здравље, здравље породиља, новорођенчади и деце, заразне болести, незаразне болести, као и капацитет и приступ услугама, међу општом и најугроженијом популацијом	• Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018—2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године и пратећи програми.	Поглавље 28	Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i>
Заразне болести (3.3) Показатељи: 3.3.2 Инциденција туберкулозе на 100.000 становника	• Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018—2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године • Стратегија за превенцију и контролу HIV инфекција и AIDS-а за период 2018—2025. године са АП за период од 2018. до 2021. године • Програм за животну средину и здравље (у припреми)	Поглавље 28	Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Незаразне болести и ментално здравље (3.4) Показатељи: 3.4.1 Стопа смртности која се приписује кардиоваскуларним болестима, раку, дијабетесу или хроничним респираторним болестима 3.4.2 Стопа смртности услед самоубиства	• Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018—2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године • Национални програм за заштиту менталног здравља у Републици Србији за период 2019—2026. године са АП за период 2019.-2022. године. • Програм за ретке болести у Републици Србији за период 2020—2022. године са АП за период 2020—2022. • Програм унапређења контроле рака у Републици Србији за период 2020—2022. године са АП за период 2020—2022. године • Национални програм за контролу резистенције бактерија на антибиотике за период 2019—2021 са АП за период 2019—2021. године	Поглавље 28	Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i>
Превенција и лечење од злоупотребе опојних дрога и алкохола (3.5)	• Стратегија о спречавању злоупотребе дрога за период од 2014—2021. и АП за период 2018—2021. године • Национални програм превенције штетне употребе алкохола и алкохолом узрокованих поремећаја (није временски ограничен, нема АП)	Поглавља 24, 28	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i>
Превенција и смањење саобраћајних несрећа (3.6) Показатељи: 3.6.1 Стопа смртности услед повреда у друмском саобраћају	• Нема важећих ДЈП (Стратегија безбедности саобраћаја на путевима истекла 2020.г.)	Поглавља 14, 21	Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i> Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Полна и репродуктивна здравствена заштита (3.7) Показатељи: 3.7.1 Удео жена у репродуктивном периоду (старости 15—49 година) које своје потребе за планирање породице задовољавају савременим методама 3.7.2 Стопа рађања адолесценткиња (старости 10—14 година; старости 15—19 година) на 1000 жена из те старосне групе	• Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018—2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године • Стратегија подстицања рађања (није временски ограничена, нема АП) • Национални програм подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета (није временски ограничен, нема АП)	Поглавље 28	Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Смртност и оболевање од опасних хемикалија и загађења (3.9) Показатељи: 3.9.3 Стопа смртности која се приписује ненамерном тровању	• Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године и АП за период од 2021. до 2023. године • Програм управљања отпадом (у припреми); • Програм заштите ваздуха (у припреми) • Национални програм за борбу против дезертификације и деградације земљишта за период 2022—2025. година са АП (у изради)	Поглавље 28	Кластер 2 Унутрашње тржиште
Примена „Оквирне конвенције Светске здравствене организације о контроли дувана“ (3.а) Показатељи: 3.а.1 Узрасно-стандардизована преваленција тренутне употребе дувана код особа старости 15 и више година	• Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018—2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године	Поглавље 28	Кластер 2 Унутрашње тржиште
Квалитетно образовање (Циљ 4)			
Квалитетно основно и средње образовање (4.1), предшколско (4.2), терцијарно образовање (4.3) Показатељи: 4.1.1. Удео деце и младих: (а) у разредима 2/3; (б) на крају основног; и (ц) на крају нижег средњег образовања која постижу најмање минимални ниво достигнућа у (i) читању и (ii) математици, према полу 4.1.2 Стопа завршавања (први циклус основног образовања, други циклус основног образовања, средње образовање) 4.2.1 Удео деце старости 24–59 месеци која се правилно развијају у доменима здравља, образовања и психосоцијалног благостања, према полу 4.2.2 Стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу), према полу	• Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године. • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године и АП за период од 2021. до 2022. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године (нема АП од 2018. године)	Поглавље 23, 6	Кластер 1 Основе Кластер 3 Конкурентност и инклузивни раст

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Релевантне техничке и стручне вештине (4.4) Показатељи: 4.4.1 Удео младих и одраслих са вештинама у области информационих и комуникационих технологија (ИКТ), према врстама вештина	• Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године.	Поглавље 26	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Дискриминација у образовању (4.5) Показатељи: 4.5.1 Индекси паритета (жене/мушкарци, остала/градска насеља, најнижи/највиши квинтил благостања и осталих као што су инвалидитет, аутохтоност становништва и погођеност конфликтима, како подаци постају доступни) за све индикаторе образовања са ове листе које је могуће разврстати по овим критеријумима	• Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године. • Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године (нема АП од 2018. године)	Поглавља 23, 26	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Језичка и нумеричка писменост (4.6) Показатељи: 4.6.1 Удео становништва одређеног узраста које је достигло најмањи фиксни ниво постигнућа у функционалној (а) писмености и (б) математичким компетенцијама, према полу	• Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године (нема АП од 2018. године)	Поглавље 26	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Знања и вештине ученика из области одрживог развоја (4.7)	• Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године.	Поглавље 26	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Инклузивне и безбедне образовне установе (4.а)	• Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године. • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године и АП за период од 2021. до 2022. године	Поглавље 23, 26	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Родна равноправност (Циљ 5)			
Борба против свих облика дискриминације и насиља против жена (5.1), (5.2) и Руковођење жена на свим нивоима доношења одлука (5.5) Показатељи: 5.1.1 Да ли постоји правни оквир који промовише, спроводи и прати равноправност и забрану дискриминације по основу пола 5.2.1 Удео жена и девојчица старости 15 и више година које су или које су биле у партнерским везама изложене физичком, сексуалном, или психолошком насиљу од стране садашњег или бившег партнера током протеклих 12 месеци, према врсти насиља и старости 5.2.2 Удео жена и девојчица старости 15 и више година које су биле изложене сексуалном насиљу од стране особа које нису биле њихов интимни партнер током протеклих 12 месеци, према старости и месту дешавања 5.5.1 Удео жена у (а) националним парламентима и (б) локалним самоуправама 5.5.2 Удео жена на руководећим положајима	• Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године (нема АП) • Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштита жртава 2017—2022. године (АП истекао) • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља над женама и насиља у породици за период 2021—2025. године и АП за период 2021. до 2023. године • Стратегија образовања и васпитања до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године.	Поглавља 19, 23, 24	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Елиминисати све штетне праксе као што су дечији, рани и присилни бракови и сакаћење женских гениталија (5.3) Показатељи: 5.3.1 Удео жена старости 20—24 године које су први пут ступиле у брак или ванбрачну заједницу пре 15. године и пре 18. године	• Нема важећих ДЈП	Поглавља 23, 24	Кластер 1 <i>Основе</i>
Неплаћени рад, брига и старање у домаћинству (5.4) Показатељи: 5.4.1 Удео времена које се проводи у обављању неплаћених послова у домаћинству и бризи о другима, према полу, старости и типу насеља	• Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године и АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 19	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Универзалан приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља и остварење репродуктивних права (5.6) Показатељи: 5.6.1 Удео жена старости 15—49 година које самостално доносе одлуке засноване на информацијама о сексуалним односима, употреби контрацепције и бризи за репродуктивно здравље	• Националном програму очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије (није временски ограничен, нема АП)	Поглавља 23, 24, 28	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i>
Једнака права на ресурсе и власништво (5.а) и Промоција заштите жена (5.б) Показатељи: 5.а.2 Удео држава у којима правни оквир (укључујући и обичајно право) гарантује женама једнака права на власништво надземљиштем и/или контролу над земљиштем 5.б.1 Удео особа које поседују мобилни телефон, према полу	• Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године (нема АП)	Поглавља 19, 23	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Чиста вода и санитарни услови (Циљ 6)			
Безбедна и приступачна вода за пиће (6.1) Показатељи: 6.1.1 Удео становништва које користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља	• Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године и АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Адекватан и једнак приступ санитарним и хигијенским условима (6.2) Показатељи: 6.2.1 Удео становништва које користи (а) услуге санитације којима се безбедно управља и (б) место за прање руку са сапуном и водом	• Нема важећих ДЈП	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Унапредити квалитет воде (6.3), повећати ефикасност коришћења воде (6.4), применити интегрисано управљање водним ресурсима на свим нивоима (6.5) Показатељи: 6.3.1 Удео отпадних вода које се безбедно пречишћавају 6.3.2 Удео водних тела која имају добар статус воде 6.4.1 Промене у ефикасности коришћења вода током времена 6.4.2 Ниво експлоатације вода (водни стрес): удео укупно захваћених водних ресурса у укупно расположивим водним ресурсима 6.5.2 Удео подручја под прекограничним сливовима и са оперативним аранжманима за сарадњу у области вода	• Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године и АП за период од 2021. до 2023. године • Национална стратегија за апроксимацију у области животне средине (није временски ограничена, нема АП)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Подржати и оснажити учешће локалних заједница у управљању водоснабдевањем и санитацијом (6.b) Показатељи: 6.b.1 Удео јединица локалне самоуправе са успостављеним и оперативним политикама и процедурама за учешће локалних заједница у управљању водоснабдевањем и санитацијом	• Национална стратегија за апроксимацију у области животне средине (није временски ограничена, нема АП)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Доступна и обновљива енергија (Циљ 7)			
Универзални приступ економски прихватљивим, поузданим и модерним енергетским услугама (7.1) Показатељи: 7.1.1 Удео становништва које има приступ електричној енергији 7.1.2 Удео становништва које се првенствено ослања на чиста горива и технологије	• Стратегија развоја енергетике до 2025. са пројекцијама до 2030. године и Програм остваривања Стратегије развоја енергетике за период од 2017. до 2023. године.	Поглавља 15, 21, 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Повећана одрживост обновљивих извора енергије (7.2) Показатељи: 7.2.1 Удео обновљиве енергије у укупној финалној потрошњи енергије	Стратегија развоја енергетике до 2025. са пројекцијама до 2030. године и Програм остваривања Стратегије развоја енергетике за период од 2017. до 2023. године.	Поглавље 15, 21, 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Енергетска ефикасност (7.3) Показатељи: 7.3.1 Енергетски интензитет мерен кроз примарну енергију и БДП	- Стратегија развоја енергетике до 2025. са пројекцијама до 2030. године и Програм остваривања Стратегије развоја енергетике за период од 2017. до 2023. године; - План за енергетику и климу за период 2021—2030. године са визијом до 2050. године (обавеза према ЕнЗ, у изради) - Дугорочна стратегија за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда Републике Србије (обавеза према ЕУ Директиви, у изради)	Поглавље 15, 21, 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Међународна сарадња и унапређена енергетска инфраструктура (7.a и 7.b)	Енергетска стратегија Енергетске заједнице Југоисточне Европе (Energy Strategy of the Energy Community).	Поглавље 15, 21, 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Достојанствен рад и економски раст (Циљ 8)			
Одржив економски раст (8.1) Показатељи: 8.1.1 Годишња стопа раста реалног БДП-а по глави становника	- Фискална стратегија за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину - Програм економских реформи за период од 2021. до 2023. године (ЕРП)	Поглавље 20	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Технолошки развој и иновације (8.2) Показатељи: 8.2.1 Годишња стопа раста БДП-а по запосленом	- Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године и АП за период од 2021 до 2023. године. - Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“ и АП за период од 2021. године до 2023. године - Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године и АП за период од 2021 до 2022. године	Поглавље 20, 25	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Креирати нова радна места и подстицати предузетништво (8.3) Показатељи: 8.3.1 Удео неформалне запослености у непољопривредним делатностима, према полу	• Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године. • Стратегија развоја слободних зона у Републици Србији за период од 2018. до 2022. године са АП за период од 2018. до 2022. године • Програм за унапређење позиције Републике Србије на ранг-листи Светске банке о условима пословања – Doing Business за период 2020—2023. године са АП за период 2020—2023. године • Национални програм за сузбијање сиве економије у Србији за период од 2021. до 2025. године (у изради)	Поглавље 1, 20	Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Ефикасност ресурса у потрошњи и производњи (8.4) Показатељи: 8.4.2 Домаћа потрошња материјала, домаћа потрошња материјала по глави становника, и домаћа потрошња материјала по БДП-у	• Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године. • Програм управљања отпадом (у изради) • Програм чистије производње (у изради)	Поглавље 4	Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i>
Продуктивна запосленост и достојанствен рад уз једнакост у зарадама за исти рад (8.5) Показатељи: 8.5.1 Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању, старости и инвалидитету 8.5.2 Стопа незапослености, према полу, старости и инвалидитету	• Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године и АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 2, 19	Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Промовисати запошљавање, образовање и обуку младих (8.6) Показатељи: 8.6.1 Удео младих (старости 15—24 године) који нису обухваћени образовањем, запосленошћу или обуком	• Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године (АП истекао) • Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године. • Стратегијом запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године и АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 19, 26	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Искоренити трговину људима, присилни и дечији рад (8.7) Показатељи: 8.7.1 Удео и укупан број деце старости 5—17 година која су укључена у дечији рад, према полу и старости	• Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштита жртава 2017—2022. године (АП истекао)	Поглавље 19, 24	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Радна права, заштита и безбедност на раду (8.8)	• Стратегија безбедности и здравља на раду у Републици Србији за период од 2018. до 2022. године са АП за период од 2018. до 2022. године. • Стратегијом запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године и АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 19	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Развој одрживог туризма (8.9) Показатељи: 8.9.1 Директан БДП из туризма као удео у укупном БДП-у и у стопи раста	• Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године са АП за период од 2016. до 2025. године.	Поглавље 30	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Доступност банкарских, осигуравајућих и финансијских услуга за све (8.10) Показатељи: 8.10.1 (а) Број филијала комерцијалних банака на 100.000 одраслих становника и (б) аутоматизованих банкомата (АТМ) на 100.000 одраслих	• НБС монетарна политика	Поглавље 17	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Индустрија, иновације и инфраструктура (Циљ 9)			
Квалитетна, поуздана, одржива и отпорна инфраструктура (9.1) Показатељи: 9.1.2 Обим путничког и теретног транспорта, према врсти транспорта	• Национални програм јавне железничке инфраструктуре за период од 2017. до 2021. године (нема АП) • Стратегија развоја водног саобраћаја Републике Србије од 2015. до 2025. године (Влада је донела Одлуку о допунама ове стратегије 7. маја 2020. године) (АП истекао) • Национална стратегија транспорта за период од 2022. до 2030. године (у припреми)	Поглавље 14, 21	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Инклузивна и одржива индустријализација (9.2), приступ финансијским услугама и интеграција у ланце вредности и тржишта (9.3) 9.2.1 Бруто додата вредност прерађивачке индустрије, учешће у БДП-у и по глави становника 9.2.2 Запосленост у производњи као удео у укупној запослености 9.3.2 Удео малих индустријских предузећа која имају кредит или кредитну линију	• Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 20	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Одрживе индустрије уз већу ефикасност у коришћењу ресурса и чистих технологија (9.4) Показатељ: 9.4.1 Емисије CO₂ по јединици створене додате вредности	• Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (није временски ограничена и нема АП) • Стратегија развоја енергетике до 2025. са пројекцијама до 2030. године и Програм остваривања Стратегије развоја енергетике за период од 2017. до 2023. године.	Поглавље 15	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Наука, технологија и иновације у служби одрживог индустријског развоја (9.5) Показатељи: 9.5.1 Расходи за истраживање и развој као удео у БДП-у 9.5.2 Број истраживача (изражено као еквивалент запослености са пуним радним временом) на милион становника	• Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године и АП за период од 2021 до 2022. године • Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“ и АП за период од 2021. године до 2023. године	Поглавље 25	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Приступ ИКТ (9.с) Показатељ: 9.с.1 Удео становништва обухваћеног мобилном мрежом, према технологијама	• Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности за период од 2021. до 2026. године са АП за период од 2021. до 2023. године • Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2023. године (нема АП) • Стратегија развоја мрежа нове генерације до 2023. године (нема АП)	Поглавље 10	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Смањење неједнакости (Циљ 10)			
Степен неједнакости у расподели прихода (10.1) Показатељ: 10.1.1 Стопе раста издатака домаћинства или прихода по глави становника доњих 40% становништва и укупног становништва	Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији (ЕСРП)	Поглавље 19	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Оснажити и промовисати социјалну, економску и политичку инклузију свих (10.2) Показатељ: 10.2.1 Удео становништва које живи испод 50% медијане прихода, према полу, старости и инвалидитету	- Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији (ЕСРП) - Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године (нема АП од 2018. године)	Поглавље 19	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Борба против дискриминације (10.3) Показатељ: 10.3.1 Удео становништва које је изјавило да је током претходних 12 месеци имало осећај да је дискриминисано или узнемиравано по неком основу дискриминације која је забрањена према међународном праву људских права	Нема важећих ДЈП (Стратегија превенције и заштите од дискриминације истекла 2018.г., у припреми нова стратегија)	Поглавља 19, 23	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Фискална политика и политике у области зарада и социјалне заштите (10.4) Показатељ: 10.4.1 Удео прихода радне снаге у БДП-у, који се састоји од зарада и трансфера за социјалну заштиту	- Програм економских реформи за период 2021—2023. године - Стратегија реформе јавне управе за период 2021—2030. године са АП за период од 2021. до 2025. године - Фискална стратегија за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину	Поглавље 17, 19	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Регулација и праћење глобалних финансијских тржишта и институција (10.5) Показатељ: 10.5.1 Индикатори финансијске стабилности	НБС монетарна политика	Поглавље 17	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Заступљеност и глас земаља у развоју у доношењу одлука у глобалним међународним економским и финансијским институцијама (10.6) Показатељ: 10.6.1 Удео чланова и гласачких права земаља у развоју у међународним организацијама	Нема важећих ДЈП	Поглавља 30, 31	Кластер 6 <i>Спољни односи</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Уређене, безбедне, регуларне и одговорне миграције и мобилност људи (10.7) Показатељ: 10.7.2 Број земаља са миграционим политикама које олакшавају уређену, безбедну, редовну и одговорну миграцију и мобилност људи 10.7.4 Удео становништва избеглица, према земљи порекла	• Стратегија за управљање миграцијама (АП истекао)	Поглавље 23, 24, 31	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 6 <i>Спољни односи</i>
Одрживи градови и заједнице (Циљ 11)			
Приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама (11.1) Показатељ: 11.1.1 Удео градског становништва које живи у неусловним насељима, нестандартним насељима, или неадекватним стамбеним условима	• Национална стратегија социјалног становања за период од 2012. до 2022. године са АП до 2022. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године. (нема АП од 2018. године) • Национална стамбена стратегија (у изради)	Поглавље 23	Кластер 1 <i>Основе</i>
Одрживи транспортни системи и безбедност на путевима (11.2)	• Национални програм јавне железничке инфраструктуре за период од 2017. до 2021. године (нема АП) • Стратегија развоја водног саобраћаја Републике Србије од 2015. до 2025. године (Влада је донела Одлуку о допунама ове стратегије 7. маја 2020. године) (АП истекао)	Поглавље 14	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Инклузивна и одржива урбанизацију (11.3)	• Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године и АП за период од 2021. до 2022. године	Поглавље 20	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Заштита културне и природне баштине (11.4)	• Стратегија развоја културе у Републици Србији од 2020. до 2029. године (нова Скупштина у редовној процедури вратила Стратегију Влади) • Просторни план Републике Србије од 2021. до 2035. године (завршена јавна расправа)	Поглавље 26	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Штетни ефекти изазвани природним катастрофама (11.5) Показатељи: 11.5.1 Број смртних случајева, несталих лица и лица директно погођених катастрофама на 100.000 становника 11.5.2 Директни економски губици у односу на глобални БДП, оштећења на кључним инфраструктурама и број прекида основних услуга услед катастрофа	• Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода (није временски ограничен, нема АП од 2020.г.) • Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама (није временски ограничена и нема АП)	Поглавље 31	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском нивоу (11.6) Показатељи: 11.6.1 Удео чврстог комуналног отпада који се прикупља и којим се адекватно управља у контролисаним постројењима у укупном произведеном комуналном отпаду, по градовима 11.6.2 Просечне средње вредности суспендованих честица (нпр. ПМ2.5 и ПМ10) у градовима (пондерисан број становника)	• Национални план за смањење емисија главних загађујућих материја које потичу из старих великих постројења за сагоревање - НЕРП (обавеза према ЕнЗ) • Програм управљања отпадом (у припреми); • Програм заштите ваздуха (у припреми)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Универзалан приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим јавним површинама (11.7)	• Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године. и АП за период од 2021. до 2022. године	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Оснажити национално и регионално развојно планирање (11.а) Показатељ: 11.а.1 Број земаља које имају националне урбане политике или планове регионалног развоја који (а) одговарају на динамику становништва; (b) осигуравају уравнотежен територијални развој; и (c) повећавају локални фискални простор	• Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године и АП за период од 2021. до 2022. године	Поглавље 17	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Применити интегрисане политике и планове усмерене ка инклузији, ефикасности ресурса и смањењу ризика од природних катастрофа (11.b) Показатељи: 11.b.1 Број земаља које усвајају и примењују националне стратегије смањења ризика од катастрофа у складу са Сендаи оквиром за смањење ризика од катастрофа 2015—2030. године 11.b.2 Удео локалних самоуправа које усвајају и примењују стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа	• Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године и АП за период од 2021. до 2022. године	Поглавље 23, 24, 31	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Одговорна потрошња и производња (Циљ 12)			
Одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса (12.2) Показатељ: 12.2.2 Домаћа потрошња материјала, домаћа потрошња материјала по глави становника, и домаћа потрошња материјала по БДП-у	• Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (није временски ограничена и нема АП) • Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године • Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године и Програм остваривања Стратегије развоја енергетике за период од 2017. до 2023. године. • Програм чистије производње (у припреми); • Програм за циркуларну економију (у припреми).	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Смањити отпад од хране (12.3) Показатељ: 12.3.1 Индекс отпада од хране	• Програм управљања отпадом (у припреми)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Еколошки исправно управљање хемикалијама (12.4) Показатељи: 12.4.1 Број држава потписница међународних мултилатералних споразума за поступање са опасним отпадом и хемикалијама, које испуњавају своје обавезе у погледу достављања информација како се захтева свим релевантним споразумима 12.4.2 Количина произведеног опасног отпада по глави становника и удео третираног опасног отпада, према врсти третмана	• Програм управљања отпадом (у припреми); • Програм чистије производње (у припреми).	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Смањити генерисање отпада (12.5) Показатељ: 12.5.1 Национална стопа рециклирања, у тонама рециклираног материјала	• Програм управљања отпадом (у припреми); • Програм за циркуларну економију (у припреми) • Програм чистије производње (у припреми).	Поглавља 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Одрживе праксе и интегрисање информација о одрживости у циклусима извештавања на нивоу предузећа (12.6) Показатељ: 12.6.1 Број компанија које објављују извештаје о одрживости	• Нема важећих ДЈП	Поглавље 10	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Јавне набавке усклађене са принципима одрживости (12.7)	• Програм развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2019—2023. године и АП за 2021. годину	Поглавље 5	Кластер 1 <i>Основе</i>
Образовање за одрживи развој (12.8)	• Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године.	Поглавље 26	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Акција за климу (Циљ 13)			
Прилагодљивост на ризике везане за климатске промене (13.1) Показатељи: 13.1.1 Број смртних случајева, несталих лица и лица директно погођених катастрофама на 100.000 становника 13.1.2 Број земаља које усвајају и примењују националне стратегије смањења ризика од катастрофа у складу са Сендаи оквиром за смањење ризика од катастрофа 2015—2030. године 13.1.3 Удео локалних самоуправа које усвајају и спроводе стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа	• Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама (није временски ограничена, нема АП). • Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода (није временски ограничен, нема АП) • Прва национална комуникација о климатским променама - UNFCCC • Први двогодишњи ажурирани извештај (FBUR) према Оквирној конвенцији УН о промени климе - UNFCCC • Други национални извештај према Оквирној конвенцији УН о промени климе - UNFCCC • Стратегија нискоугљеничног развоја (завршена јавна расправа); • Програми адаптације на измењене климатске услове према секторима (у припреми, ИПА 2016) • Програм заштите ваздуха (у припреми); • Национални програм за борбу против дезертификације и деградације земљишта за период 2022–2025. година са АП (у изради)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Мере за климу интегрисане у националне политике и стратегије (13.2) Показатељи: 13.2.2 Укупне емисије гасова са ефектом стаклене баште на годишњем нивоу	• Стратегија развоја енергетике до 2025. са пројекцијама до 2030. године са пројекцијама до 2030. године и Програм остваривања Стратегије развоја енергетике за период од 2017. до 2023. године. • Програм чистије производње (у припреми) • План за енергетику и климу за период 2021—2030. са визијом до 2050. године (обавеза према ЕнЗ, у изради)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Примена обавеза преузетих из Оквирне конвенције УН о климатским променама (13. а)	• Стратегија нискоугљеничног развоја (завршена јавна расправа)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Живот на земљи (Циљ 15)			
Очување, обнова и одрживо коришћење копнених и унутрашњих екосистема (15.1) Показатељи: 15.1.1 Површина под шумама као удео у укупној копненој површини 15.1.2 Удео локација важних за копнени и слатководни биодиверзитет, које су обухваћене заштићеним подручјима, према врсти екосистема	• Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (није временски ограничена и нема АП). • Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године са АП за период од 2021. до 2023. године • Просторни план Републике Србије од 2021. до 2035. године (завршена јавна расправа)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Одрживо управљање шумама (15.2) Показатељ: 15.2.1 Напредак ка одрживом управљању шумама	• Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (није временски ограничена и нема АП) • Стратегија развоја шумарства Републике Србије (није временски ограничена и нема АП)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Борба против деградације земљишта (15.3)	• Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (није временски ограничена и нема АП) • Национални програм за борбу против дезертификације и деградације земљишта за период 2022 – 2025. година са АП (у изради)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Очување планинских екосистема (15.4) Показатељ: 15.4.1 Удео битних локација планинског биодиверзитета обухваћених заштићеним подручјима 15.4.2 Индекс планинског зеленог покривача	• Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године са АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Заштита биодиверзитета и природних станишта (15.5) Показатељ: 15.5.1 Индекс Црвене листе	• Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године са АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Праведна и једнака расподела користи која проистиче из коришћења генетских ресурса (15.6) Показатељ: 15.6.1 Број земаља које су усвојиле законодавне, административне и политичке оквире за обезбеђивање праведне и равноправне расподеле користи	• Нема важећих ДЈП	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Окончати криволов и трговину заштићеним животињским и биљним врстама (15.7)	• Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године са АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Смањити утицај инванзивних врста на копнене и водене екосистеме (15.8) Показатељ: 15.8.1 Удео земаља које усвајају релевантно национално законодавство и додељују одговарајуће ресурсе за превенцију или контролу инвазивних страних врста	• Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године са АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Интегрисати вредности екосистема и биодиверзитета у национално и локално планирање (15.9) Показатељ: 15.9.1 (а) Број земаља које су утврдиле националне циљеве у складу са или сличне Аичи циљу 2 за биодиверзитет из Стратешког плана за биодиверзитет 2011—2020 у својој националној стратегији и акционим плановима за биодиверзитет и напретку који је пријављен према тим циљевима	• Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (није временски ограничена и нема АП) • Стратегија развоја шумарства Републике Србије (није временски ограничена и нема АП) • Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године са АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Мобилисати и повећати финансијска средства за очување и одрживо коришћење екосистема и биодиверзитета (15.а) Показатељ: 15.а.1 (15.б.1) (а) Званична развојна помоћ за очување и одрживо коришћење биодиверзитета и екосистема	• Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године са АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Финансирати и подстицати одрживо управљање шумама (15.b) Показатељ: 15.a.1 (15.b.1) (a) Званична развојна помоћ за очување и одрживо коришћење биодиверзитета и екосистема	• Стратегија развоја шумарства Републике Србије (није временски ограничена и нема АП)	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Мир, правда и снажне институције (Циљ 16)			
Смањити све облике насиља (16.1) Показатељи: 16.1.2 Број смртних случајева узрокованих конфликтима на 100.000 становника, према полу, старости и узроку 16.1.3 Удео становништва које је током претходних 12 месеци било изложено физичком, психолошком или сексуалном насиљу 16.1.4 Удео становништва које се осећа безбедно да се креће сâмо у близини места где живи	• Стратегија полиције у заједници (није временски ограничена, АП истекао) • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. године и АП за период 2021. до 2023. године • Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године са АП за 2020. и 2021. годину	Поглавља 23, 24	Кластер 1 <i>Основе</i>
Окончати све облике експлоатације и насиља над децом (16.2) Показатељи: 16.2.1 Удео деце старости 1–17 година која су током протеклог месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља 16.2.2 Број жртава трговине људима на 100.000 становника, према полу, старости и облику експлоатације	• Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштита жртава 2017—2022. (АП истекао)	Поглавље 24	Кластер 1 <i>Основе</i>
Владавина права и једнак приступ правди (16.3) Показатељи: 16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју виктимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта 16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	• Стратегија развоја правосуђа за период 2020—2025. године и ревидирани Акциони план за Поглавље 23	Поглавље 23	Кластер 1 <i>Основе</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Борба против прања новца и организованог криминала (16.4)	• Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020—2024. године и АП за период 2020—2022. године • Стратегија контроле малог и лаког оружја за период од 2019-2024. године (АП истекао) • Стратегија за борбу против ширења оружја за масовно уништење за период од 2021. до 2025. године (нема АП) • Национална стратегија за борбу против организованог криминала (није временски ограничена, АП истекао)	Поглавље 24	Кластер 1 <i>Основе</i>
Борба против корупције (16.5) Показатељи: 16.5.1 Удео лица која су имала најмање један контакт са јавним службеником и која су дала мито јавном службенику, или од којих је јавни службеник тражио мито током претходних 12 месеци	• Стратегију реформе јавне управе у Републици Србији за период од 2021. до 2030. године са АП за период од 2021. до 2025. године • Програм развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2019—2023. године и АП за 2021. годину • Националном стратегијом за борбу против корупције у Републици Србији истекла 2018.г.	Поглавље 23	Кластер 1 <i>Основе</i>
Делотворне, одговорне и транспарентне институције (16.6) Показатељи: 16.6.1 Примарни државни расходи као удео у оригинално одобреном буџету, по секторима (или по буџетским линијама или нечем сличном)	• Стратегија реформе јавне управе за период 2021—2030 године са АП за период од 2021. до 2025. године • Програм реформе управљања јавним финансијама 2021—2025. са АП за период 2021—2025. године • Програм развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2020. до 2022. године са АП за период од 2020. до 2022. године	Поглавља 10, 23, 24	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Одговорно и партиципативно доношење одлука (16.7)	• Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године (нема АП) • Програм за унапређење управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021—2025. године (завршена јавна расправа).	Поглавље 10, 23	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Учешће у институцијама глобалног управљања (16.8) Показатељи: 16.8.1 Удео чланова и гласачких права земаља у развоју у међународним организацијама	• Нема важећих ДЈП	Поглавља 30, 31	Кластер 6 <i>Спољни односи</i>
Обезбеђен универзални правни идентитет (16.9) Показатељи: 16.9.1 Удео деце старости до 5 година чије је рођење уписано у матичне књиге које води надлежни орган, према старости	• Стратегији за социјално укључивање Рома и Ромкиња за период од 2016. до 2025. године (нема АП од 2018. године)	Поглавље 23	Кластер 1 <i>Основе</i>
Јавни приступ информацијама и заштита основних слобода (16.10) Показатељи: 16.10.2 Број држава које усвајају и спроводе уставне, законске и/или политичке гаранције за приступ информацијама од јавног значаја	• Стратегија за примену конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине - Архуска конвенција (није временски ограничена, АП истекао) • Стратегије развоја система јавног информисања у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године са АП за период од 2020. до 2022. године • Стратегија за заштиту података о личности (формирана радна група)	Поглавља 23	Кластер 1 <i>Основе</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Ојачати националне институције за спречавање насиља и борбу против криминала и тероризма (16.a) Показатељ: 16.a.1 Постојање независних националних институција за заштиту људских права у складу са Париским начелима	• Национална стратегија за борбу против организованог криминала (није временски ограничена, АП истекао) • Стратегија за борбу против високотехнолошког криминала 2019—2023. године (АП истекао) • Национална стратегија за превенцију и борбу против тероризма за период 2016—2021. године са АП • Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020—2024. и АП за период 2020—2022. године • Стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године са АП за 2020. и 2021. годину • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године и АП за период од 2021. до 2023. године	Поглавље 23, 24	Кластер 1 <i>Основе</i>
Промовисати и спроводити недискриминаторне законе и политике (16.b) Показатељ: 16.b.1 Удео становништва које је изјавило да је током претходних 12 месеци имало осећај да је дискриминисано или узнемиравано по неком основу дискриминације која је забрањена према међународном праву људских права	• Нема важећих ДЈП, (Стратегија превенције и заштите од дискриминације истекла 2018. године, у припреми нова стратегија)	Поглавље 23	Кластер 1 <i>Основе</i>
Партнерством до циљева (Циљ 17)			
Мобилисати ресурсе и капацитете за прикупљање пореза и осталих прихода (17.1) Показатељи: 17.1.1 Укупни државни приходи као удео у БДП-у, према изворима 17.1.2 Удео националног буџета који се финансира из домаћих пореза	• Фискална стратегија за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину. • Програм реформе управљања јавним финансијама за период 2021—2025. године са АП за период 2021—2025. године • Програм трансформације пореске управе за период 2021-2025. (нема АП)	Поглавље 16	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i> Кластер 6 <i>Спољни односи</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Мобилисати додатна финансијска средства (17.3) Показатељи: 17.3.1 Стране директне инвестиције, званична развојна помоћ, и Сарадња Југ-Југ, као удео у бруто националном доходу 17.3.2 Износ дознака (USD) као удео у укупном БДП-у	• Нема важећих ДЈП	Поглавље 17, 32	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i> Кластер 6 <i>Спољни односи</i>
Дугорочна одрживост дуга (17.4) Показатељ: 17.4.1 Отплата дуга као удео у извозу робе и услуга	• Фискална стратегија за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину • Програм реформе управљања јавним финансијама за период 2021—2025. године са АП за период 2021—2025. године	Поглавље 17, 32	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i> Кластер 6 <i>Спољни односи</i>
Регионална и међународна сарадња у области науке, технологије и иновација (17.6) Показатељ: 17.6.1 Број претплатника фиксног широкопојасног интернета на 100 становника, према брзинама	• Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“ и АП за период од 2021. године до 2023. године	Поглавље 26	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i> Кластер 6 <i>Спољни односи</i>
Развој, пренос и ширење еколошки исправних технологија (17.7)	• Нема важећих ДЈП	Поглавље 27	Кластер 4 <i>Зелена агенда и одржива повезаност</i>
Унапредити коришћење иновативних технологија и ИКТ (17.8) Показатељ: 17.8.1 Удео појединаца који користе интернет	• Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2020-2025. године и АП за период 2020—2022. године • Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“ и АП за период од 2021. године до 2023. године	Поглавље 25	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>
Међународна подршка за изградњу капацитета за израду и имплементацију националних планова (17.9) Показатељ: 17.9.1 Доларска вредност финансијске и техничке помоћи (укључујући кроз Сарадњу Север-Југ, Југ-Југ, и триангуларну сарадњу) одређене за земље у развоју	• Стратегија развоја Југоисточне Европе до 2030. године • Европска стратегија за Дунавски регион • ЕУ Стратегија за Јадранско-јонску област	Поглавље 31	Кластер 6 <i>Спољни односи</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Повећати извоз (17.11)	• Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године.	Поглавље 20	Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i> Кластер 6 <i>Спољни односи</i>
Макроекономска стабилност кроз координацију и кохерентност политика (17.13) Показатељ: 17.13.1 Главни макроекономски показатељи	• Програм економских реформи за период 2021—2023. године • Фискална стратегија за 2022. годину са пројекцијама за 2023. и 2024. годину; • Програм реформе управљања јавним финансијама за период од 2021. до 2025. године са АП за период 2021—2025. године • Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021—2025. године (у процедури усвајања)	Поглавље 17, 32	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i> Кластер 6 <i>Спољни односи</i>
Кохерентност политика за потребе одрживог развоја (17.14) Показатељ: 17.14.1 Број земаља које имају механизме за унапређење кохерентности мера политике за одрживи развој	• Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021—2025. године (завршена јавна расправа).	Поглавље 17, 23	Кластер 1 <i>Основе</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i> Кластер 6 <i>Спољни односи</i>
Унапредити глобално партнерства за постизање одрживог развоја (17.16)	• Стратегија развоја Југоисточне Европе до 2030. године • ЕУ стратегија за Дунавски регион • ЕУ Стратегија за Јадранско-јонску област	Поглавља 30, 31	Кластер 6 <i>Спољни односи</i>
Делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва (17.17) Показатељ: 17.17.1 Износ у USD опредељен за партнерства приватног и јавног сектора за инфраструктуру	• Нема важећих ДЈП	Поглавље 8, 23	Кластер 2 <i>Унутрашње тржиште</i> Кластер 3 <i>Конкурентност и инклузивни раст</i>

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПОГЛАВЉА	НАЗИВ КЛАСТЕРА
Доступност висококвалитетних, благовремених и поузданих података (17.18) Показатељи: 17.18.1 Статистички показатељ капацитета за праћење циљева одрживог развоја 17.18.2 Број земаља које имају национални закон о статистици који је у складу са Основним принципима званичне статистике 17.18.3 Број земаља које имају национални статистички план за који су обезбеђена сва потребна средства и који се спроводи, према изворима финансирања	• Програм званичне статистике у периоду од 2021. до 2025. године	Поглавље 18	Кластер 1 <i>Основе</i>
Јачати капацитете за мерење напретка у остварењу одрживог развоја (17.19) Показатељи: 17.19.1 Доларска (USD) вредност свих ресурса који се обезбеђују за јачање статистичких капацитета у земљама у развоју 17.19.2 Удео земаља које су (а) спровеле најмање један попис становништва и домаћинстава у последњих 10 година; и које су (b) постигле 100% уписа у матичне књиге рођених	• Програм званичне статистике у периоду од 2021. до 2025. године	Поглавље 18	Кластер 1 <i>Основе</i>

